

**بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۷۴):
بخش کشاورزی و منابع طبیعی**

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۸۸۰۴

کد موضوعی: ۲۵۰

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۷۴): بخش کشاورزی و منابع طبیعی

نام دفتر: مطالعات زیربنایی (گروه کشاورزی و توسعه روستایی)

تهیه و تدوین کنندگان: پژمان اعلائی بروجنی، مریم چاله کائی

مدیر مطالعه: حجت ورمزیاری

ناظران علمی: علیرضا رهایی، محمدتقی فیاضی

همکاران: بهروز رازانی، محسن بابایی

اظهار نظر کنندگان: مهدی بهرامی حسن‌آبادی (دفتر مطالعات حقوقی)، محمدحسین معماریان (دفتر

مطالعات بخش عمومی)

ویراستار تخصصی: —

ویراستار ادبی: پرند فیاضی

واژه‌های کلیدی:

۱. کشاورزی

۲. منابع طبیعی

۳. بودجه

۴. سیاستگذاری

۵. برنامه‌ریزی

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱۲/۲

به نام خدا

فهرست مطالب

چکیده	۱
خلاصه مدیریتی	۱
مقدمه	۴
۱. مهم‌ترین تبصره‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۴
۲. اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۱۳
۳. اعتبارات دستگاه‌های اجرایی تابعه وزارت جهاد کشاورزی	۱۴
۴. درآمدهای دستگاه‌های اجرایی بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۱۸
۵. اعتبارات برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۲۳
۶. بودجه شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۲۵
۷. تطبیق لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با احکام بالادستی	۲۹
جمع‌بندی	۳۲
پیشنهادها	۳۶
پیوست	۴۰
منابع و مأخذ	۵۲

فهرست جداول و نمودارها

جدول ۱. تبصره‌های مهم مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	۱۳
جدول ۲. اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی در مقایسه با امور اقتصادی و کل امور ده‌گانه (میلیون ریال)	۱۴
جدول ۳. درآمدهای وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه	۲۰
جدول ۴. هزینه‌های شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی و بانک کشاورزی	۲۶
جدول ۵. هزینه‌های شرکت‌های دولتی تأمین‌کننده کالاهای اساسی بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۲۸
جدول ۶. نمونه جدول مبتنی بر چارچوب منطقی پروژه برای بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۳۳
جدول ۱. اعتبارات دستگاه‌های اجرایی ذیل دستگاه اصلی سیاستگذار در بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۴۰
جدول ۲. اعتبارات برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۴۲
جدول ۳. وضعیت اختصاص اعتبار تکالیف قانون برنامه ششم توسعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	۴۴
نمودار ۱. اعتبارات هزینه‌ای دستگاه‌های اجرایی ذیل دستگاه اصلی سیاستگذار در بخش کشاورزی و منابع طبیعی (میلیارد ریال)	۱۶
نمودار ۲. اعتبارات تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های اجرایی ذیل دستگاه اصلی سیاستگذار در بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۱۷
نمودار ۳. درآمدهای برآوردشده و محقق‌شده برای سازمان امور اراضی کشور از محل جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها در سال ۱۴۰۰ و ۶ ماهه سال ۱۴۰۱	۱۹
نمودار ۴. اعتبارات هزینه‌ای برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۲۴
نمودار ۵. اعتبارات تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۲۵
نمودار ۶. اعتبارات شرکت‌های دولتی تأمین‌کننده کالاهای اساسی بخش کشاورزی و منابع طبیعی در مقایسه با اعتبارات تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای این بخش	۲۷

بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور (۷۴): بخش کشاورزی و منابع طبیعی

چکیده

لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، با تحلیل منابع و مصارف مالی این بخش و نیز چگونگی تخصیص اعتبارات اجرای احکام مرتبط با فعالیت‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی، در گزارش حاضر بررسی شده است. نتایج بررسی‌ها نشان داد اعتبارات پیش‌بینی شده برای فصل کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱ با کاهش ۸/۱۶ درصدی مواجه بوده است. علاوه بر این، ارائه برخی از احکام در این لایحه، مانند تک‌نرخ شدن (آزادسازی) قیمت نهاده‌های کود و بذر منجر به تضعیف جدی بخش کشاورزی خواهد شد، که این امر در صورت نبود حمایت‌های جایگزین و کافی می‌تواند با تحدید تولید، سفره مردم را به چالش بکشد. افزایش بیش از پنجاه درصدی بودجه شرکت‌های دولتی فعال در زمینه تأمین کالاهای اساسی کشاورزی نیز می‌تواند نشانه تداوم تصدیگری دولت در امر تنظیم بازار و وابستگی به واردات در سال ۱۴۰۲ باشد. همچنین، نپرداختن به مقوله بسیار پراهمیت کیفیت و سلامت مواد غذایی، با وجود تأکید اسناد بالادستی، از دیگر نقاط ضعف لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ است. بر این اساس و در راستای اصلاح احکام مندرج در این لایحه و به دلیل اهمیت دستیابی به اهداف و عمل به تکالیف اسناد بالادستی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، پیشنهادهایی با تأکید بر زمینه‌های «ارتقای خودکفایی در محصولات اساسی کشاورزی»؛ «توسعه تولید نهاده‌های فناورانه کشاورزی»؛ «توسعه صادرات محصولات کشاورزی»؛ «ارتقای سلامت و ایمنی غذایی» و «یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی» مطرح شد.

خلاصه مدیریتی

در گزارش حاضر به بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور در بخش کشاورزی و منابع طبیعی پرداخته شد. این بررسی با تحلیل ابعاد مختلف احکام مندرج در لایحه و اعتبارات برآوردشده برای دستگاه‌ها و شرکت‌های دولتی فعال در این بخش و همچنین برنامه‌های قابل اجرا توسط آنها صورت گرفته است. تک‌نرخ شدن (آزادسازی) نهاده‌های کود^۱ و بذر و عدم ارائه حکم الزام‌آور برای اصلاح متناسب قیمت محصولات از جمله احکامی هستند که ذکر آنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، حاکی از عدم توجه جدی به حفظ رابطه مبادله بخش کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی

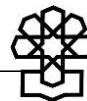
۱. با آزادسازی، قیمت هر کیسه ۵۰ کیلوگرمی کود اوره از ۱۵۰ هزار تومان فعلی به حداقل ۶۲۵ هزار تومان خواهد رسید (بیش از چهار برابر).

و سرکوب رشد بخش کشاورزی است که همانند تجربیات پیشین آزادسازی، در صورت عدم اعمال حمایت‌های جایگزین و شفاف برای تولیدکنندگان، تأثیر خود را در گرانی و کمبود مواد غذایی و به‌چالش کشیدن سفره مردم و نیز ورشکستگی تولیدکنندگان خواهد گذاشت؛ کم‌اینکه با وجود اعمال چنین محدودیت‌ها و سرکوب‌هایی، اعتبار کافی برای اجرای الگوی کشت دیده نشده است. همچنین تصمیم وزارت نیرو به اخذ عوارض از چاه‌های آب کشاورزی به‌عنوان حق‌النظاره [مندرج در بند «ب» تبصره «۸»]، با ماده (۳) قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی که از ابتدای سال ۱۳۸۴ دریافت هرگونه وجهی از فعالیت‌های بخش کشاورزی و دامداری به‌عنوان حق‌النظاره آب ممنوع نموده است. ضمن اینکه طبق تبصره «۱» ماده (۲۱) «قانون توزیع عادلانه آب»، تقسیم و توزیع آب بخش کشاورزی، وصول آب‌بهاء یا حق‌النظاره بر عهده وزارت کشاورزی است، نه وزارت نیرو. از طرفی اخذ عوارض براساس دو برابر ظرفیت پروانه بهره‌برداری، از مصرف‌کنندگان آب چاه‌های کشاورزی مجاز فاقد کنتور هوشمند، طبیعتاً باعث ترغیب آنان به برداشت دوبرابری نسبت به پروانه رسمی خود می‌شود. به عبارتی این نحو از اخذ عوارض، به منبع درآمدی برای دولت به‌ویژه وزارت نیرو تبدیل شده و می‌تواند به ضد هدف اصلی تبدیل شود؛ چرا که برداشت بیشتر از آب، به معنای درآمد بیشتر است.

مضاف بر این، افزایش عوارض صادراتی محصولات کشاورزی و غذایی آب‌بر به‌میزان سه درصد مازاد بر عوارض صادرات محصولات می‌تواند منجر به کاهش قدرت رقابت صادرکنندگان داخلی و متضرر شدن تولیدکنندگان با توجه به فسادپذیری این محصولات شود. از طرفی این عوارض، سبب کاهش سوددهی تولیدات کشاورزی صادراتی از جمله صیفی‌جات می‌شود.

اهم یافته‌های حاصل از بررسی اعتبارات بخش کشاورزی و منابع طبیعی عبارتند از:

- بررسی اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور حاکی از کاهش ۸/۱۶ درصدی اعتبارات نسبت به مقادیر مصوب در سال ۱۴۰۱ است.
- سهم فصل کشاورزی و منابع طبیعی از بودجه مصوب کل امور در سال ۱۴۰۱، معادل ۱/۳۴ درصد بوده است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ۰/۸۴ درصد کاهش یافته است.
- مجموع کل اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه برای سال ۱۴۰۲، مبلغ ۱۹۷.۸۸۲ میلیارد ریال برآورد شده است که نسبت به اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱، معادل ۵۹/۶۸ درصد افزایش یافته است.
- توزیع اعتبارات دستگاه‌های فعال در بخش کشاورزی و منابع طبیعی نشان می‌دهد که بیشترین اعتبارات هزینه‌ای با ۲۶/۶۸ درصد مربوط به «سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی» است.
- افزایش ۵۲۵ درصدی اعتبار ردیف درآمدی «درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و سبزیجات و سموم کشاورزی» با تعمیم این عوارض به واردات کالاهای اساسی و نهاده‌های دامی و از طرفی اختصاص تنها ۲۷ درصد از این درآمد به «سازمان حفظ نباتات کشور» و همچنین افزایش ۸۱/۸۲ درصدی «درآمد حاصل از جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها» مصوب ۱۳۸۵/۰۸/۰۱، از نکات قابل تأمل در ارقام درآمدی پیش‌بینی‌شده برای دستگاه‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی است.

- بیشترین سهم از اعتبارات هزینه‌ای برنامه‌های قابل اجرا توسط دستگاه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی با ۴۱/۳۸ درصد برای «برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی» و بیشترین سهم از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای با ۳۴/۸۰ درصد برای «برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی» پیش‌بینی شده است.
 - بودجه شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی و بانک کشاورزی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به اعتبارات مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ دارای رشد ۴۶/۳۲ درصدی است.
 - بیشترین سهم از بودجه شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ترتیب مربوط به «شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران»، «شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی» و «شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور» است که حدود ۸۴ درصد از بودجه کل شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی را شامل می‌شود. مجموع بودجه این سه شرکت، که وظیفه عمده آنها واردات است، حدوداً ۲۷ برابر کل اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی است.
- گفتنی است با اختصاص این اعتبارات اندک به فصل کشاورزی و منابع طبیعی (کمتر از یک درصد از اعتبارات کل امور) و اعتبارات تملک‌دارایی سرمایه‌ای بسیار اندک در فصل مربوطه، نمی‌توان انتظار اصلاح زیرساخت‌های کشاورزی از جمله استقرار قطب‌های کشاورزی و تحقق کشاورزی دانش‌بنیان را داشت. در این گزارش همچنین به بررسی انطباق لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور در بخش کشاورزی و منابع طبیعی با احکام قانون برنامه ششم توسعه و سیاست‌های کلی برنامه هفتم توسعه پرداخته شد. نتایج این بررسی نشان داد که برای تعدادی از تکالیف مهم، از جمله «بازاریابی در کشورهای هدف صادراتی و اعمال سیاست‌های تشویقی صادراتی برای محصولات فراوری‌شده»، «راه‌اندازی زیرساخت شناسه‌گذاری، برنامه الکترونیکی و رهگیری کالاهای کشاورزی و دامی تا رسیدن به مصرف‌کننده نهایی»، «کاهش حداقل ده درصدی شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف‌کنندگان نهایی محصولات»، «مهار عوامل ناپایداری، جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز و تصرف، مبارزه با قاچاق چوب» اعتبار مشخصی تخصیص نیافته است و یا قابل احصا نیست. همچنین با وجود اینکه در سیاست‌های کلی برنامه پنج ساله هفتم، سیاست «تأمین امنیت غذایی و تولید حداقل ۹۰ درصد کالاهای اساسی و اقلام غذایی در داخل و افزایش سطح سلامت و ایمنی مواد غذایی» مطرح شده است، در برنامه‌های مختلف لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، برنامه مشخص و کارامدی برای ارتقای عملکرد در واحد سطح محصولات اساسی، یکپارچه‌سازی اراضی، بهبود زیرساخت‌های ارزیابی خطر و ارتقای نظام بازرسی و نظارت بر ایمنی مواد غذایی در نظر گرفته نشده است و برعکس، قیمت نهاده‌های زراعی نیز افزایش اساسی خواهد داشت. در نهایت به‌منظور ارتقای ساختار لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ در بخش کشاورزی و منابع طبیعی پیشنهادهایی در زمینه‌های «ارتقای خودکفایی در محصولات اساسی کشاورزی»، «توسعه تولید نهاده‌های فناورانه کشاورزی»، «توسعه صادرات محصولات کشاورزی»، «ارتقای سلامت و ایمنی غذایی» و «یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی» مطرح شده است.

بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی، سند مالی منابع و مخارج این بخش است که به‌عنوان ابزاری برای اجرای تکالیف اسناد بالادستی در طول یک‌سال به تصویب می‌رسد. بر این اساس، ارائه احکام بودجه‌ای و تعیین منابع و مصارف مرتبط در راستای تحقق تکالیف بخش کشاورزی و منابع طبیعی، بیش از هر چیز نیاز به تدقیق و آینده‌نگری دارد و موفقیت این بخش در تحقق اقتدار غذایی کشور، تا حد بالایی به کفایت منابع مالی و برنامه‌ریزی صحیح در هزینه‌کرد این منابع وابسته است. تجربیات سال‌های گذشته در عدم اختصاص اعتبارات کافی و عدم اجرای هدفمند سیاست‌های حمایتی از بخش کشاورزی و منابع طبیعی، به بهانه‌هایی همچون کمبود منابع مالی، نشان داد که کشور به‌سادگی به ورطه وابستگی در تأمین اقلام اساسی غذایی سوق داده شد. از طرفی ایرادهای ساختاری در مدیریت بخش کشاورزی و منابع طبیعی نیز منجر به هدررفت بخش مهمی از منابع مالی مربوطه شده است؛ به‌طوری که در نهایت چشم‌انداز روشنی برای رفع چالش‌های کلیدی و ساختاری این بخش مشاهده نمی‌شود. لذا ضروری است بودجه‌ریزی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، با لحاظ اهمیت این بخش در اقتصاد و امنیت ملی و در راستای اصلاح ناکارامدی‌های موجود در این بخش از کلیشه‌ها خارج شده و روند تحولی به‌خود بگیرد.

در گزارش حاضر به بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور در بخش کشاورزی و منابع طبیعی از منظر تغییرات منابع و مصارف این بخش نسبت به مقادیر مصوب در سال ۱۴۰۱ و همچنین تحلیل اثربخشی برخی از مهم‌ترین تکالیف محوله پرداخته شده است. در ابتدا اهم تبصره‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی استخراج شده و احکام ذکر شده در آنها مورد تحلیل قرار گرفته‌اند. در بخش بعدی به ارائه آمار اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی و همچنین دستگاه‌های اجرایی فعال در این بخش پرداخته شده است. تحلیل درآمدهای دستگاه‌های اجرایی ذیل وزارت جهاد کشاورزی و همچنین اعتبارات برنامه‌های قابل اجرا توسط این دستگاه‌ها در بخش‌های بعدی صورت گرفته و پس از آن به بررسی اعتبارات شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی و تحلیل جایگاه و مأموریت‌های این شرکت‌ها در دستیابی به اهداف تعیین شده پرداخته شده است. در بخش بعدی به بررسی میزان انطباق لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ بخش کشاورزی و منابع طبیعی با قانون برنامه ششم توسعه و همچنین سیاست‌های کلی ابلاغی برنامه هفتم توسعه پرداخته شده و در پایان پیشنهادها و اصلاحی و الحاقی برای احکام مندرج در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور ذکر شده است.

۱. مهم‌ترین تبصره‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی

در این بخش از گزارش به تحلیل مهم‌ترین تبصره‌های مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ و تغییرات صورت گرفته نسبت به لوایح بودجه سال‌های گذشته، به تفکیک برای هر تبصره پرداخته شده است:

تبصره «۷» بند «ب»

براساس بند «ب» تبصره «۷» مقرر شده است «در سال ۱۴۰۲ نرخ چهار درصد (۰.۴٪) حقوق گمرکی مذکور در صدر بند «د» ماده (۱) قانون امور گمرکی برای کالاهای اساسی و دارو به یک درصد (۰.۱٪) تقلیل یابد». در ادامه این بند، تکلیف شده است فهرست کالاهای اساسی و دارو با پیشنهاد سازمان برنامه و بودجه کشور به تصویب هیئت وزیران برسد. ماهیت بند مذکور نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تغییر چندانی نیافته است، ولی عبارت «تجهیزات و ملزومات مصرفی پزشکی و همچنین نهاده‌های کشاورزی و دامی» در لایحه بودجه ۱۴۰۲ حذف شده است. در این خصوص گفتنی است، با حذف نهاده‌های کشاورزی و دامی از موارد مشمول کاهش حقوق گمرکی و با توجه به اینکه این نهاده‌ها نقش اصلی در فرایند تولید محصولات کشاورزی و غذایی دارند، هزینه‌های تولید در این بخش افزایش خواهد یافت.

تبصره «۸» بند «الف»

در بند «الف» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به پرداخت سهم کمک بلاعوض دولت از محل برنامه‌های بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی و عرضه آب اشاره شده است. این تکلیف ناظر بر حکم بند «ب» ماده (۳۵) «قانون برنامه ششم توسعه» مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴، مبنی بر کمک بلاعوض ۸۵ درصدی دولت برای توسعه روش‌های آبیاری نوین است. سهم باقی‌مانده نیز به‌عنوان سهم بهره‌برداران به‌صورت نقدی یا تأمین کارگر و تأمین مصالح یا کارکرد وسایل راه‌سازی و نقلیه یا تهاتر زمین و یا نصب کنتورهای هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری، قابل پذیرش تلقی شده است. تغییراتی که بند مذکور نسبت به بند متناظر در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ داشته این است که اولاً در بودجه سال ۱۴۰۱، دولت مکلف شده که اعتبارات مورد نیاز را به‌عنوان سهم کمک بلاعوض دولت هزینه کند، درحالی که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، دولت برای انجام این امر مختار دانسته شده است. ثانیاً عبارت «وزارت نیرو موظف است پس از اجرای طرح، نسبت به نصب شمارشگر (کنتور) هوشمند بدون هیچ تغییری در پروانه بهره‌برداری اقدام نماید»، در لایحه بودجه ۱۴۰۲ حذف شده است. این در حالی است که در عمل، وزارت نیرو با تخطی از مواد (۱۹) و (۲۶) «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶، به صورت یکطرفه و بدون در نظر گرفتن کشت و معیشت کشاورز، اقدام به کاهش و تعدیل پروانه بهره‌برداری کشاورزان از چاه‌های کشاورزی می‌کند.

لذا مطابق قانون برنامه ششم توسعه، دولت باید نسبت به تأمین ۸۵ درصد منابع مورد نیاز اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار مکلف گردد و عبارت «مجاز است» باید به عبارت «مکلف است»، تغییر یابد. ضمن اینکه در راستای حفظ حقوق کشاورزان، باید در بند (الف) تبصره «۸»، وزارت نیرو مکلف شود که پس از اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار، در بازنگری و تعدیل پروانه بهره‌برداری چاه‌های کشاورزی مربوطه، مواد (۱۹) و (۲۶) «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶، را رعایت کند و نظرات وزارت جهاد کشاورزی در خصوص نیاز آبی گیاهان را مد نظر قرار دهد.

تبصره «۸» بند «ب»

در بند «ب» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر شده است، از مصرف‌کنندگان آب کشاورزی مبالغ زیر به‌زای

برداشت آب از سفره‌های زیرزمینی، دریافت و صرف برنامه‌های تعادل‌بخشی، آبخیزداری و اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب شود:

۱. برای چاه‌های کشاورزی مجاز دارای کنتور هوشمند، ۳۰۰ ریال به‌ازای هر مترمکعب برداشت مجاز از آبخوان؛
 ۲. برای چاه‌های کشاورزی مجاز فاقد کنتور هوشمند، ۳۰۰ ریال به‌ازای هر مترمکعب برداشت براساس دوبرابر ظرفیت پروانه بهره‌برداری آنها؛

۳. برای چاه‌های غیرمجاز در صورت کشت محصولات راهبردی، ۳۰۰۰ ریال به‌ازای هر مترمکعب برداشت غیرمجاز تا زمان انسداد چاه متناسب با افت سفره و حجم کسری مخزن سفره حسب دستورالعمل وزیر نیرو.

۴. برای چاه‌های غیرمجاز در صورت کشت محصولات غیرراهبردی، ۶۰۰۰ ریال متناسب با افت سفره و حجم کسری مخزن سفره حسب دستورالعمل وزیر نیرو به‌ازای هر مترمکعب برداشت غیرمجاز تا زمان انسداد چاه.

گفتنی است مبالغ معین شده برای چاه‌های مجاز قرار است با لحاظ شرایط اقتصادی و اقلیمی مناطق مختلف کشور، دریافت شود و چاه‌های غیرمجاز نیز وفق بند «ه» ماده (۴۵) «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶، مسلوب‌المنفعه شوند. شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان نیز مکلف شده‌اند از محل منابع داخلی خود و با استفاده از اعتبارات طرح‌های تعادل‌بخشی و تغذیه مصنوعی در قالب وجوه اداره شده نسبت به تأمین هزینه‌های خرید و نصب شمارشگرهای حجمی و هوشمند آب کشاورزی مجاز اقدام کنند و اصل مبلغ تسهیلات پرداختی را بدون هیچ‌گونه سود به‌صورت اقساط با زمانبندی که به تصویب وزارت نیرو می‌رسد، از کشاورزان صاحب این چاه‌ها دریافت کنند. صددرد اقساط وصولی برای اجرای طرح‌های احیا و تعادل‌بخشی منابع آب زیرزمینی در اختیار شرکت‌های آب منطقه‌ای استان‌ها و سازمان آب و برق خوزستان قرار می‌گیرد.

درخصوص حکم این بند قابل ذکر است که براساس ماده (۳۳) «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶، اخذ عوارض منوط به تصویب شورای اقتصاد شده است و بر اساس تبصره «۱» از ماده (۲۱) همین قانون، تقسیم و توزیع آب بخش کشاورزی، وصول آب‌بهاء یا حق‌النظاره با وزارت کشاورزی است. البته براساس ماده (۳) قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی، از ابتدای سال ۱۳۸۴ دریافت هرگونه وجهی از فعالیت‌های بخش کشاورزی و دامداری به‌عنوان حق‌النظاره آب ممنوع است. این درحالی است که لایحه کنونی احکام فوق را نقض کرده است و لذا پیشنهاد می‌شود بند «ب» از تبصره «۸» حذف شود؛ زیرا قانون یک‌ساله نباید قوانین دائمی را نقض کند.

ازطرفی این نحو از اخذ عوارض، به منبع درآمدی برای دولت به‌ویژه وزارت نیرو تبدیل شده و می‌تواند به ضد هدف اصلی تبدیل شود؛ چرا که برداشت بیشتر از آب، به معنای درآمد بیشتر است. تصمیم به اخذ عوارض براساس دو برابر ظرفیت پروانه بهره‌برداری، از مصرف‌کنندگان آب چاه‌های کشاورزی مجاز فاقد کنتور هوشمند، طبیعتاً باعث ترغیب آنان به برداشت دوبرابری نسبت به پروانه رسمی خود می‌شود؛ زیرا مبنای این عوارض، میزان مصرف آب نبوده و برای هر مقداری از مصرف، مبلغ ثابتی (دوبرابر ظرفیت پروانه بهره‌برداری ضربدر ۳۰۰ ریال) اخذ خواهد شد. از سوی دیگر در بند «ب» هیچ اشاره‌ای به مسدود کردن چاه‌های غیرمجاز بخش‌های صنعت، خدمات و شرب نشده است.

بررسی عملکرد بند «ب» تبصره «۸» قانون بودجه در سنوات گذشته براساس گزارش‌های دیوان محاسبات کشور، حاکی از تحقق ۱۲۲/۳ درصدی (۱/۸ هزار میلیارد ریال) در سال ۱۴۰۰ و تحقق ۱۷۲/۷ درصدی (۲/۱ هزار میلیارد ریال) در هشت‌ماهه سال ۱۴۰۱ است که عمده آن مربوط به اخذ عوارض از چاه‌های مجاز بوده است. نکته جالب اینکه در سال ۱۴۰۰، تعداد ۸.۲۱۶ حلقه چاه غیرمجاز و در هشت‌ماهه سال ۱۴۰۱، تعداد ۴۶.۹۶۴ حلقه چاه غیرمجاز مسلوب‌المنفعه شده‌اند که مبالغ وصولی از آنها به ترتیب ۳۲/۸ و ۱۲/۳ میلیارد ریال بوده است. این در حالی است که عوارض چاه‌های غیرمجاز در سال ۱۴۰۰، پنج برابر و در سال ۱۴۰۱ تا بیست‌برابر عوارض چاه‌های مجاز تعیین شده بود. با وجود این، درآمد ناشی از تعطیلی چاه‌های غیرمجاز نسبت به درآمد حاصل از اخذ حق‌النظاره‌ها بسیار کمتر است. نکته قابل تأمل دیگر، پایین‌تر بودن مبلغ وصولی از چاه‌های غیرمجاز مسلوب‌المنفعه در سال ۱۴۰۱ نسبت به سال ۱۴۰۰، با وجود تعداد بالاتر این چاه‌ها در سال ۱۴۰۱ و با وجود افزایش نرخ تورم است. گفتنی است کل چاه‌های غیرمجاز کشاورزی در سال ۱۴۰۰، به تعداد ۲۵۹.۲۱۲ حلقه گزارش شده است که حتی با فرض عدم افزایش تعداد آنها در سال ۱۴۰۱ می‌توان نتیجه گرفت که نسبت چاه‌های غیرمجاز مسلوب‌المنفعه شده به کل چاه‌های غیرمجاز کشاورزی در سال ۱۴۰۰ و هشت‌ماهه ۱۴۰۱، بسیار پایین و به ترتیب ۰/۰۳ و ۰/۱۹ بوده است. نکته اساسی آن است که تعطیلی چاه‌های غیرمجاز در موارد زیادی منجر به وارد شدن خسارت بر معیشت کشاورزان می‌شود و در چنین مواردی باید برنامه جامعی در بودجه تدوین شود که طی آن، مسلوب‌المنفعه کردن چاه با اقدامات مربوطه در زمینه اعطای کمک‌های فنی-اعتباری به کشاورزان زین‌دیده و ایجاد اشتغال سازگار با تغییر اقلیم و تاب‌آور برای ایشان همراه شود؛ در غیر این صورت تعطیلی چاه‌های غیرمجاز تبعات اجتماعی زیادی به دنبال خواهد داشت و پایدار نخواهد بود.

لذا باتوجه به موارد ذکر شده، در صورت اصرار نمایندگان محترم به تصویب بند حاضر، پیشنهاد می‌شود: ۱. به‌منظور ایجاد انگیزه برای کشاورزان جهت نصب کنتور حجمی و همچنین ترغیب به تولید کالاهای اساسی کشاورزی، چاه‌های کشاورزی مجاز دارای کنتور حجمی و همچنین تولیدکنندگان کالاهای اساسی زراعی از پرداخت عوارض موضوع این بند معاف شوند و ۲. حق‌النظاره یکسانی (۳۰۰ ریال به‌ازای هر مترمکعب برداشت مجاز از آبخوان) از چاه‌های کشاورزی مجاز دارای کنتور هوشمند و فاقد کنتور هوشمند اخذ گردد تا برداشت دوبرابری از سفره‌های آب زیرزمینی تشویق نشود. نکته مهم دیگر آن است که تحویل حجمی آب و نصب کنتور باید با سیاست بانک آب و خرید تضمینی آب صرفه‌جویی‌شده کشاورزان همراه شود تا بتواند رفتار صرفه‌جویی کشاورز را تشویق کند و گرنه منجر به رفتار بهینه نخواهد شد. لذا بخشی از منابع تعادل‌بخشی باید صرف آب صرفه‌جویی‌شده کشاورزان گردد.

تبصره «۸» بند «ج»

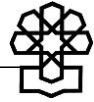
به‌موجب بند «ج» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر شده است نهاده‌های کشاورزی (کود و بذر) اعم از تولید داخلی و وارداتی در سال ۱۴۰۲ صرفاً به نرخ‌های مبتنی بر قیمت تمام‌شده و تک‌نرخ و در مورد اقلامی که در بورس کالا عرضه می‌شود به نرخ‌های کشف‌شده در بورس عرضه شوند. با آزادسازی، قیمت هر کیسه ۵۰ کیلوگرمی کود اوره

از ۱۵۰ هزار تومان فعلی به حداقل ۶۲۵ هزار تومان خواهد رسید (بیش از چهار برابر). براساس بررسی‌های صورت گرفته در صورت افزایش قیمت کودهای ازته، فسفات و پتاسه مورد استفاده در تولید محصول گندم در شرایط فعلی، یعنی حتی با فرض عدم تغییر نرخ ارز در سال آینده، قیمت تمام شده این محصول با افزایش حدوداً ۲۰ درصدی مواجه خواهد شد و به رقم ۱۵۰ هزار ریال برای هر کیلوگرم خواهد رسید. این درحالی است که قیمت خرید تضمینی این کالا برای سال زراعی پیش‌رو ۱۳۰ هزار ریال برای هر کیلوگرم در نظر گرفته شده است.

از طرفی در ادامه بند «ج» از تبصره «۸»، وزارت جهاد کشاورزی مکلف شده است حمایت‌های لازم از تولید محصولات اساسی کشاورزی را بر اساس برنامه‌ای که ظرف یک ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیأت وزیران خواهد رسید، مشروط به مدیریت الگوی کشت و رعایت مقررات مربوط و در نظر گرفتن بهبود بهره‌وری و کاهش مصرف آب در واحد محصول، در سقف اعتبارات ردیف ذیربط ذیل سرفصل ۵۲۰۰۰۰ جدول شماره (۹) این قانون به بهره‌برداران به عمل آورد. در این خصوص نیز باید این موضوع در نظر گرفته شود که حمایت از تولید محصولات اساسی باید وفق قوانین و مقررات موجود صورت گیرد و مشروط نمودن آن به عناوین کلی، مبهم و قابل تفسیر، مانند «مدیریت الگوی کشت»، «بهبود بهره‌وری» و «کاهش مصرف آب در واحد سطح»، خلاف روح حاکم بر تکالیف اسناد بالادستی و قوانین دائمی موجود، مبنی بر خودکفایی در محصولات اساسی کشاورزی است.

بر این اساس ضروری است دولت طبق «قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی» مصوب ۱۳۶۸/۰۶/۲۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی، نسبت به اصلاح قیمت خرید تضمینی کلیه کالاهای اساسی متأثر از تغییر قیمت نهاده‌ها اقدام نماید و سایر محصولات کشاورزی نیز باید براساس قیمت تمام شده و سود معقول به فروش برسند و دولت حمایت از مصرف‌کننده را از جیب تولیدکننده انجام ندهد. گفتنی است قطعاً افزایش قیمت کودهای پایه کشاورزی، دارای آثار جانبی دیگری همچون افزایش قیمت کودهای مشتق شده از آنها و همچنین برهم خوردن نسبت قیمت سایر نهاده‌های تولیدی (موجود در سبد نهاده‌ای) می‌شود که تبعات آن نهایتاً به افزایش بیشتر قیمت تمام شده محصول تولیدی خواهد انجامید. در غیر این صورت پیشنهاد حذف این بند مد نظر می‌باشد.

گفتنی است مبالغ در نظر گرفته شده برای «خرید تضمینی گندم و یارانه نان» و همچنین «یارانه نهاده‌ها و تنظیم بازار»، نه تنها براساس نرخ تورم افزایش نداشته، بلکه کاهش نیز یافته است که چنین برآوردهایی قطعاً منجر به بروز کسری بودجه در سال آینده خواهد شد. یارانه نان از مبلغ مصوب ۷۱۰،۰۰۰ میلیارد ریالی سال ۱۴۰۱ به ۱،۰۴۵،۲۹۰ میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است که ۴۸۵،۲۹۰ میلیارد ریال آن از طریق عوارض و مالیات بر ارزش افزوده فراورده‌های نفتی و گاز طبیعی و تعهدات، تأمین خواهد شد. همچنین مقرر شده است منابع حاصل از حذف یارانه خانواده‌های غیرمشمول حمایت دولت نیز برای یارانه نان هزینه شود. با وجود این در صورتی که اثر تورم ۴۰ درصدی برآورد شده برای سال ۱۴۰۲، بر یارانه نان لحاظ شود و از طرفی، با افزایش حداقل بیست درصدی قیمت تمام شده گندم در اثر حذف یارانه کود و بذر، تأمین یارانه نان به اعتباری حدوداً ۱،۲۰۰،۰۰۰ میلیارد ریالی نیاز خواهد داشت. یارانه نهاده‌های کشاورزی و تنظیم بازار کالاهای اساسی نیز از مبلغ مصوب ۴۰ هزار میلیارد ریالی سال ۱۴۰۱ به ۲۷ هزار میلیارد ریال در ردیف متفرقه (۶-۵۲۰۰۰۰) لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است (۴۸/۱ درصد).

اگر اثر تورم ۴۰ درصدی برآورد شده برای سال آینده بر این یارانه نیز لحاظ شود، درحقیقت کاهش ۱۴۷ درصدی را برای آن در پی خواهد داشت. از طرفی در ادامه بند «ج» از تبصره «۸»، وزارت جهاد کشاورزی مکلف شده است حمایت‌های لازم از تولید محصولات اساسی کشاورزی را براساس برنامه‌ای که ظرف یک ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون تهیه و به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید، مشروط به مدیریت الگوی کشت و رعایت مقررات مربوط و در نظر گرفتن بهبود بهره‌وری و کاهش مصرف آب در واحد محصول، در سقف اعتبارات ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۲۰۰۰۰ جدول شماره ۹ این قانون به بهره‌برداران به عمل آورد. در این خصوص نیز باید این موضوع در نظر گرفته شود که حمایت از تولید محصولات اساسی باید وفق قوانین و مقررات موجود صورت گیرد.^۱

تبصره «۸» بند «د»

به موجب بند «د» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ مقرر شده است وزارت امور اقتصادی و دارایی نسبت به افزایش عوارض صادراتی محصولات کشاورزی و غذایی آب‌بر به میزان سه درصد مازاد بر عوارض صادرات محصولات مشمول این بند اقدام و درآمدهای حاصله نیز به منظور اجرای الگوی کشت در اختیار وزارت جهاد کشاورزی قرار گیرد. میزان این عوارض نسبت به قانون بودجه ۱۴۰۱، تا شش برابر افزایش یافته است. اخذ چنین عوارضی باعث کاهش قدرت رقابت صادرکنندگان داخلی می‌شود. همچنین معمولاً صادرکنندگان برای حفظ سود خود، این عوارض را به تولیدکننده منتقل می‌کنند و این موضوع با توجه به فسادپذیری محصولات کشاورزی باعث متضرر شدن تولیدکنندگان می‌شود. لذا وضع این عوارض، سبب کاهش سوددهی تولیدات کشاورزی صادراتی از جمله صیفی‌جات می‌شود. از آنجایی که به دلیل افزایش تصاعدی هزینه عوامل تولید و خردی اراضی، تولید محصولات اساسی در اراضی مذکور صرفه اقتصادی مناسبی ندارد لذا برآیند نهایی افزایش هزینه تولید کشاورزی و کاهش سوددهی آن، خروج بیش از پیش سرمایه از بخش کشاورزی و تغییر کاربری اراضی خواهد بود. سوال اساسی آن است که غیر از محصولات کشاورزی بسیاری از محصولات صنعتی آب‌بر هم وجود دارند و مشخص نیست چرا از صادرات آن محصولات عوارضی اخذ نمی‌شود. لذا حذف عوارض مذکور و در صورت اصرار، ۰/۵ تا یک درصد بر اساس نوع محصول پیشنهاد می‌شود.

تبصره «۸» بند «و»

بند «و» تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به موضوع تهاتر بدهی صندوق بیمه کشاورزی به بانک کشاورزی به‌عنوان بدهی دولت به بانک کشاورزی به شرح زیر پرداخته است: «به دولت اجازه داده می‌شود تا سقف اعتبارات ابلاغی ردیف ذی‌ربط ذیل سرفصل ۵۵۰۰۰۰ جدول شماره ۹ را بابت بدهی صندوق بیمه کشاورزی به بانک کشاورزی ناشی از تکالیف قانونی دولت در بیمه کشاورزی که به تأیید مجمع عمومی صندوق و بانک کشاورزی و سازمان حسابرسی رسیده باشد،

۱. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران (اصول سوم و چهل‌وسوم)؛ سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴ (بند «۴»); سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز (بندهای «۱۲» و «۲۳»); سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی (بند «۲»); سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی (بندهای «۶» و «۷»); قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور (ماده «۶۱»); قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (ماده «۲۱»); سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله هفتم (بند «۶»); قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی (ماده «۱»); قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی (ماده «۲»).

پس از دریافت شناسه تعهد از سازمان برنامه و بودجه کشور، به‌عنوان بدهی دولت به بانک کشاورزی منظور نماید. بانک کشاورزی متعهد به پرداخت منابع مذکور به صندوق بیمه محصولات کشاورزی خواهد بود». این بند جدید بوده و در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ وجود نداشت. با توجه به اینکه از طرفی عموماً میزان هزینه‌های صندوق خصوصاً غرامت پرداختی به خسارت‌دیدگان ناشی از حوادث طبیعی و غیرطبیعی بیش از درآمدهای واصله است و از سوی دیگر دولت در پرداخت سهم حق بیمه خود به صندوق ضعیف عمل می‌کند، لذا صندوق مجبور به استقراض از بانک کشاورزی است و این به‌مفهوم بدهکار شدن صندوق به بانک کشاورزی است و این صندوق را به صندوقی زیان‌ده تبدیل می‌کند. بنابراین وجود چنین بندی می‌تواند تا حدودی رافع این مشکل باشد.

تبصره «۸» بندهای «ی» و «ک»

به موجب بندهای «ی» و «ک» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، در راستای حمایت از توسعه فعالیت‌های کشاورزی در قالب مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی، مقرر شده که تعرفه آب مصرفی در این شهرک‌ها به نرخ مصوب فعالیت‌های کشاورزی محاسبه و مجتمع و شهرک‌های کشاورزی مصوب هیئت وزیران از مزایای مرتبط با فراهم‌سازی امکانات زیرساختی برای این شهرک‌ها، موضوع ماده (۸۱) «قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)» مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴، بهره‌مند شوند. بند مذکور نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تغییری نداشته و عیناً تکرار شده است.

از آنجایی که سوابق فعالیت‌های در حال انجام در شهرک‌های کشاورزی نشان‌دهنده وجود برخی از ایرادهای جدی و بنیادی است که منجر به عدم تحقق اهداف ذکر شده برای احداث این شهرک‌ها شده است؛ لذا ضروری است الزامات اعمال هرگونه سیاست حمایتی مرتبط با توسعه شهرک‌های کشاورزی مورد تأکید قرار گیرد. از جمله این الزامات می‌توان به افزایش تولید محصولات راهبردی زراعی در اراضی درجه یک در این شهرک‌ها (در قالب مناطق ویژه)؛ توسعه زنجیره ارزش؛ راستی‌آزمایی و نظارت بر فعالیت‌های شهرک‌ها؛ حفظ حقوق جوامع محلی در واگذاری اراضی؛ تسهیل فضای کسب‌وکار و به‌کارگیری دانش‌آموختگان واجد صلاحیت اشاره کرد.

تبصره «۸» بند «ل»

بند «ل» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با بند متناظر در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ یکسان است و به موضوع پذیرش پروانه چرای دام، ضمانت زنجیره‌ای و حساب یارانه به‌عنوان وثیقه و تضمین بازپرداخت تسهیلات دریافتی عشایر از بانک‌های دولتی، خصوصی و مؤسسات اعتباری غیربانکی پرداخته است. در این بند بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران موظف به تهیه دستورالعملی برای ابلاغ این موضوع به بانک‌های دولتی شده است. براساس بررسی‌های صورت‌گرفته، بانک مرکزی نتوانسته به تکلیف مورد نظر در قانون بودجه سال جاری عمل کند. این است که هرچند در قوانین متعدد، از جمله ماده (۱۰) «قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی»، مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۲۳ و نیز تبصره «۲» از ماده (۳) «قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی» مصوب ۱۳۹۶/۰۶/۱۴،

پذیرش چنین اسناد و ابزارهایی، به‌عنوان وثیقه به‌منظور اعطای تسهیلات به کشاورزان، تکلیف شده است؛ با وجود این تأکید بر آن در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نیز اقدام مناسبی در راستای تسهیل در تأمین مالی کشاورزان، به‌ویژه تولیدکنندگان خرد است. البته بهتر است پذیرش محصولات تولیدی روستاییان و عشایر به‌عنوان وثیقه در قالب نظام قبض انبار و نیز توسعه صندوق‌های خرد محلی، به موارد فوق‌الذکر افزوده شود.

تبصره «۱۳» بند «الف» جزء «۲»

به‌موجب جزء «۲» از بند «الف» تبصره «۱۳»، به دولت اجازه داده شده است از محل منابع تنخواه‌گردان موضوع بند «م» ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، مجموعاً تا مبلغ ۶۰ هزار میلیارد ریال جهت پرداخت سهم خود به صندوق بیمه محصولات کشاورزی به‌صورت نقدی یا اسناد خزانه اسلامی (یک‌ساله) با تضمین از سوی دولت تخصیص دهد. مفاد بند و اعتبار ذکر شده نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تغییری نداشته است.

تبصره «۱۴» بند «الف» جزء «۴-۱»

تبصره «۱۴» به ذکر مصارف هدفمندی یارانه‌ها پرداخته است. در جزء «۴-۱» بند «الف» از این تبصره، «مبلغ پانصد و شصت هزار میلیارد (۵۶۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ریال بابت یارانه نان» در نظر گرفته شده است که عنوان این بند نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱ تغییر یافته است. به‌نحوی که در ردیف ۱۷ از مصارف جدول هدفمندی یارانه‌ها در تبصره «۱۴» قانون بودجه سال ۱۴۰۱، عبارت «مابه‌التفاوت واردات و خرید تضمینی گندم و یارانه نان» با اعتباری بالغ بر ۷۱۰ هزار میلیارد ریال درج شده است، ولی در لایحه بودجه سال آینده صرفاً «یارانه نان» قید شده است. بنابراین اگر قرار است منابع لازم برای واردات و خرید تضمینی گندم از کشاورزان از همین محل تأمین شود، باید به‌طور مشخص در عنوان این ردیف مورد اشاره قرار گیرد.

درخصوص میزان اعتبار یارانه نان، همان‌گونه که در توضیحات بند «ج» تبصره «۸» بیان شد، هرچند مبلغ پیش‌بینی شده برای یارانه نان در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به مبلغ مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ (۷۱۰ هزار میلیارد ریال)، افزایش یافته است، ولی با لحاظ نرخ تورم ۴۰ درصدی برآوردشده برای سال ۱۴۰۲ و همچنین افزایش قیمت تمام‌شده گندم ناشی از تک‌نرخ شدن نهاده‌های کود و بذر، قطعاً با این میزان کسری بودجه، خرید تضمینی گندم و تولید نان با مشکل جدی مواجه خواهد شد. مضاف بر این، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برخلاف قانون بودجه سال ۱۴۰۱، جدول معمول منابع و مصارف تبصره «۱۴» حذف شده است. در اثر حذف این جدول، تکلیف برخی از مصارف مربوط به بخش کشاورزی و منابع طبیعی مشخص نیست. برای مثال، ردیف ۱۶ در جدول شماره ۱۴ قانون بودجه سال ۱۴۰۱، مربوط به پرداخت سهم دولت بابت حق‌بیمه اقشار خاص اختصاص دارد که برخی از مشاغل ذکر شده در آن، از جمله قالیبافان، زنبورداران، شاغلان صنایع دستی شناسه‌دار و صیادان شمال و جنوب، مرتبط با بخش کشاورزی هستند. سرجمع اعتبارات این ردیف در لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، ۳۰ هزار میلیارد ریال منظور شده است.

ردیف‌های ۱۹ و ۲۲ از جدول مصارف هدفمندی یارانه‌ها در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ نیز به ترتیب به «یارانه نهاده‌های کشاورزی، تنظیم بازار کالاهای اساسی و ضروری و تأدیه تعهدات مربوط» و «خرید تضمینی چای» اختصاص دارد که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ردیف‌های متفرقه جدول شماره ۹ منتقل شده‌اند.

تبصره «۱۸»

تبصره «۱۸» به موضوع ارائه تسهیلاتی برای حمایت از تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین پرداخته است. بندهای «الف»، «ب» و «ج» این تبصره به ترتیب به «منابع مالی»، «مصارف» و «سازوکار اجرایی» پرداخته است. در جزء «۱» بند «ج» تصریح شده که «منابع مالی موضوع این تبصره با عاملیت صندوقی تحت عنوان «صندوق پیشرفت و عدالت» در سطح ملی و استانی و یا عقد قرارداد سپرده‌گذاری صندوق مزبور با سایر مؤسسات عامل قابل اقدام است». در خصوص مفاد این تبصره گفتنی است که حداقل در حوزه کشاورزی و منابع طبیعی، چون سازوکار مناسبی برای هدایت تسهیلات به سمت کسب‌وکارهای مولد و دانش‌بنیان پیش‌بینی نشده است، چندان نمی‌توان انتظار داشت که با تزریق منابع ارزیابی‌شده به هدف این تبصره یعنی «تولید دانش‌بنیان و اشتغال‌آفرین» دست یافت. بنابراین برای تحقق شعار سال، پیش‌بینی منابع مالی کافی نیست و باید نهادهای مجرب غیردولتی تحت عنوان مراکز رشد و کارآفرینی، مبتنی بر مشارکت عمومی-خصوصی وجود داشته باشند تا با شناسایی درست ظرفیت‌ها و قابلیت‌های اقتصادی مناطق، سرمایه‌گذاران و کارآفرینان را برای تصمیم‌گیری درست در راه‌اندازی و توسعه کسب‌وکارها در بخش کشاورزی و منابع طبیعی هدایت و حمایت کنند.

همچنین بررسی‌ها نشان داد موضوعاتی از قانون بودجه سال ۱۴۰۱، مانند «حمایت از توسعه کشاورزی فراسرزمینی» [مندرج در بند «ن» تبصره «۸»]؛ «حمایت از توسعه صادرات محصولات کشاورزی به‌ویژه به کشورهای همسایه و اتحادیه اوراسیا» [مندرج در بند «س» تبصره «۸»]؛ «تدوین و اجرای برنامه‌هایی برای مدیریت بحران آب و سالم‌سازی محصولات کشاورزی و کاهش وابستگی در تأمین خوراک دام» [مندرج در بند «ر» تبصره «۸»] و «پرداخت مشوق‌ها و یارانه‌های حمایتی به‌منظور تأمین امنیت غذایی، افزایش صادرات محصولات کشاورزی، تحقق اهداف سرمایه‌گذاری و توسعه فعالیت‌های بخش خصوصی و تعاونی» [مندرج در تبصره «۸» بند «ذ»]، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ حذف شده‌اند.

در خصوص موضوعات حذف‌شده فوق‌الذکر باید گفت، با توجه به مزایای کشت فراسرزمینی باید پیشنهاد مربوطه، در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ ابقا شود و البته با توجه به مباحث تحریم و ظرفیت‌های استفاده‌نشده فراوان داخل کشور، خودکفایی در محصولات اساسی باید مبتنی بر راهبرد درون‌زا باشد. همچنین در بند «س» از تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۱، کاهش هزینه‌های حمل‌ونقل هوایی محصولات کشاورزی از طریق محاسبه قیمت سوخت هواپیماهای باری حامل محصولات کشاورزی معادل با نرخ سوخت تحویلی به هواپیماهای مسافربری تکلیف شده بود، که ضروری است ابقای بند مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نیز با هدف کمک به توسعه صادرات در بخش کشاورزی مورد توجه قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود منابع مالی لازم برای این منظور از طریق عواید حاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و

سبزیجات و سموم کشاورزی، موضوع ردیف درآمدی ۱۶۰۱۳۲ تأمین شود. جزئیات مصارف این ردیف درآمدی در بخش ۴ گزارش با عنوان «درآمدهای دستگاه‌های اجرایی بخش کشاورزی و منابع طبیعی» قابل مشاهده است.

جدول ۱. تبصره‌های مهم مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ردیف	تبصره/بند/جزء	موضوع
۱.	تبصره «۷» بند «ب»	کاهش حقوق گمرکی واردات کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۲ از نرخ چهار درصد به یک درصد
۲.	تبصره «۸» بند «الف»	پرداخت سهم کمک بلاعوض دولت از محل برنامه‌های بهبود بهره‌وری آب در عرصه کشاورزی و عرضه آب
۳.	تبصره «۸» بند «ب»	دریافت حق‌النظاره: دریافت حداکثر ۶۰۰ ریال به ازای هر مترمکعب برداشت مجاز از آبخوان‌ها و حداکثر شش هزار ریال به‌ازای هر مترمکعب برداشت غیرمجاز تا زمان انسداد چاه آب از مصرف‌کنندگان آب کشاورزی
۴.	تبصره «۸» بند «ج»	عرضه نهاده‌های کشاورزی (کود و بذر) با قیمت تمام‌شده و یا قیمت کشف‌شده در بورس کالا
۵.	تبصره «۸» بند «و»	منظور کردن بدهی صندوق بیمه کشاورزی به بانک کشاورزی به‌عنوان بدهی دولت به بانک کشاورزی
۶.	تبصره «۸» بندهای «ی» و «ک»	حمایت از ارائه خدمات زیرساختی به مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی و محاسبه که تعرفه آب مصرفی در این شهرک‌ها به نرخ مصوب فعالیت‌های کشاورزی
۷.	تبصره «۸» بند «ل»	پذیرش پروانه چرای دام، ضمانت زنجیره‌ای و حساب یارانه به‌عنوان وثیقه و تضمین بازپرداخت تسهیلات دریافتی عشایر از بانک‌های دولتی، خصوصی و مؤسسات اعتباری غیربانکی
۸.	تبصره «۱۳» بند «الف» جزء «۲»	پیشگیری از حوادث غیرمترقبه: پرداخت مبلغ پنجاه هزار میلیارد ریال و تا مبلغ ده هزار میلیارد ریال جهت پرداخت سهم دولت به صندوق بیمه محصولات کشاورزی
۹.	تبصره «۱۸»	حمایت از تولید و اشتغال پایدار و رشد تولید ملی از طریق منابع مالی موضوع این تبصره با تأکید بر یکپارچه‌سازی حمایت‌های دولت و بسط عدالت سرزمینی در راستای رشد و پیشرفت استان‌های کشور با اولویت طرح‌های تولید دانش‌بنیان و پیشران و ایجاد اشتغال در مناطق مرزی

۲. اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی

اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی شامل اعتبارات عمومی، متفرقه، اختصاصی و یارانه‌ها با کاهش ۸/۱۶ درصدی از ۱۴۲.۲۶۷ میلیارد ریال مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به ۱۳۰.۶۵۹ میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ رسیده است. با وجود این سهم فصل کشاورزی و منابع طبیعی از کل اعتبارات امور اقتصادی از ۱۰/۲۶ درصد در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ به ۱۲/۰۲ درصد در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است. اعتبارات هزینه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به مقادیر مصوب سال ۱۴۰۱، به‌میزان ۵۱/۶۶ درصد کاهش و اعتبارات تملک‌دارایی‌های سرمایه‌ای، ۴۱/۳۶ درصد افزایش داشته‌اند. همچنین سهم فصل کشاورزی و منابع طبیعی از بودجه مصوب کل امور در سال ۱۴۰۱، معادل ۱/۳۴ درصد بوده است که در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ به ۰/۸۴ درصد کاهش یافته است (جدول ۲).

جدول ۲. اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی در مقایسه با امور اقتصادی و کل امور ده‌گانه (میلیون ریال)

شرح	اعتبار مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱	سهم از بودجه مصوب امور اقتصادی سال ۱۴۰۱	سهم از بودجه مصوب کل امور در سال ۱۴۰۱	اعتبار برآورد شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲	سهم از بودجه امور اقتصادی سال ۱۴۰۲	سهم از بودجه کل امور در سال ۱۴۰۲	تغییرات اعتبارات لایحه ۱۴۰۲ به اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱
هزینه‌های	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۷۵,۷۴۲,۳۱۰	۸/۱۰	۳۶,۶۱۵,۷۹۵	۰/۷۷	۱۴/۹۹	-۵۱/۶۶
	امور اقتصادی	۹۳۴,۶۹۵,۶۹۳	۱۰۰/۰۰	۲۴۴,۳۲۵,۰۵۱	۹/۵۴	۱۰۰/۰۰	-۷۲/۸۶
	کل امور	۹,۷۹۵,۱۷۶,۳۸۹		۱۴,۰۴۷,۱۷۱,۶۷۱			۴۳/۴۱
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۶۶,۵۲۵,۲۰۴	۱۴/۷۳	۹۴,۰۴۳,۲۹۰	۷/۸۵	۱۱/۱۶	۴۱/۳۶
	امور اقتصادی	۴۵۱,۵۴۱,۹۱۴	۱۰۰/۰۰	۸۴۲,۴۳۵,۹۷۰	۵۳/۳۰	۱۰۰/۰۰	۸۶/۵۷
	کل امور	۸۴۷,۱۰۴,۰۲۵		۱,۵۲۹,۶۷۳,۷۱۳			۸۰/۵۸
جمع	فصل کشاورزی و منابع طبیعی	۱۴۲,۲۶۷,۵۱۴	۱۰/۲۶	۱۳۰,۶۵۹,۰۸۵	۱/۳۴	۱۲/۰۲	-۸/۱۶
	امور اقتصادی	۱,۳۸۶,۲۳۷,۶۰۷	۱۰۰/۰۰	۱,۰۸۶,۷۶۱,۰۲۱	۱۳/۰۳	۱۰۰/۰۰	-۲۱/۶۰
	کل امور	۱۰,۶۴۲,۲۸۰,۴۱۴		۱۵,۵۷۶,۸۴۵,۳۸۴			۴۶/۳۷

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور.

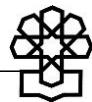
۳. اعتبارات دستگاه‌های اجرایی تابعه وزارت جهاد کشاورزی

مجموع کل اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه برای سال ۱۴۰۲، مبلغ ۱۹۷.۸۸۲ میلیارد ریال برآورد شده است که نسبت به اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱، معادل ۵۹/۶۸ درصد افزایش یافته است. رشد اعتبارات هزینه‌ای این وزارتخانه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به مقادیر مصوب سال ۱۴۰۱، برابر با ۶۲/۰۹ درصد و رشد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، ۵۷/۹۴ درصد منظور شده است. افزایش اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه نسبت به اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱، در مقابل کاهش اعتبارات فصل کشاورزی و منابع طبیعی، نشانگر این موضوع است که تعدادی از برنامه‌های خارج از فصل کشاورزی و منابع طبیعی که ذیل وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه قرار دارند، در سال ۱۴۰۲ با افزایش اعتبار نسبت به سال ۱۴۰۱ مواجه بوده‌اند. از جمله این برنامه‌ها می‌توان به برنامه «پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی» با ۱۴۷/۸۴ درصد و «برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی» با ۴۲/۷۳ درصد افزایش اشاره کرد. گفتنی است سهم برنامه «پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی» از کل اعتبارات مرتبط با وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برابر با ۲۵/۱۷ درصد برآورد شده است. جزئیات موارد ذکر شده، در بخش ۵ این گزارش با عنوان اعتبارات برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی قابل مشاهده است.

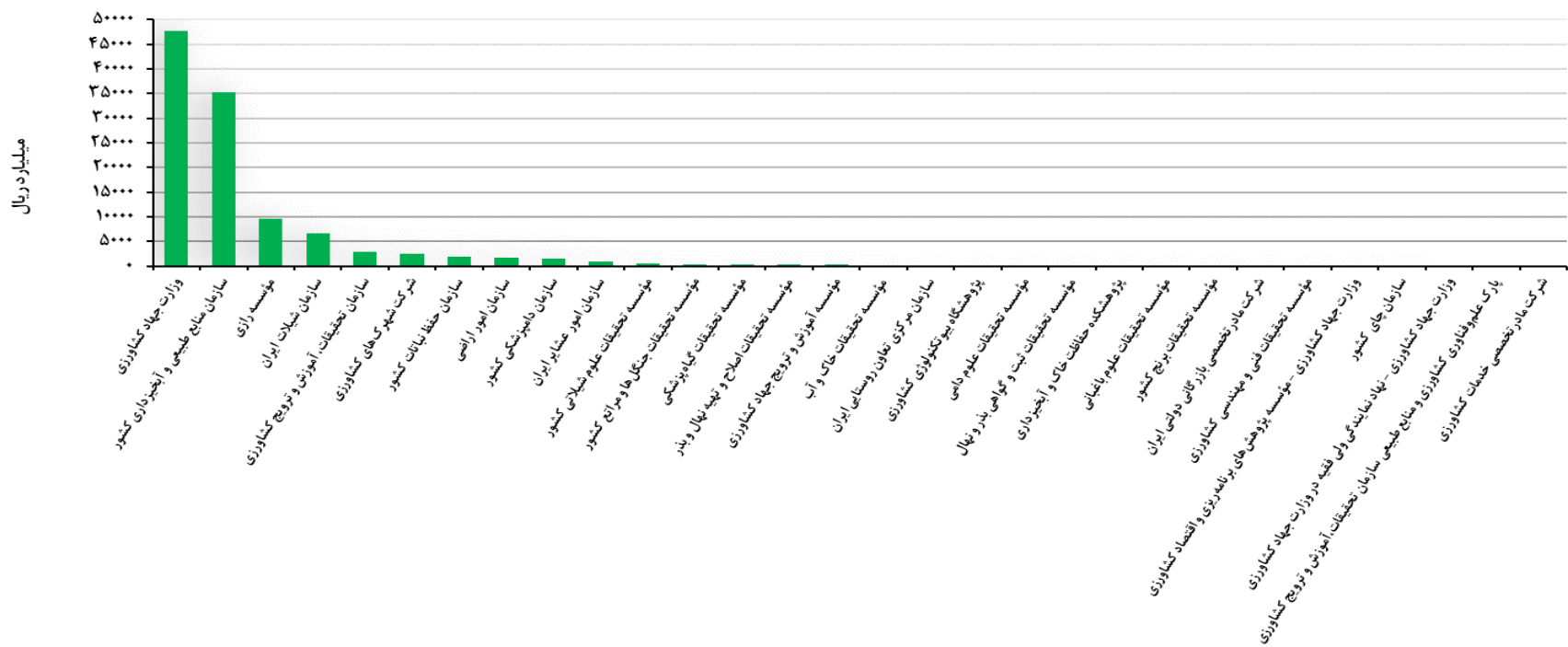
سهم اعتبارات برآورد شده هزینه‌ای، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای و کل برای وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه در سال ۱۴۰۲ از بودجه کل امور به ترتیب ۰/۶۰، ۷/۴۴ و ۱/۲۷ درصد است. این سهم‌ها در اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱ وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه به ترتیب برابر با ۰/۵۳، ۸/۵۰ و ۱/۱۶ درصد بوده است. به عبارتی، سهم اعتبارات هزینه‌ای و کل اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه از اعتبارات کل امور نسبت به سال ۱۴۰۱ افزایش و سهم اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای این وزارتخانه و دستگاه‌های تابعه آن، کاهش داشته است. توزیع اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه نشان می‌دهد که بیشترین اعتبارات هزینه‌ای با ۲۶/۶۸

درصد مربوط به «سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی» است. این درحالی است که به دلیل عدم اهتمام جدی این سازمان بر رفع چالش‌های میدانی و کلیدی بخش کشاورزی و منابع طبیعی، متأسفانه اعتبارات تخصیص یافته، نمود مشخصی در ارتقای این بخش نداشته است. نتیجه بارز این موضوع در عدم توسعه تولید نهاده‌های فناورانه و همچنین پایین بودن بهره‌وری تولید و اتلاف منابع پایه مشهود است. همچنین بیشترین اعتبار تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دستگاه‌های ذیل دستگاه اصلی سیاستگذار در بخش کشاورزی و منابع طبیعی با ۴۱/۸ درصد مربوط به «وزارت جهاد کشاورزی» است (جدول ۱ پیوست و نمودارهای ۱ و ۲).

نمودار ۲. اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌های دستگاه‌های اجرایی ذیل دستگاه اصلی سیاستگذار در بخش کشاورزی و منابع طبیعی (میلیارد ریال)

مأخذ: همان.

۴. درآمدهای دستگاه‌های اجرایی بخش کشاورزی و منابع طبیعی

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، مجموع درآمدها، واگذاری دارایی‌های مالی و سرمایه‌های دستگاه‌های اجرایی بخش کشاورزی و منابع طبیعی با کاهش ۱۰/۳۶ درصدی نسبت به مقادیر مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، به عدد ۶۲.۶۳۳ میلیارد ریال رسیده است. «پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری» «مؤسسه رازی» و «سازمان امور عشایر ایران» به ترتیب با ۱۰۰، ۵۸ و ۵۲ درصد، بیشترین کاهش را نسبت به مقادیر مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ داشته‌اند (جدول ۳). درخصوص ردیف‌های درآمدی اشاره شده در جداول پیوست شماره ۲ ماده‌واحد لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ باید این نکته را متذکر شد که برای ردیف درآمدی «درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و سبزیجات و سموم کشاورزی» به شماره ۱۶۰۱۳۲، اعتبار پنج هزار میلیارد ریالی در نظر گرفته شده است که نسبت به درآمد مصوب در قانون بودجه سال ۱۴۰۱، دارای افزایش ۵۲۵ درصدی است. چنین افزایشی به دلیل تعمیم این عوارض به بسیاری از کالاهای اساسی کشاورزی و نهاده‌های دامی است. گفتنی است اخذ عوارض از واردات کالاهای اساسی کشاورزی و نهاده‌های دامی که در چرخه تولید بسیاری از محصولات غذایی کشور به کار می‌روند و در امنیت غذایی کشور نقش اساسی دارند، باعث افزایش هزینه‌های تولید این محصولات شده و در تناقض با سیاست‌های اعمال شده مبنی بر کاهش هزینه‌های واردات کالاهای اساسی، از جمله حذف مالیات ارزش افزوده واردات این کالاها و یا کاهش حقوق ورودی این کالاها، ذکر شده در جزء «۲» از بند «ه» تبصره «۷» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ است. ضمن اینکه اعتبار در نظر گرفته شده برای «سازمان حفظ نباتات کشور» از این محل صرفاً ۱.۳۶۳ میلیارد ریال (حدود ۲۷ درصد) است.

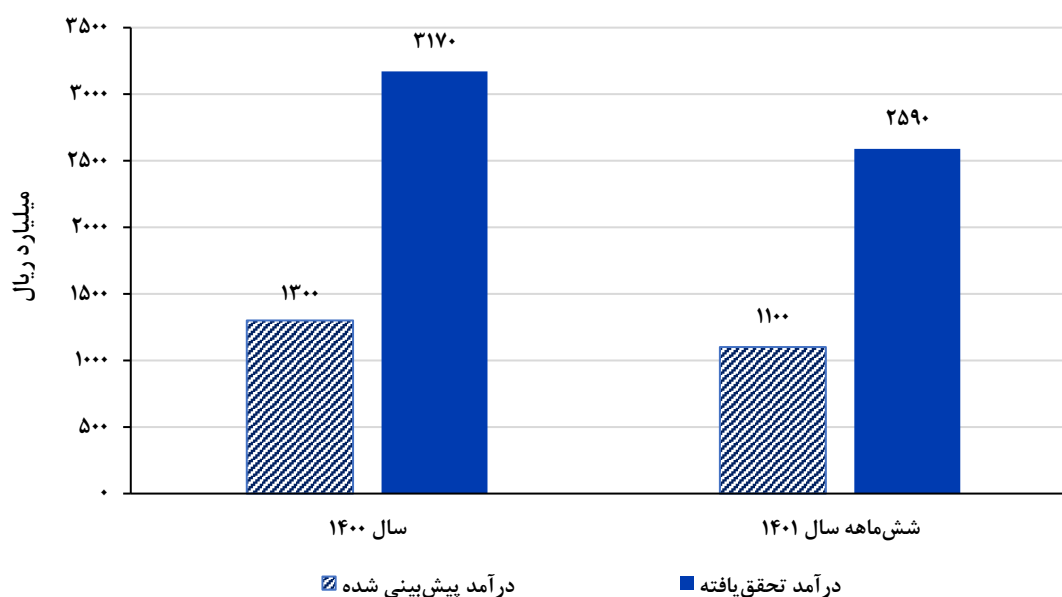
درآمدهای برآورد شده برای «سازمان امور اراضی کشور» در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، با ۹۰ درصد افزایش از ۲۹۵ میلیارد تومان به ۵۶۰ میلیارد تومان رسیده است. عمده این افزایش مربوط به «درآمد حاصل از جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها» مصوب ۱۳۸۵/۰۸/۰۱ است که با افزایش حدود ۸۲ درصدی نسبت به قانون بودجه سال ۱۴۰۱، از ۲۲۰ میلیارد تومان به ۴۰۰ میلیارد تومان رسیده است. براساس گزارش سازمان امور اراضی کشور، عملکرد ردیف درآمدی مربوط به «درآمد حاصل از جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها» در سال ۱۴۰۰ و ۶ ماهه سال ۱۴۰۱، به ترتیب ۳.۱۷۰ و ۲.۵۹۰ میلیارد ریال بوده است. درحالی که درآمدهای پیش‌بینی شده برای سازمان امور اراضی از این محل، در سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱ به ترتیب برابر با ۱.۳۰۰ و ۲.۲۰۰ میلیارد ریال بوده است. درواقع طبق آمار، در سال ۱۴۰۰ درآمدهای ناشی از عوارض تغییر کاربری و خسارات مربوطه، بیش از دو برابر محقق شده است. جالب‌تر اینکه نسبت مذکور به‌تنهایی در ۶ ماهه اول ۱۴۰۱ محقق گردیده و قطعاً تا انتهای سال، میزان تحقق بسیار بیشتر نیز خواهد شد. این امر دلالت بر درآمدهای ناپایدار و اتکای منابع مالی، به تغییر کاربری اراضی کشاورزی داشته و شواهد خوبی برای حفظ منابع پایه تولید نمی‌تواند باشد (نمودار ۳).

نکته بعدی اینکه طبق ماده (۴) «قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها» مصوب ۱۳۷۴/۰۳/۳۱ با اصلاحات و الحاقات بعدی، «دولت مکلف است همه ساله اعتباری معادل هشتاد درصد (۸۰٪) از درآمدهای موضوع این قانون را

در بودجه سالیانه وزارت جهاد کشاورزی منظور نماید تا وزارت مزبور طبق ضوابط قانونی مربوطه به مصرف امور زیربنایی کشاورزی شامل تسطیح اراضی، احداث کانال، آبیاری، زهکشی، سدها و بندهای خاکی، تأمین آب و احیای اراضی موات و بایر و هزینه های دادرسی و اجرای این قانون برساند». ولی بنابر آمارها، در سال های گذشته به طور متوسط ۳۰ درصد عوارض مذکور به وزارت جهاد کشاورزی اختصاص یافته است.

نمودار ۳. درآمدهای برآوردشده و محقق شده برای سازمان امور اراضی کشور از محل جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغها در سال ۱۴۰۰ و ۶ ماهه سال ۱۴۰۱

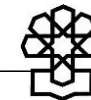

مآخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور و قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور، سازمان امور اراضی کشور.

جدول ۳. درآمدهای وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه

(میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد مصوب سال ۱۴۰۱	برآورد درآمد سال ۱۴۰۲	درصد تغییرات
۱۳۴۰۰۳	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۷۰۰۷۰،۰۰۰	۹۰۲۲۰،۰۰۰	۳۰/۴۱
۱۴۰۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۹۰،۰۰۰	۱۵۰،۰۰۰	۶۶/۶۷
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۳۰۸۰،۰۰۰	۴،۶۲۰،۰۰۰	-۹۵/۱۳
۱۶۰۱۴۱	مازاد درآمد اختصاصی موسسات تحقیقاتی و پژوهشی وابسته به سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۴۰۰،۰۰۰	۴۵۰،۰۰۰	۱۰۵۵/۰۰
۲۱۰۲۰۴	منابع حاصل از فروش و واگذاری سایر دارایی‌های سرمایه‌ای	۳،۵۰۰،۰۰۰	۴،۰۰۰،۰۰۰	۱۴/۲۹
۱۳۴۰۱۳	مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی	۱۴۰،۰۰۰	۱۸۵،۰۰۰	۳۲/۱۴
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۱۴۰،۰۰۰	۱۸۵،۰۰۰	۳۲/۱۴
۱۳۴۰۱۵	مؤسسه تحقیقات برنج کشور	۱۱۰،۰۰۰	۱۸۰،۰۰۰	۶۳/۶۴
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۱۱۰،۰۰۰	۱۸۰،۰۰۰	۶۳/۶۴
۱۳۵۵۰۰	سازمان دامپزشکی کشور	۲،۱۶۰،۰۰۰	۳،۱۵۰،۰۰۰	۴۵/۸۳
۱۴۰۱۰۴	درآمد حاصل از خدمات بهداشتی - درمانی	۱،۸۰۰،۰۰۰	۲،۲۰۰،۰۰۰	۲۲/۲۲
۱۶۰۱۲۵	درآمد موضوع ماده (۵) قانون نظارت شرعی بر ذبح و صید و ماده (۱۲) قانون نظام جامع دامپروری	۱۱۰،۰۰۰	۲۵۰،۰۰۰	۱۲۷/۲۷
۱۶۰۱۷۶	درآمد حاصل از اخذ عوارض واردات سموم و داروهای دامپزشکی آماده مصرف و واکسن‌های طیور	۲۵۰،۰۰۰	۷۰۰،۰۰۰	۱۸۰/۰۰
۱۳۶۰۰۰	مؤسسه رازی	۳۸،۰۰۰،۰۰۰	۱۶،۰۰۰،۰۰۰	-۵۷/۸۹
۱۴۰۲۰۶	درآمد حاصل از فروش سایر کالاها	۳۸،۰۰۰،۰۰۰	۱۶،۰۰۰،۰۰۰	-۵۷/۸۹
۱۳۹۰۰۰	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۱۵،۱۱۰،۰۰۰	۲۱،۳۸۰،۰۰۰	۴۱/۵۰
۱۳۰۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی (از جمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه‌های اجرایی)	۵۰،۰۰۰	۵۰،۰۰۰	۰/۰۰
۱۳۰۴۱۶	درآمد حاصل از بهره مالکانه و حق بهره‌برداری طرح‌های منابع طبیعی و انتفاع و تغییر نمایندگی اراضی ملی و دولتی	۸۰۰،۰۰۰	۹۵۰،۰۰۰	۱۸/۷۵
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۲۵۰،۰۰۰	۳۰۰،۰۰۰	۲۰/۰۰
۱۴۰۱۷۷	درآمد حاصل از حق فنی استعلامات	۶۰،۰۰۰	۸۰،۰۰۰	۳۳/۳۳
۱۵۰۱۰۶	درآمدهای حاصل از جرائم و فروش صیدآلات، چوب‌آلات، ادوات و مواد بازداشتی	۴۰۰،۰۰۰	۱،۰۰۰،۰۰۰	۱۵۰/۰۰
۱۵۰۱۲۱	درآمد حاصل از خسارات ناشی از اجرای طرح‌های عمرانی و معادن دولتی در عرصه منابع طبیعی	۳۰۰۰،۰۰۰	۵۰۰۰،۰۰۰	۶۶/۶۷
۱۵۰۱۲۲	درآمد حاصل از خسارات ناشی از اکتشاف و بهره برداری از معادن بخش خصوصی (ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن)	۱۰،۵۵۰،۰۰۰	۱۴،۰۰۰،۰۰۰	۳۲/۷۰
۱۴۹۵۱۱	مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور	۷۰،۰۰۰	۹۰،۰۰۰	۲۸/۵۷
۱۴۰۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۴۰،۰۰۰	۰	-۱۰۰/۰۰
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۳۰،۰۰۰	۹۰،۰۰۰	۲۰۰/۰۰

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد مصوب سال ۱۴۰۱	برآورد درآمد سال ۱۴۰۲	درصد تغییرات
۱۴۹۵۱۶	مؤسسه آموزش و ترویج جهاد کشاورزی	۸۰.۰۰۰	۱۵۰.۰۰۰	۸۷/۵۰
۱۴۰۱۰۳	درآمد حاصل از خدمات آموزشی و فرهنگی	۸۰.۰۰۰	۹۰.۰۰۰	۱۲/۵۰
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۰	۶۰.۰۰۰	-
۱۴۹۵۲۰	مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور	۱۱۰.۰۰۰	۱۴۰.۰۰۰	۲۷/۲۷
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۱۱۰.۰۰۰	۱۴۰.۰۰۰	۲۷/۲۷
۱۴۹۶۰۰	سازمان امور عشایر ایران	۷۳.۲۰۹	۳۵.۰۰۰	-۵۲/۱۹
۲۱۰۲۱۱	منابع حاصل از واگذاری اراضی برای اسکان عشایر	۱۸.۲۰۹	۵.۰۰۰	-۷۲/۵۴
۲۱۰۲۱۵	سازمان امور عشایری - فروش فروشگاه‌ها، جایگاه‌های سوخت سنگواره‌ای (فسیلی)، انبارهای علوفه و کالا	۵۵.۰۰۰	۳۰.۰۰۰	-۴۵/۴۵
۱۵۱۰۰۰	وزارت جهاد کشاورزی	۱.۸۵۲.۰۰۰	۱.۰۴۱.۰۰۰	-۴۳/۷۹
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۵۰.۰۰۰	۹۰.۰۰۰	۸۰/۰۰
۱۴۰۲۰۱	درآمد حاصل از فروش کالاهای کشاورزی	۴۰.۰۰۰	۳۵۰.۰۰۰	-۱۲/۵۰
۱۵۰۱۳۶	درآمد حاصل از وصول جریمه‌ها و خسارات مربوط به آلودگی خاک موضوع ماده (۲۵) قانون حفاظت از خاک	۱.۰۰۰	۱.۰۰۰	۰/۰۰
۲۱۰۲۱۲	درآمد حاصل از ماده (۱۲) قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی	۵۰۰.۰۰۰	۶۰۰.۰۰۰	۲۰/۰۰
۲۱۰۲۳۱	وزارت جهاد کشاورزی - درآمد حاصل از فروش اراضی پایاب (موضوع بند «ز» تبصره «۸»)	۹۰۰.۰۰۰	۰	-۱۰۰/۰۰
۲۱۰۲۳۲	وزارت جهاد کشاورزی - فروش اموال موضوع بند «ح» تبصره «۸»	۱.۰۰۰	۰	-۱۰۰/۰۰
۱۵۱۰۰۲	مؤسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال	۵۰۰.۰۰۰	۹۵۰.۰۰۰	۹۰/۰۰
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۵۰۰.۰۰۰	۹۵۰.۰۰۰	۹۰/۰۰
۱۵۱۰۰۳	وزارت جهاد کشاورزی - مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی	۱۴.۰۰۰	۱۰.۰۰۰	-۲۸/۵۷
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۱۴.۰۰۰	۱۰.۰۰۰	-۲۸/۵۷
۱۵۱۰۰۵	مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۳۵۰.۰۰۰	۴۵۰.۰۰۰	۲۸/۵۷
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۳۵۰.۰۰۰	۴۵۰.۰۰۰	۲۸/۵۷
۱۵۱۰۰۶	مؤسسه تحقیقات علوم دامی	۳۷۰.۰۰۰	۴۵۰.۰۰۰	۲۱/۶۲
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۳۷۰.۰۰۰	۴۵۰.۰۰۰	۲۱/۶۲
۱۵۱۰۰۷	مؤسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی	۶۵.۰۰۰	۹۰.۰۰۰	۳۸/۴۶
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۶۵.۰۰۰	۹۰.۰۰۰	۳۸/۴۶
۱۵۱۰۰۸	مؤسسه تحقیقات خاک و آب	۱۴۰.۰۰۰	۲۰۰.۰۰۰	۴۲/۸۶
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۱۴۰.۰۰۰	۲۰۰.۰۰۰	۴۲/۸۶
۱۵۱۰۰۹	مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۴۰.۰۰۰	۴۰.۰۰۰	۰/۰۰

شماره طبقه‌بندی	عنوان	درآمد مصوب سال ۱۴۰۱	برآورد درآمد سال ۱۴۰۲	درصد تغییرات
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۴۰,۰۰۰	۴۰,۰۰۰	۰/۰۰
۱۵۱۰۱۳	پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری	۳۰,۰۰۰	۰	-۱۰۰/۰۰
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۳۰,۰۰۰	۰	۱۰۰/۰۰-
۱۵۱۰۱۹	سازمان امور اراضی کشور	۲,۹۵۰,۰۰۰	۵,۶۰۰,۰۰۰	۸۹/۸۳
۱۳۰۳۰۱	درآمدهای حاصل از اجاره ساختمان‌ها و اراضی (از جمله امکانات، اماکن و فضاهای آموزشی، فرهنگی، هنری و ورزشی کلیه دستگاه‌های اجرایی)	۴۰۰,۰۰۰	۱,۵۰۰,۰۰۰	۲۷۵/۰۰
۱۵۰۱۱۵	درآمد حاصل از جرائم و خسارت ناشی از اجرای قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها	۲,۲۰۰,۰۰۰	۴,۰۰۰,۰۰۰	۸۱/۸۲
۱۶۰۱۵۶	درآمد حاصل از دریافت هزینه و قیمت اراضی رفع تداخل شده موضوع ماده (۵۴) قانون رفع موانع تولید	۳۵۰,۰۰۰	۱۰۰,۰۰۰	۷۱/۴۳-
۱۵۱۱۰۰	پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی	۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۱۰۰/۰۰
۱۴۰۱۰۷	درآمد حاصل از خدمات پژوهشی و تحقیقاتی	۴۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۱۰۰/۰۰
۱۵۱۲۰۰	سازمان شیلات	۲۳۵,۰۰۰	۲,۵۶۰,۰۰۰	۹۸۹/۳۶
۱۴۰۱۰۵	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی، صنعتی و معدنی، اکتشافی و حق فنی استعلامات تطبیق اراضی	۱۶۰,۰۰۰	۲,۵۰۰,۰۰۰	۱,۴۶۲/۵۰
۱۴۰۲۰۱	درآمد حاصل از فروش کالاهای کشاورزی	۶۰,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	۱۶/۶۷-
۱۵۰۱۰۶	درآمد حاصل از جرائم و فروش صیدآلات، چوب‌آلات، ادوات و مواد بازداشتی	۱۵,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۳۳/۳۳-
۲۰۱۰۰۰	شرکت سهامی کشاورزی و دامپروری سفیدرود	۱۳۸,۲۹۵	۲۵۱,۰۱۲	۸۱/۵۰
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت - علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۱۳۸,۲۹۵	۲۵۱,۰۱۲	۸۱/۵۰
۲۰۲۵۰۰	شرکت سهامی کشت و صنعت و دامپروری مغان	۱۲۵,۹۷۹	۲۷۶,۴۵۱	۱۱۹/۴۴
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت - علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۱۲۵,۹۷۹	۲۷۶,۴۵۱	۱۱۹/۴۴
۲۸۶۹۵۰	شرکت سهامی خدمات مهندسی آب و خاک	۱۰۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	-۲۵/۰۰
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت - علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۱۰۰,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۲۵/۰۰-
۲۹۰۷۱۰	شرکت شهرک‌های کشاورزی	۰	۳۰,۰۰۰	-
۱۳۰۱۰۱	سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت - علی‌الحساب سال جاری) کلیه شرکت‌های دولتی	۰	۳۰,۰۰۰	-
	جمع کل	۶۹,۸۷۳,۴۸۳	۶۲,۶۳۳,۴۶۳	-۱۰/۳۶

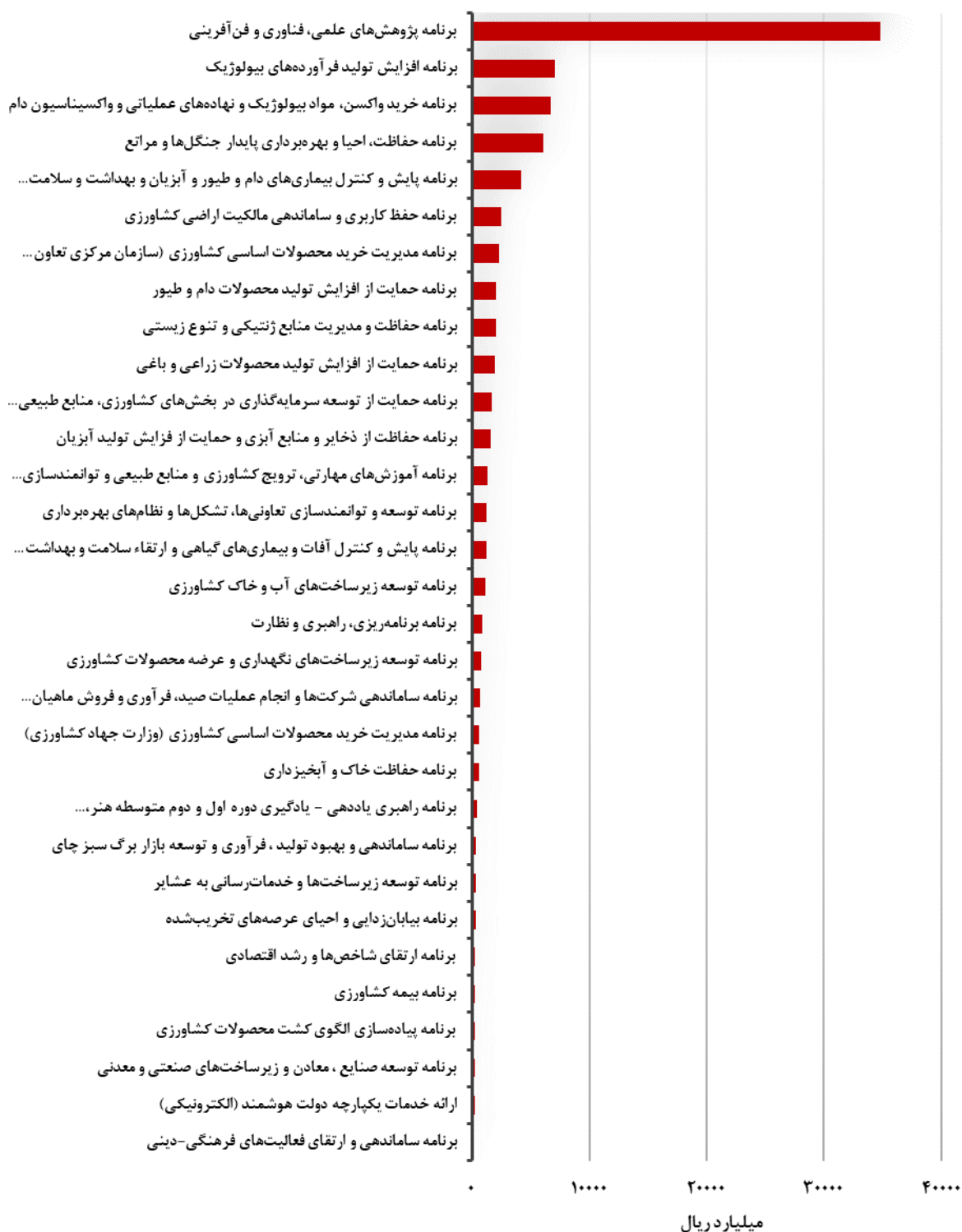
مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور. * ۱۵۰ میلیارد ریال از اعتبارات این ردیف مربوط به مؤسسه بین‌المللی تاسماهیان دریای خزر است.

۵. اعتبارات برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی

در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، تعداد ۳۳ برنامه ذیل وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه تعریف شده است. این برنامه‌ها خط‌مشی و مأموریت‌های اصلی دستگاه‌های اجرایی فعال در بخش کشاورزی و منابع طبیعی را در سال ۱۴۰۲ مشخص می‌کنند و اعتبارات پیش‌بینی شده برای هر برنامه، نشان‌دهنده میزان اهمیت آن برنامه برای سیاستگذاران و برنامه‌ریزان در راستای دستیابی به اهداف بخش است. بیشترین سهم از اعتبارات هزینه‌ای برای «برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی» و بیشترین سهم از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای برای «برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی» برآورد شده است (نمودارهای ۴ و ۵). گفتنی است بیشترین رشد اعتبارات هزینه‌ای در برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی، مربوط به «برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی» با ۶۸۰ درصد و بیشترین رشد اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای مربوط به «برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی» با ۵۶۳ درصد افزایش است (جدول ۲ پیوست). نکته‌ای که با بررسی ارقام اعتبارات برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی می‌توان دریافت و در نمودارهای ۴ و ۵ نیز مشهود است، عدم توزیع متوازن اعتبارات بین برنامه‌ها در هر دو بخش اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی‌های سرمایه‌ای است. برای مثال برخی از ردیف‌ها مانند توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی، سهم بالایی از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی دارند؛ درحالی که اعتبارات کافی برای موضوعات مهمی همچون یکپارچه‌سازی، توسعه زنجیره ارزش و بهبود ساختار بازار منظور نشده است.

(میلیارد ریال)

نمودار ۴. اعتبارات هزینه‌ای برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی

مأخذ: همان.

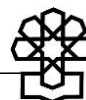
جدول ۴. هزینه‌های شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی و بانک کشاورزی (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد تغییرات
۲۰۰۱۰۰	سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران	۴,۷۳۳,۵۰۳	۶,۲۳۷,۷۲۷	۳۱/۷۸
۲۰۰۵۰۰	بانک کشاورزی	۳۴۴,۶۵۹,۳۷۸	۴۰۸,۷۷۷,۳۴۴	۱۸/۶۰
۲۰۰۵۰۵	صندوق بیمه کشاورزی	۲۰,۰۳۸,۱۷۵	۴۱,۷۲۲,۸۱۹	۱۰۸/۲۲
۲۰۱۰۰۰	شرکت سهامی کشاورزی و دامپروری سفیدرود	۳۱۷,۰۴۶	۸۳۶,۴۰۳	۱۶۳/۸۱
۲۰۲۵۰۰	شرکت سهامی کشت و صنعت و دامپروری مغان	۱۱,۸۸۱,۶۸۰	۲۰,۹۰۱,۸۳۹	۷۵/۹۲
۲۰۳۸۰۰	شرکت مادر تخصصی صندوق حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی	۲۰۵,۱۶۳	۳۰۱,۲۲۳	۴۶/۸۲
۲۰۳۹۰۰	شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور	۳۸۴,۲۵۰,۹۶۳	۴۳۰,۲۹۸,۱۴۵	۱۱/۹۸
۲۶۳۵۰۰	شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی	۱۱۱,۰۰۸,۰۲۱	۲۶۶,۵۷۹,۰۴۳	۱۴۰/۱۴
۲۷۳۵۰۰	شرکت سهامی هواپیمایی خدمات ویژه	۱۳۴,۲۳۶	۱۰۲,۵۴۰	-۲۳/۶۱
۲۸۶۸۰۰	شرکت مادر تخصصی خدمات کشاورزی	۱,۰۷۸,۱۰۳	۱,۲۹۷,۶۹۶	۲۰/۳۷
۲۸۶۹۵۰	شرکت سهامی خدمات مهندسی آب و خاک	۳,۷۲۱,۳۳۲	۴,۵۷۵,۰۶۹	۲۲/۹۴
۲۹۰۷۱۰	شرکت شهرک‌های کشاورزی	۵۲۵,۶۳۳	۵۰۷,۶۶۹	-۳/۴۲
۲۹۴۲۱۰	شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران	۱,۱۷۴,۹۷۴,۶۰۰	۱,۸۲۸,۳۷۶,۲۴۲	۵۵/۶۱
جمع کل		۲۰,۵۷۰,۵۲۷,۸۳۳	۳۰,۱۰۵,۵۱۳,۷۵۹	۴۶/۳۲

مآخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور و قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور.

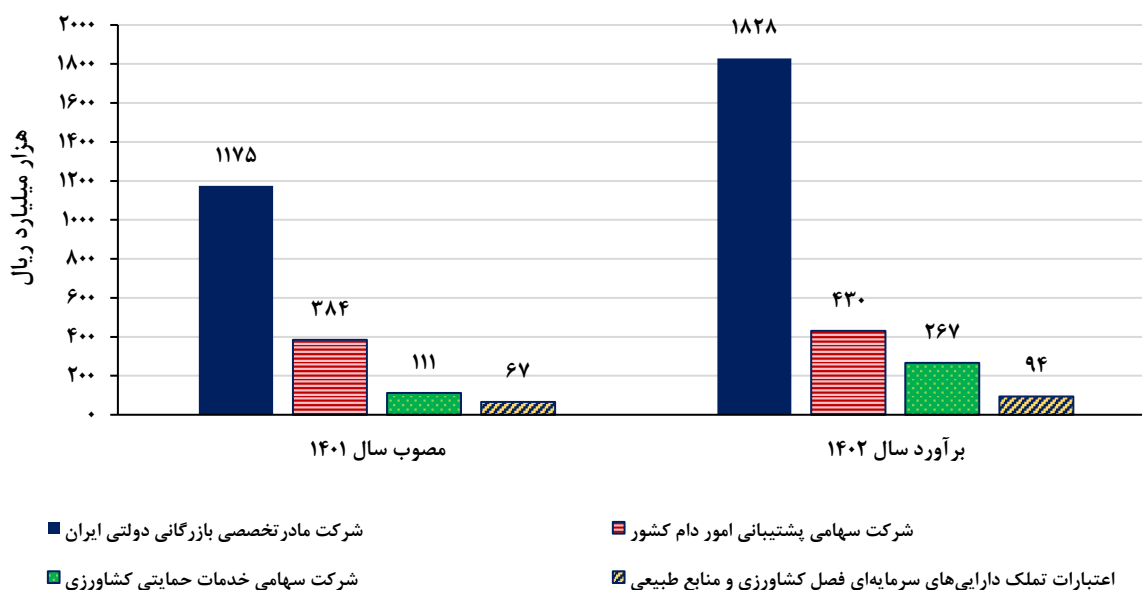
شایان ذکر است که چنین افزایشی در هزینه‌های مربوط به واردات کالاهای اساسی کشاورزی و در عین حال نبود اقدام و برنامه ویژه برای خودکفایی در این محصولات و افزایش سودآوری تولید آنها برای کشاورزان؛ از آسیب‌هایی است که به مفهوم تداوم وابستگی به واردات کالاهای اساسی خواهد بود. این در حالی است که براساس ماده (۳) «قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی» مصوب ۱۳۹۱/۱۱/۲۴، باید سالانه حداقل ده درصد به تولید داخلی این کالاهای اساسی افزوده شود تا کالاهای مزبور به مرز خودکفایی در تولید داخلی برسد و در صورت عمل به چنین تکلیفی، قطعاً به میزان زیادی از نیاز به واردات کاسته شده و هزینه تمام شده تأمین نهاده‌ها برای کشور کاهش خواهد یافت. افزایش شدید بودجه شرکت‌های دولتی، در اموری که قابل اجرا توسط بخش‌های غیردولتی است، یک مفهوم دیگر نیز دارد و آن، تداوم تصدیگری دولت است.

بودجه «شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی» رشد ۱۴۰ درصدی داشته است که عمدتاً به برنامه «مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی» (کود، سم و بذر) مربوط می‌شود. باید در نظر داشت که اعتبار ۲۶۶,۵۷۴ میلیارد ریالی در نظر گرفته شده برای خرید نهاده‌های کود، سم و بذر توسط این شرکت در سال ۱۴۰۲، معادل ۲/۸ برابر اعتبارات طرح‌های تملک‌دارایی سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی (۹۴۰,۴۳ میلیارد ریال) است. اعتبار «شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور» نیز با حدود ۱۲ درصد افزایش نسبت به اعتبارات مصوب سال ۱۴۰۱ این شرکت، به ۴۳۰,۲۹۸ میلیارد ریال رسیده است که معادل ۴/۶ برابر اعتبارات پیش‌بینی شده برای طرح‌های تملک‌دارایی سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی در سال ۱۴۰۲ است. همچنین برای «شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران» نیز در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای عمل به تکلیف برنامه «مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی» اعتبار ۱,۸۲۸,۳۷۶ میلیارد ریالی لحاظ شده است که نسبت به اعتبار مشابه در قانون بودجه سال ۱۴۰۱ دارای رشد حدود

۵۶ درصدی است و به‌تنهایی، معادل ۱۹/۴ برابر اعتبارات برآوردشده برای طرح‌های تملک‌داری‌های سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی است. گفتنی است بخش اصلی این اعتبار (۷۷ درصد) مربوط به خرید تضمینی گندم به مبلغ ۱۴۰۶۰۰۸۰ میلیارد ریال است. همچنین اعتبار ۱۲۳۰۸۰۰ میلیارد ریالی به‌منظور خرید گندم (علاوه‌بر خرید تضمینی گندم) برای شرکت بازرگانی دولتی ایران در سال ۱۴۰۲ در نظر گرفته شده است که نشان‌دهنده تأمین اعتبار برای واردات گندم در صورت عدم کفاف تولید داخلی می‌باشد (جدول ۵ و نمودار ۶).

نمودار ۶. اعتبارات شرکت‌های دولتی تأمین‌کننده کالاهای اساسی بخش کشاورزی و منابع طبیعی در مقایسه با اعتبارات تملک‌داری‌های سرمایه‌ای این بخش

مأخذ: همان.

اختصاص چنین اعتبارات بالایی، برای تأمین کالاهای اساسی بخش کشاورزی، به شرکت‌های دولتی مذکور به‌معنای کنار زدن بخش خصوصی بوده و مغایر با احکام موجود، از جمله ماده (۶) «قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۲۳، مبنی بر واگذاری امور تصدیگرانه به بخش‌های غیردولتی و همچنین مواد (۳) و (۵۲) «قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی» مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۰۸، مبنی بر ورود دولت به تأمین کالاهای اساسی، صرفاً در حد مقابله با بحران و همچنین عدم ایجاد هرگونه امتیاز یا تبعیض برای دولت است. گفتنی است سوءمدیریت شرکت‌های دولتی واردکننده کالاهای اساسی، به‌ویژه دو شرکت «پشتیبانی امور دام»

۳. قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی: ماده (۶) - دولت مکلف است وظایف تصدیگری خود در خصوص اقدامات اجرایی خریدهای تضمینی، تهیه و توزیع کلیه نهاده‌های تولید، اقدامات اجرایی خرید، انبارداری و توزیع اقلام مورد نیاز تنظیم بازار، اداره کشتارگاه‌ها، آزمایشگاه‌های گیاهی و دامی (بجز آزمایشگاه‌های مرجع به تشخیص وزارت جهادکشاورزی و تصویب هیئت وزیران)، انبارها، سیلوها، سردخانه‌ها، صنایع تبدیلی و تکمیلی، امور اجرایی آموزشی، ترویجی و بیمه‌گری را متناسب با وظایف و اختیارات هر تشکیلی، به تشکیلهای موضوع مواد (۲) و (۵) این قانون، مطابق با قوانین و مقررات مربوط واگذار نماید.

۴. قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی:

- ماده (۲)، بند «ب»، تبصره «۲»: دولت مکلف است در حد مقابله با بحران نسبت به تأمین کالاهای اساسی مانند گندم و سوخت برای مدت معین، تمهیدات لازم را ببیند.

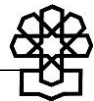
- ماده (۵۲): هرگونه کمک و اعطای امتیاز دولتی (ریالی، ارزی، اعتباری، معافیت، تخفیف، ترجیح، اطلاعات یا مشابه آن)، به‌صورت تبعیض‌آمیز به یک یا چند بنگاه یا شرکت که موجب تسلط در بازار یا اختلال در رقابت شود، ممنوع است.

و «بازرگانی دولتی ایران»، در مقاطعی منجر به رسوب اقلام وارداتی در بنادر کشور شده است که علاوه بر ایجاد فساد و ناسالم شدن این اقلام و تهدید سلامت مواد غذایی تولیدی از آنها، باعث ایجاد هزینه‌های بالای دموارژ و ترخیص برای دولت شده است. لذا با وجود این تجربیات نباید مجدداً سهم بالای واردات کالاهای اساسی با همان ریل‌گذاری پیشین، به شرکت‌های دولتی واگذار شود.

جدول ۵. هزینه‌های شرکت‌های دولتی تأمین‌کننده کالاهای اساسی بخش کشاورزی و منابع طبیعی (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان شرکت / برنامه / فعالیت	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد تغییرات
۲۰۳۹۰۰	شرکت سهامی پشتیبانی امور دام کشور	۳۸۴,۲۵۰,۹۶۳	۴۳۰,۲۹۸,۱۴۵	۱۱/۹۸
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۰	برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی	۳۸۴,۲۴۶,۹۶۳	۴۳۰,۲۹۴,۵۴۵	۱۱/۹۸
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۳	خرید گوشت قرمز	۳۴,۸۴۶,۲۶۰	۵۱,۶۹۷,۵۶۰	۴۸/۳۶
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۴	خرید گوشت مرغ	۴۹,۳۱۲,۳۱۵	۳۸,۷۴۳,۸۴۵	-۲۱/۴۳
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۵	خرید جو	۵۱,۳۸۰,۷۰۰	۶۳,۵۸۱,۰۰۰	۲۳/۷۴
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۶	خرید ذرت	۱۲۰,۰۷۸,۰۰۰	۱۳۰,۳۰۶,۵۰۰	۸/۵۲
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۷	خرید تخم مرغ	۵,۸۲۷,۶۸۸	۴,۱۱۲,۶۴۰	-۲۹/۴۳
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۸	خرید کنجاله سویا	۱۲۲,۸۰۲,۰۰۰	۱۴۱,۸۵۳,۰۰۰	۱۵/۵۱
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۰	برنامه ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۴,۰۰۰	۳,۶۰۰	-۱۰/۰۰
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱	افزایش بهره‌وری	۴,۰۰۰	۳,۶۰۰	-۱۰/۰۰
۲۶۳۵۰۰	شرکت سهامی خدمات حمایتی کشاورزی	۱۱۱,۰۰۸,۰۲۱	۲۶۶,۵۷۹,۰۴۳	۱۴۰/۱۴
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۰	برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی	۱۱۱,۰۰۵,۶۲۱	۲۶۶,۵۷۳,۸۰۳	۱۴۰/۱۴
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۰	تهیه، تدارک و توزیع انواع بذر	۶۶۵,۱۰۹	۱,۳۴۷,۹۹۳	۱۰۲/۶۷
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۱	تهیه، تدارک و توزیع انواع سم	۱,۲۶۶,۱۸۰	۴۵۴,۰۲۰	۶۴/۱۴-
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۲	تهیه، تدارک و توزیع انواع کود	۱۰۹,۰۷۴,۳۳۲	۲۶۴,۷۷۱,۷۹۰	۱۴۲/۷۴
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۰	برنامه ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۲,۴۰۰	۵,۲۴۰	۱۱۸/۳۳
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱	افزایش بهره‌وری	۲,۴۰۰	۵,۲۴۰	۱۱۸/۳۳
۲۹۴۲۱۰	شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران	۱,۱۷۴,۹۷۴,۶۰۰	۱,۸۲۸,۳۷۶,۲۴۲	۵۵/۶۱
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۰	برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی	۱,۱۷۴,۹۷۱,۶۰۰	۱,۸۲۸,۳۷۴,۲۴۲	۵۵/۶۱
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۳	خرید تضمینی دانه‌های روغنی داخلی	۳۸,۵۲۳,۳۰۰	۶۸,۴۰۰,۰۰۰	۷۷/۵۵
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۴	خرید تضمینی گندم	۶۵۰,۰۵۰,۰۰۰	۱,۴۰۶,۰۸۰,۰۰۰	۱۱۶/۳۰
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۵	خرید شکر	۵۶,۸۳۱,۰۰۰	۳۴,۵۸۶,۶۴۲	۳۹/۱۴-
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۶	خرید روغن خام	۲۱۸,۸۲۷,۲۰۰	۱۰۰,۱۹۴,۳۰۰	۵۴/۲۱-
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۷	خرید برنج	۱۰۳,۷۵۸,۶۰۰	۸/۱۴-	-۸/۱۴
۱۳۰۶۰۱۷۰۱۸	خرید گندم	۱۰۶,۹۸۱,۵۰۰	۱۵/۷۲	-۱۵/۷۲
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۰	برنامه ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۳,۰۰۰	۳۳/۳۳-	-۳۳/۳۳
۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱	افزایش بهره‌وری	۳,۰۰۰	۳۳/۳۳-	-۳۳/۳۳
جمع کل				
	سهم از کل بودجه شرکت‌های دولتی بخش کشاورزی و منابع طبیعی	۸۱.۱۸	۸۳.۸۸	۲/۷۰
				۵۱/۱۹

مأخذ: همان.

۷. تطبیق لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ با احکام بالادستی

یکی از مهم‌ترین تکالیف در اسناد بالادستی که همواره مورد تأکید سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی است، امنیت غذایی است. با وجود این، هنوز هم راهبرد مشخصی برای تحقق امنیت غذایی در کشور اتخاذ نشده است و با این اوصاف چالش‌های مربوطه، به‌خصوص عدم توسعه کشاورزی دانش‌بنیان در راستای خودکفایی در محصولات اساسی، همچنان به قوت خود باقی است و سازوکارهای آموزش و ترویج دولتی و خصوصی نیز تاکنون عملکرد مناسبی در این زمینه نداشته است.

علاوه بر این، بند «۴» سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی به موضوع رقابتی شدن فعالیت‌ها در این بخش می‌پردازد و روش‌های مطرح شده در این راستا عبارتند از: توسعه و تقویت تعاونی‌ها و سایر تشکلهای اقتصادی، اجتماعی، صنفی و تخصصی با مشارکت آحاد جامعه. با وجود این، بخش غیردولتی یا تشکلهای و تعاونی‌های کشاورزی به دلیل چالش‌هایی از قبیل فقدان نگاه آینده‌نگرانه، خوداتکا و راهبردی و عدم شبکه‌سازی افقی و عمودی مناسب، دامنه وسیع اختیارات و دخالت‌های دولت در تشکیل و اداره شرکت‌های غیردولتی، عدم توجه کافی به صلاحیت‌ها و تجربه در انتخاب اعضای هیئت‌مدیره و مدیران عامل شرکت‌های غیردولتی و فقدان پشتوانه قانونی لازم برای مشارکت در مراکز تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری به‌منظور ایفای نقش‌های حمایتی، نتوانسته‌اند نقش‌آفرینی فراگیری در توسعه کشاورزی داشته باشند. این مشکلات حاکی از اثربخشی پایین اعتبارات مرتبط با توسعه و توانمندسازی تشکلهای و تعاونی‌ها در قوانین بودجه سنواتی است. رفع این چالش به‌همراه ریل‌گذاری صحیح برای فعالیت‌های شرکت‌های دولتی رقیب، در اصلاح ساختاری بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی باید به‌صورت ویژه مورد توجه قرار گیرد.

به‌منظور تداوم پایداری در تولیدات، بخش کشاورزی نیازمند تریزیک سرمایه جدید و جایگزینی سرمایه‌های فرسوده است. برای افزایش موجودی سرمایه در بخش کشاورزی و منابع طبیعی لازم است تقاضا برای سرمایه‌گذاری در این بخش، با افزایش سطح درآمد فعالان و نیز تسهیل در ارائه مجوزهای کسب‌وکار تقویت گردد. با وجود این، یکی از اصلی‌ترین دلایل پایین بودن میزان سرمایه‌گذاری، طولانی شدن آغاز یک کسب‌وکار در برخی از فعالیت‌های اصلی بخش کشاورزی و منابع طبیعی است. این مشکل به‌نوبه خود ناشی از ضرورت انجام استعلام از بالغ بر ۱۶ دستگاه اجرایی می‌باشد. در این راستا لازم است مناطق پاک سرمایه‌گذاری (فاقد محدودیت سرمایه‌گذاری) براساس کیفیت اراضی، در نواحی روستایی و عشایری مشخص شود و اساساً مشکلات مربوط به استعلامات برای همیشه به‌صورت ریشه‌ای برطرف شود. بدون بارگزاری اطلاعات مکانی، محدودیت‌های مربوط به سرمایه‌گذاری به‌صورت عمومی و قابل دسترس پابرجاست و حذف استعلامات مذکور امکان‌پذیر نبوده و منجر به آشفتگی بیش از پیش خواهد شد. در این راستا بودجه‌های سنواتی کشور، باید اعتبارات مشخصی را برای ارزیابی کیفیت خاک‌های کشور و بارگزاری آنها به‌صورت عمومی و برخط اختصاص دهند تا هدایت صحیح فعالیت‌های اقتصادی در پهنه سرزمین‌های مستعد امکان‌پذیر شود. گفتنی است در این راستا، طرح «مطالعه خاک‌های کشور» ذیل برنامه «توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی» برای اولین بار، با اعتباری معادل با ۳۵۰ میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ لحاظ شده است که قرار است با این

اعتبار در سال ۱۴۰۲، مطالعات تهیه نقشه، پهنه‌بندی و پایش خاک کشور در سطح ۱۳۵ هزار هکتار انجام شده و تا سال ۱۴۰۶ به سطح ۸۰۵۰۰ هزار هکتار برسد.

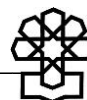
هرساله قیمت محصولات کشاورزی اساسی بنابه دلایل متفاوتی از جمله عدم هدایت کشاورزان در تولید محصولات کشاورزی و نوسانات قیمتی مربوط به نهاده‌های کشاورزی با نوسانات قابل توجهی مواجه می‌شود. از سوی دیگر، سهم کشاورزان از قیمت نهایی محصولات کشاورزی بسیار اندک است و واسطه‌های غیرضرور سبب اجحاف در حقوق کشاورزان و همچنین مصرف‌کنندگان می‌شوند. این درحالی است که در بند «۷» از سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی بر موضوع اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی تأکید شده است و بند «ت» از ماده (۳۳) قانون برنامه ششم توسعه، کاهش حداقل ده درصدی (۱۰٪) شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف‌کنندگان نهایی این محصولات را در طول اجرای قانون برنامه تکلیف کرده است. بنابراین لازم است جهت‌دهی اعتبارات مرتبط با اصلاح نظام بازار محصولات کشاورزی، با تأکید بر توسعه عرضه مستقیم محصولات کشاورزی، ایجاد زیرساخت‌های شناسه‌گذاری، رهگیری کالا از مزرعه تا سفره و تقویت بورس کالای کشاورزی اصلاح شود. اعطای تسهیلات به تشکل‌های صاحب صلاحیت روستاییان و عشایر و نیز شرکت‌های دانش‌بنیان جهت اقدام به عرضه مستقیم محصولات کشاورزی در قالب کشاورزی قراردادی در این زمینه می‌تواند راهگشا باشد.

«اجرای سیاست‌های حمایتی و متعادل کردن سطح سودآوری کشاورزی با سایر بخش‌های اقتصادی»، «تأمین درآمد تولیدکنندگان» و «تخصیص یارانه هدفمند به بخش کشاورزی» از جمله عباراتی است که در بندهای «۶»، «۷» و «۸» از سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی، در جهت ارتقای حمایت‌ها و هدفمندسازی آن در این بخش اشاره شده است.

استفاده از عبارت «خوداتکایی در کالاهای اساسی» در ادبیات تقنینی، آسیبی است که به دلیل عدم آگاهی برنامه‌ریزان و سیاستگذاران در برخی از موارد مشاهده می‌شود و این امر مغایر با بسیاری از قوانین بالادستی و سیاست‌های کلی از جمله اصل چهل‌وسوم قانون اساسی و نیز قانون تمرکز وظایف و سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی است. زیرا این اسناد مشخصاً بر واژه خودکفایی تأکید کرده‌اند. برای مثال اصل چهل‌وسوم قانون اساسی، برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و تأمین نیازهای انسان در جریان رشد، اقتصاد جمهوری اسلامی ایران را بر چندین ضابطه استوار دانسته است. بند «۹» آن به شرح زیر بر افزایش تولیدات کشاورزی و خودکفایی تأکید کرده است: «تأکید بر افزایش تولیدات کشاورزی، دامی و صنعتی که نیازهای عمومی را تأمین کند و کشور را به مرحله خودکفایی برساند و از وابستگی برهاند».

همچنین ماده (۳۱) قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه، دولت را موظف به نیل به خودکفایی در محصولات اساسی زراعی، دامی و آبی به میزان نود و پنج درصد (۹۵٪) در پایان اجرای قانون برنامه کرده است. گفتنی است عبارت‌های «نیل به خودکفایی در محصولات اساسی» و «تحقق خودکفایی» به ترتیب در بندهای «۲» و «۸» از سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

با لحاظ تکالیف مشخص شده در قانون برنامه ششم توسعه، مشخص شد که بخشی از تکالیف فوق با عنوان خاص، یا با عناوین ذیل برنامه‌های اصلی در پیشنهاد بودجه سال ۱۴۰۲ دارای ردیف بودجه مشخصی بوده و اعتباراتی برای

موارد فوق در نظر گرفته شده است؛ ولی به دلیل نبود هدفگذاری مشخص و همچنین عدم امکان بررسی اثربخشی اعتبارات، نتیجه‌گیری درباره اینکه مقادیر اعتبارات فوق و نحوه هزینه‌کرد آنها تا چه حد به اهداف متصور برای اجرای این برنامه‌ها بیانجامد ممکن نیست. بررسی اعتبارات برآورد شده در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ برای اجرای تکالیف مندرج در قانون برنامه ششم توسعه در جدول ۳ پیوست قابل مشاهده است.

ولی برای تعدادی از برنامه‌ها و تکالیف، از جمله «جبران خسارت ناشی از دیرکرد در خرید تضمینی محصولات»، «بازاریابی در کشورهای هدف صادراتی و اعمال سیاست‌های تشویقی صادراتی برای محصولات فراوری شده»، «حمایت از توسعه زنجیره ارزش»، «حمایت از توسعه گلخانه‌ها و انتقال کشت از فضای باز به فضای کنترل‌شده»، «بازچرخانی پساب‌ها، مدیریت آب‌های نامتعارف و مدیریت آب مجازی»، «راه‌اندازی زیرساخت شناسه‌گذاری، برنامه الکترونیکی و رهگیری کالاهای کشاورزی و دامی تا رسیدن به مصرف‌کننده نهایی»، «تأمین حقایق کشاورزان از رودخانه‌ها، چشمه‌ها و قنات‌ها از آب سدهای احداثی بر روی این رودخانه‌ها، قنات‌ها و چشمه‌ها»، «مقابله با ریزگردها»، «اصلاح و پرداخت خسارت به آن دسته از طرح‌های جنگلداری که مشمول ممنوعیت برداشت می‌شوند»، «کاهش حداقل ده درصدی شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف‌کنندگان نهایی محصولات»، «تأمین هزینه‌های افزایش سرانه مصرف شیر از طریق اخذ عوارض از انواع چربی‌های وارداتی دارای اسیده‌های چرب اشباع و غیراشباعی بیش از حد مجاز و نوشابه‌های گازدار»، «مهار عوامل ناپایداری، جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز و تصرف، مبارزه با قاچاق چوب»، «واردات مواد اولیه صنایع مرتبط با چوب (سلولزی)» و همچنین «بخشودگی سود و کارمزد وام‌های کشاورزان خسارت‌دیده» اعتبار مشخصی تخصیص نیافته است و یا قابل احصا نیست.

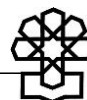
درخصوص اعتبار ۱۶ هزارمیلیارد ریالی پیش‌بینی شده برای توسعه سامانه‌های نوین آبیاری نیز شایان ذکر است که با این اعتبار تنها حدود سی هزار هکتار از اراضی آبی کشور قابل تجهیز به سامانه‌های نوین آبیاری هستند و حتی اگر این اعتبار به طور کامل تخصیص یابد، این سطح در مقایسه با حدود چهار میلیون هکتار اراضی آبی کشور که باید به این سامانه‌ها تجهیز شوند بسیار ناچیز است. گفتنی است به موجب بند «ز» از ماده (۳۱) «قانون برنامه ششم توسعه»، باید «توسعه سامانه‌های نوین آبیاری و احداث شبکه‌های فرعی آبیاری و زهکشی» سالیانه در سطح ۵۰۰ هزار هکتار انجام شود.

همچنین با توجه به اینکه در سیاست‌های کلی برنامه پنج ساله هفتم، سیاست «تأمین امنیت غذایی و تولید حداقل ۹۰ درصد کالاهای اساسی و اقلام غذایی در داخل و افزایش سطح سلامت و ایمنی مواد غذایی» مطرح شده است. در این راستا دو برنامه «افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی حفاظتی (۱۳۰۶۰۹۰۱۱) و (۱۳۰۶۰۱۱۰۰۷)» و «تدوین برنامه اصلاح الگوی کشت و معیارهای فنی تولید محصولات ارگانیک و سالم (۱۳۰۶۰۹۶۰۰۱ و ۱۳۰۶۰۱۱۰۰۵)» می‌توانند تا حدودی همسو با اهداف مذکور ارزیابی شوند. با وجود این، نه طرح مشخص و قابل ارزیابی برای افزایش اراضی زراعی و باغی تحت پوشش خدمات فنی و مشاوره‌ای دانش‌آموختگان مجرب و رفع خلأ عملکرد در لایحه دیده می‌شود و نه برنامه‌های فوق، تمامی مسائل مربوط به سلامت و ایمنی غذایی را پوشش می‌دهند. همان‌طور که پیش از این اشاره شد، ارتقای سلامت و کیفیت مواد غذایی یکی از مهم‌ترین تکالیف اسناد بالادستی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی، است که در بندهای «۲» و «۷» سیاست‌های کلی نظام در بخش

کشاورزی تأکید شده است. در این راستا، آیین‌نامه اجرایی شورای عالی سلامت و امنیت غذایی در مورخ ۱۳۹۹/۷/۲۱ اصلاح شد و ماده (۷) آن، برنامه جامع ارتقای سلامت و ایمنی غذایی کشور را مد نظر قرار داده است. طبق این ماده برنامه جامع ارتقای سلامت و ایمنی غذایی کشور مشتمل بر ارتقای زیرساخت‌های ارزیابی خطر، ارتقای نظام بازرسی و نظارت بر ایمنی مواد غذایی، تقویت زیرساخت‌های سلامت و ایمنی غذایی و توانمندسازی کشاورزان در زمینه تولید محصولات سالم گواهی شده و زیستی (ارگانیک) و سایر موارد ضروری، باید توسط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و با همکاری سازمان ملی استاندارد ایران و وزارت جهاد کشاورزی ظرف ۶ ماه از تاریخ ابلاغ این تصویب‌نامه تنظیم شود و پس از تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور به تصویب شورای عالی برسد. سازمان برنامه و بودجه کشور در سقف منابع موجود و در چارچوب ضوابط بخشنامه بودجه سنواتی، اعتبارات مربوط را در لایحه بودجه سالیانه کل کشور پیش‌بینی و طبق برنامه جامع و براساس گزارش نظارتی، در اختیار دستگاه‌های ذی‌ربط قرار دهد. با وجود این در برنامه‌های مختلف لایحه بودجه سال ۱۴۰۲، برنامه مشخصی برای ارتقای زیرساخت‌های ارزیابی خطر، ارتقای نظام بازرسی و نظارت بر ایمنی مواد غذایی در نظر گرفته نشده است.

جمع‌بندی

بخش کشاورزی و منابع طبیعی، در قوانین بودجه سنواتی کشور دچار ایرادهای ساختاری، از جمله عدم ابتدای مناسب برنامه‌ها و طرح‌های بودجه‌ای بر اسناد بالادستی؛ عدم تمرکز بر اولویت‌های بخش؛ عدم تنظیم طرح‌ها و برنامه‌ها براساس چارچوب منطقی پروژه، از برون‌داد در کوتاه‌مدت تا اثر در بلندمدت؛ پایه‌گذاری بخشی‌نگری در طرح‌های کشاورزی و منابع طبیعی و اتکای عمده به درآمدهای درحال کاهش دولتی است که در صورت عدم رفع آنها، نمی‌توان انتظار تحول در این بخش را داشت. از طرفی نتیجه‌گرا نبودن اعتبارات پیش‌بینی شده و تخصیص‌یافته به دستگاه‌های مختلف و مشخص نبودن میزان اثربخشی اعتبارات پیش‌بینی شده نیز یکی دیگر از مهم‌ترین ایرادهای ساختاری بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی است (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۴۰۰). نتیجه‌گرایی طرح‌ها و پیوند طرح‌ها و برنامه‌های مندرج در لایحه بودجه به آثار قابل ارزیابی، براساس چارچوب منطقی پروژه، می‌تواند به انسجام هرچه بیشتر آنها و در نتیجه تحقق اهداف برنامه توسعه کمک کند. در جدول ۶ بر پایه عینیت‌بخشی به ضرورت رعایت چارچوب منطقی پروژه، برخی از مهم‌ترین طرح‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی که می‌تواند در راستای ارتقای این بخش، تحقق تولید اشتغال‌زا و دانش‌بنیان و تحقق رسالت دستیابی به اقتدار غذایی کشور مؤثر واقع شود و لازم است که در برنامه‌های تدوین‌شده برای دستگاه‌های اجرایی، در قالب بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی مورد تأکید قرار گیرد، ذکر شده است. این پیشنهادها براساس چارچوب منطقی پروژه ارائه شده است.

جدول ۶. نمونه جدول مبتنی بر چارچوب منطقی پروژه برای بخش کشاورزی و منابع طبیعی

اولویت (حوزه کلان)	محورهای اصلی	اقدامات اجرایی	اهداف کمی	نتایج مورد انتظار
۱. ارتقای بهره‌وری تولید در راستای تحقق خودکفایی پایدار در محصولات اساسی کشاورزی	۱. سهم بزرگ از تولید	۱. به‌کارگیری دانش‌آموختگان در مدیریت دانش‌بنیان اراضی زراعی و باغی	... هزار هکتار	<ul style="list-style-type: none"> ... درصد افزایش عملکرد در واحد سطح محصولات زراعی-باغی ... درصد کاهش در خلأ عملکرد داخلی و بین‌المللی در تولید محصولات اساسی زراعی ... درصد ارتقا در راندمان آبیاری ارتقای سهم محصولات سالم به میزان ... درصد افزایش سهم سموم و کود زیستی از نهاده‌های مورد استفاده کشاورزان به ... درصد بهبود ساختمان و کیفیت خاک در ... هکتار از اراضی کشاورزی رشد تولیدات دام و طیور به میزان ... درصد
		۲. به‌کارگیری دانش‌آموختگان در مدیریت دانش‌بنیان واحدهای دامداری و مرغداری	... درصد واحدهای دامداری و مرغداری	
		۳. قرار دادن زمین رایگان و ایستگاه‌های تحقیقاتی لازم در اختیار شرکت‌های دانش‌بنیان به‌منظور آزمون فناوری‌های جدید در محیط‌های کنترل‌شده با رعایت ضوابط محیط‌زیستی	... هکتار زمین و ... ایستگاه تحقیقاتی	
		۴. حمایت از توسعه فناوری‌های سازگار با محیط‌زیست، از جمله سموم و کودهای زیستی	اعطای تسهیلات به تعداد ... شرکت دانش‌بنیان ارائه‌کننده فناوری جدید	
		۵. استقرار مناطق ویژه دانه‌های روغنی و غلات در اراضی حاصلخیز و مستعد کشاورزی توسط شرکت‌های توسعه‌گر و دانش‌بنیان با جلب رضایت مالکان خصوصی اراضی با هدف مدیریت یکپارچه و بهره‌ور	... منطقه ویژه خودکفایی	
		۶. اختصاص اراضی دولتی کشاورزی درجه یک و مسطح به کشت محصولات اساسی تحت مدیریت شرکت‌های دانش‌بنیان	... هکتار	
۲. توسعه کشاورزی حفاظتی	۲. توسعه کشاورزی حفاظتی	۱. به‌کارگیری ماشین‌آلات کم‌خاک‌ورزی در اراضی دیم	... هکتار اراضی دیم	<ul style="list-style-type: none"> ... درصد کاهش فرسایش خاک ... درصد کاهش آتش‌سوزی جنگل‌ها و مراتع ... درصد رشد عملکرد اراضی دیم ایجاد ... نفر فرصت شغلی برای جامعه محلی
		۲. استفاده از کودهای سوپرچاد در اراضی دیم	... هکتار اراضی دیم	
		۳. استفاده از شرکت‌های دانش‌بنیان برای توسعه کشاورزی حفاظتی در اراضی دیم	... هکتار اراضی دیم	
		۴. توسعه باغات دیم در اراضی شیبدار و صنایع تبدیلی مربوطه با رعایت ملاحظات پایداری	۱. ... هکتار از اراضی شیبدار ۲. ... واحد فراوری	
۳. مقابله با تغییر کاربری و زمین‌خواری و ترویج یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی	۳. مقابله با تغییر کاربری و زمین‌خواری و ترویج یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی	توسعه سازمان‌های مردم‌نهاد متشکل از دانش‌آموختگان کشاورزی و جامعه‌شناسی به‌منظور ترویج یکپارچه‌سازی و حفظ کاربری اراضی کشاورزی	توانمندسازی تعداد... سازمان مردم‌نهاد	<ul style="list-style-type: none"> ... درصد کاهش در تغییر کاربری ... درصد کاهش در پرونده‌های قضایی مربوط به تخلفات درصد افزایش سرانه زمین زراعی-باغی ... درصد افزایش ضریب مکانیزاسیون در اراضی کشاورزی

اولویت (حوزه کلان)	محورهای اصلی	اقدامات اجرایی	اهداف کمی	نتایج مورد انتظار
	۴. حفظ و ارتقای کیفیت خاک اراضی کشاورزی	۱. درجه‌بندی اراضی کشاورزی براساس معیارهایی از جمله بافت خاک، حاصلخیزی خاک و محدودیت‌های تولید محصول ۲. استفاده از ظرفیت شرکت‌های دانش‌بنیان جهت غنی‌سازی خاک یا احیا و ارتقای درجه‌بندی اراضی	... درصد از اراضی کشاورزی ... درصد از اراضی کشاورزی	• ... درصد افزایش در مواد آلی خاک‌های کشاورزی • ... درصد افزایش در مواد معدنی خاک‌های کشاورزی به تفکیک عناصر
	۱. توسعه فراوری و بازاریابی محصولات کشاورزی	تدوین و ابلاغ دستورالعمل استفاده از ظرفیت تحقیقات دانشگاهی برای بهبود بهره‌وری صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی	حضور اعضای هیئت علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی کشاورزی و منابع طبیعی در تعداد ... کارخانه مواد غذایی و صنایع کشاورزی و ارائه طرح ارتقای برای آنها در قالب فرصت مطالعاتی	• ... درصد افزایش ارزش افزوده صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی؛ • ... درصد افزایش در گردش مالی زنجیره‌های ارزش محصولات کشاورزی و غذایی
۲. توسعه زنجیره ارزش پایدار و فراگیر و اصلاح ساختار بازار محصولات و نهاده‌های کشاورزی	۲. توسعه کشاورزی قراردادی عدالت‌محور	۱. استقرار نظام اطلاعات واحدهای فراوری و ظرفیت‌های تعطیل و نیمه‌تعطیل صنایع	پیاده‌سازی سامانه	• ... درصد افزایش در سطح زیرکشت قراردادی؛ • ... درصد افزایش در تعداد واحدهای مشارکت‌کننده در طرح‌های کشاورزی قراردادی؛ • ... واحد فراوری کشاورزی بازگشته به مدار تولید
		۲. شناسایی کارخانجات داوطلب تکمیل زنجیره ارزش پایدار و توسعه کشاورزی قراردادی عدالت‌محور و ایجاد ارتباط بین آنها و کشاورزان	تعداد ... کارخانه	
		۳. استفاده از شتاب‌دهنده‌ها و نهادهای غیردولتی تسهیل‌گر جهت فعال‌سازی ظرفیت‌های تعطیل و نیمه‌تعطیل واحدهای فراوری کشاورزی؛	تعداد ... واحد فراوری	
		۴. سپردن مدیریت اراضی ۵۵۰ هزار هکتاری به شرکت‌های دانش‌بنیان براساس الگوهای نوین تأمین مالی از جمله BOT مبتنی بر زنجیره‌های ارزش	کل محدوده طرح احیای ۵۵۰ هزار هکتار اراضی خوزستان و ایلام	
۳. اصلاح نظام بهره‌برداری در زیربخش‌های کشاورزی	۱. توانمندسازی اتحادیه‌های کشاورزان، روستاییان و عشایر برای استقرار زنجیره ارزش با هدف انتفاع مستقیم اعضا از ارزش افزوده ناشی از فراوری و صادرات ۲. بهره‌گیری از ظرفیت‌های شرکت‌های دانش‌بنیان در ارتقای عملکرد نظام‌های بهره‌برداری با نظارت دولت بر تعهدات فیما بین	تعداد ... اتحادیه	• ... درصد افزایش در تولید نظام‌های بهره‌برداری • ... درصد افزایش در گردش مالی زنجیره‌های ارزش در نظام‌های بهره‌برداری • ... درصد افزایش سهم کشاورزان از ارزش افزوده صنایع تبدیلی و صادرات	
		... درصد از نظام‌های بهره‌برداری		

در ادامه به برخی از مهم‌ترین نکات استخراج شده از بررسی بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی سال ۱۴۰۲ اشاره می‌شود:

۱. با اختصاص اعتبار بسیار اندک و ناکافی به فصل کشاورزی و منابع طبیعی (کمتر از یک درصد از اعتبارات کل امور) نمی‌توان از این بخش، انتظار اجرای طرح‌های خودکفایی در کالاهای اساسی کشاورزی و توسعه کشاورزی دانش‌بنیان را داشت.

۲. وضع عوارض بر صادرات محصولات کشاورزی آب‌بر در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نسبت به قانون سال ۱۴۰۱ شش برابر افزایش یافته است. این عوارض، رقابت‌پذیری محصولات کشاورزی را در بازارهای جهانی کاهش داده و سبب منفی شدن هرچه بیشتر تراز تجاری این بخش خواهد شد. این درحالی است که به‌موجب بند «پ» از ماده (۳۳) قانون برنامه ششم توسعه مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴ و همچنین بند «د» از ماده (۳۲) «قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی» مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۲۳، باید با پرداخت مشوق‌های صادراتی، به شکوفایی هرچه بیشتر این بخش و افزایش نقش آن در ارزآوری کمک نمود. ضمن اینکه برخی از فعالیت‌های صنعتی آب‌بری بسیار بالاتری از بخش کشاورزی داشته و اگر قرار بر اخذ عوارض باشد، از محصولات صادراتی آنها نیز باید عوارض اخذ شود.

۳. سیاست‌هایی مانند آزادسازی نهاده‌های کود و بذر، افزایش درآمدهای ناشی از تغییر کاربری و اتکای به آب‌فروشی و تشویق برداشت بیشتر آب، منجر به تداوم کاهش سوددهی بخش کشاورزی و تخریب منابع پایه تولید خواهد شد. لذا بودجه بخش کشاورزی و منابع طبیعی، فاقد راهبردی مشخص برای افزایش درآمد کشاورزی و کاهش هزینه‌های تولید است. این موضوع نتیجه مستقیم بر کاهش تولید محصولات کشاورزی و به‌تبع آن بر سفره مردم خواهد داشت و هدفگذاری سازمان برنامه و بودجه کشور در زمینه افزایش ۵/۵ میلیون تنی محصولات کشاورزی را خدشه‌دار خواهد کرد. کما اینکه اعتبار هدفمندی نیز برای حمایت از تولیدکنندگان کشاورزی در قالب الگوی کشت پیش‌بینی نشده است و اعتبارات اندک در نظر گرفته شده برای طرح‌های تملک دارایی سرمایه‌ای فصل کشاورزی و منابع طبیعی، از جمله در حوزه توسعه سامانه‌های نوین آبیاری، حتی برای تداوم میزان تولید فعلی کفایت نمی‌کند.

۴. اعتبار بسیار بالایی در اختیار شرکت‌های دولتی، آن هم در اموری که قابل اجرا توسط بخش‌های غیردولتی است، گذاشته شده که کماکان به مفهوم تصدیگری دولت و حفظ وابستگی به واردات است.

۵. اعتبارات در نظر گرفته شده برای «خرید تضمینی گندم و یارانه نان» و همچنین «یارانه نهاده‌ها و تنظیم بازار»، قطعاً منجر به بروز کسری بودجه در سال آینده خواهد شد. یارانه نان از مبلغ مصوب ۷۱۰ هزار میلیارد ریالی سال ۱۴۰۱ به ۱۰۴ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ افزایش یافته است که در صورت آزادسازی قیمت نهاده‌های تولیدی، با کسری مواجه خواهد شد. یارانه نهاده‌های کشاورزی و تنظیم بازار کالاهای اساسی نیز از مبلغ مصوب ۴۰ هزار میلیارد ریالی سال ۱۴۰۱ به ۲۷ هزار میلیارد ریال در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کاهش یافته است. اگر اثر تورم ۴۰ درصدی برآورد شده برای سال آینده بر ارقام مذکور نیز لحاظ شود، اعتبارات مذکور به هیچ‌عنوان جبران‌کننده افزایش هزینه‌های تولید نخواهد بود.

۶. اخذ حق‌النظاره و جرائم از چاه‌های غیرمجاز به‌جای تعطیلی آنها، به مفهوم تداوم نگاه به آب منزله منبع درآمد برای وزارت نیرو و در نتیجه تشویق برداشت بی‌رویه است.

۷. بررسی نحوه توزیع اعتبارات تملک دارایی سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی نشان‌دهنده عدم تبعیت آنها از یک راهبرد مناسب توسعه‌ای و عدم توازن و اولویت‌بندی صحیح است. به‌نحوی که برخی از ردیف‌ها مانند «برنامه توسعه زیرساخت‌های خاک و آب کشاورزی» سهم بالایی از اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی و منابع طبیعی دارند؛ درحالی که اعتبارات کافی برای موضوعات مهمی همچون اصلاح نظام‌های بهره‌برداری، یکپارچه‌سازی و پایش کیفیت اراضی، توسعه زنجیره ارزش و بهبود ساختار بازار منظور نشده است. گفتنی است طرح‌های مرتبط با «برنامه توسعه زیرساخت‌های خاک و آب کشاورزی»، از جمله طرح احیای ۵۵۰ هزار هکتار از اراضی خوزستان و ایلام، دارای کیفیت مناسبی نبوده و به‌دلایلی از جمله تخلفات صورت گرفته، کیفیت زهکش‌ها و تأسیسات طبق انتظار نبوده و نارضایتی مردم را در بسیاری از موارد دامن زده است. درحالی که می‌توان با سهم کردن بخش خصوصی در منافع ناشی از اجرای طرح زیرساختی، حداکثر تعهد شرکت مذکور در پیمانکاری طرح را تضمین نمود.

پیشنهادها

۱. حذف بند مربوط به تک‌نرخی شدن نهاده‌ها (بند «ج» از تبصره «۸») و تداوم عرضه یارانه‌ای آنها مانند سال‌های قبل یا اینکه همزمان قیمتگذاری برای محصولات کشاورزی براساس قیمت تمام‌شده با احتساب سود معقول مورد تأکید قرار گیرد و راهکار مشخصی نیز برای حفظ قدرت خرید مصرف‌کننده پیش‌بینی شود.
۲. با توجه به اینکه نهاده‌های کشاورزی و دامی نقش اصلی در فرایند تولید محصولات کشاورزی و غذایی دارند و از طرفی به‌دنبال توقف تخصیص ارز ترجیحی به واردات کالاهای اساسی کشاورزی در سال ۱۴۰۱ و عدم اجرای اقدامات جبرانی کافی از طرف دولت، هزینه‌های تولید در این بخش به‌میزان زیادی افزایش یافته است، ضرورت دارد در راستای حمایت از تولید در بخش کشاورزی، در سطر اول از بند «ب» تبصره «۷»، بعد از عبارت «کالاهای اساسی»، عبارت «نهاده‌های کشاورزی و دامی» افزوده شود.
۳. اختصاص حداقل ده درصد از اعتبارات شرکت‌های دولتی پشتیبانی امور دام، بازرگانی دولتی و خدمات حمایتی، به اتحادیه‌های فراگیر و شرکت‌های دانش‌بنیان به‌منظور تقویت سهم بخش‌های غیردولتی در تأمین نهاده‌ها و کاهش تصدیگری دولت (این حکم قابلیت دائمی شدن دارد).
۴. در بند «الف» از تبصره «۸» ضرورت دارد، واژه «مجاز» در سطر اول به «مکلف» اصلاح شود و عبارت «و یا نصب شمارشگر (کنتور)های هوشمند بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری» از سطر سوم حذف شود. همچنین در راستای حفظ حقوق کشاورزان، باید در بند (الف) تبصره «۸»، وزارت نیرو مکلف شود که پس از اجرای طرح‌های آبیاری تحت فشار، در بازنگری و تعدیل پروانه بهره‌برداری چاه‌های کشاورزی مربوطه، مواد (۱۹) و (۲۶) «قانون توزیع عادلانه آب» مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶، را رعایت کند و نظرات وزارت جهاد کشاورزی در خصوص نیاز آبی گیاهان را مد نظر قرار دهد.
۵. با توجه به ایرادات واردشده به متن بند «ب» از تبصره «۸» لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ از جمله عدم رعایت الزامات مندرج در ماده (۳۳) قانون توزیع عادلانه آب و مغایرت با ماده (۳) قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی، پیشنهاد می‌شود علاوه‌بر اینکه سهم دستگاه‌های مجری یعنی وزارت جهاد کشاورزی و

وزارت نیرو در هزینه کرد منابع حاصله مشخص شود، لازم است:

۶. عبارت «دو (۲) برابر» از سطر سوم حذف شود؛ ۲- عبارت «و خرید آب صرفه جویی شده از کشاورزان» به بعد از عبارت «طرح‌های افزایش بهره‌وری آب» اضافه شود؛
۷. عبارت «صرف برنامه‌های تعادل بخشی، آبخیزداری و اجرای طرح‌های افزایش بهره‌وری آب گردد» از سطر نهم این بند حذف و به جای آن عبارت زیر درج گردد:
۸. «و به میزان ۸۰ درصد در اختیار وزارت جهاد کشاورزی، به منظور اجرای طرح‌های آبخیزداری و اعطای کمک‌های فنی و اعتباری به کشاورزانی که معیشت اصلی آنها وابسته به چاه کشاورزی بوده است با اولویت مالکان و شاغلان در روستا جهت ایجاد اشتغال تاب‌آور و سازگار با تغییر اقلیم و ۲۰ درصد در اختیار وزارت نیرو، به منظور تأمین هزینه‌های اجرای این حکم، قرار می‌گیرد.»
۹. پیش‌بینی منابع مشخص برای خودکفایی دانش‌بنیان، یکپارچه‌سازی اراضی و توسعه زنجیره ارزش، از طریق تشکل‌های فراگیر کشاورزان، روستاییان و عشایر و شرکت‌های دانش‌بنیان. در این راستا الحاق بند زیر، مد نظر است (این حکم قابلیت دائمی شدن دارد):
«در اجرای ماده (۳) قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی و به منظور افزایش ضریب خودکفایی و کاهش وابستگی به واردات، ۱۰ درصد از سرجمع بودجه شرکت‌های بازرگانی دولتی و پشتیبانی امور دام، در اختیار شرکت‌های دانش‌بنیان، تشکل‌های فراگیر کشاورزان، روستاییان و عشایر و شرکت‌های مشاوره صاحب صلاحیت قرار می‌گیرد تا در قالب کشاورزی قراردادی، نسبت به افزایش تولید نهاده‌های دامی، غلات، دانه‌های روغنی و روغن (با تأکید بر کنجد و زیتون)، از طریق مدیریت بهینه زنجیره تأمین و ارزش و مبتنی بر رویکرد از مزرعه تا سفره، اقدامات لازم را به عمل آورند. شیوه‌نامه اجرای این تبصره، حداکثر ظرف دو ماه از ابلاغ این قانون توسط وزارت جهاد کشاورزی و با مشارکت سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی، اتاق اصناف کشاورزی، سازمان مرکزی تعاون روستایی، شرکت مادر تخصصی حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی و وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تدوین و ابلاغ می‌شود.»
۸. اختصاص ۲۰ درصد از درآمدهای واگذاری اموال وزارت جهاد کشاورزی، برای تشکیل بانک زمین به منظور شناسایی، خرید و یکپارچه‌سازی اراضی کشاورزی و فروش به دانش‌آموختگان بخش کشاورزی.
۹. در خصوص بند «د» از تبصره «۸» با موضوع اخذ عوارض صادراتی از محصولات آب‌بر کشاورزی پیشنهاد حذف عوارض مذکور مطرح است و در صورت اصرار، وضع عوارض ۰/۵ تا یک درصدی بر اساس نوع محصول پیشنهاد می‌شود.
۱۰. در بند «س» از تبصره «۸» قانون بودجه سال ۱۴۰۱، کاهش هزینه‌های حمل و نقل هوایی محصولات کشاورزی از طریق محاسبه قیمت سوخت هواپیماهای باری حامل محصولات کشاورزی معادل با نرخ سوخت تحویلی به هواپیماهای مسافربری تکلیف شده بود، که ضروری است ابقای بند مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ نیز با هدف کمک به توسعه صادرات در بخش کشاورزی مورد توجه قرار گیرد.
۱۱. اجرای حداقل ۳۰ درصد از پروژه‌های آبیاری و زهکشی و تجهیز و یکپارچه‌سازی اراضی، با مشارکت عمومی- خصوصی، به منظور تسریع در طرح‌های زیربنایی بخش کشاورزی و تضمین کیفیت آنها، در قالب زنجیره ارزش و جبران

هزینه بخش خصوصی از محل عواید طرح یا تهاتر یا اجاره طولانی‌مدت زمین. در این خصوص، سهم دولت ۵۰ درصد، بخش خصوصی ۳۵ درصد و کشاورزان ۱۵ درصد خواهد بود. برای مثال، دولت می‌تواند هزینه سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در بهبود زیرساخت‌های کشاورزی را از محل اجاره بلندمدت اراضی ملی برای راه‌اندازی صنایع تبدیلی و کشاورزی مربوطه با نرخ معقول و جذاب جبران نماید و البته تغییر کاربری اراضی مذکور به‌غیر باید ممنوع باشد. منافع این پیشنهاد تحولی، شامل اهرمی کردن منابع دولت، ایجاد جهش در طرح‌های زیرساختی بخش کشاورزی و تضمین کیفیت و تحقق حداکثر بهره‌وری از زیرساخت‌های مذکور خواهد بود (این حکم قابلیت دائمی شدن دارد).

۱۲. اصلاح عنوان ردیف «طرح اصلاح باغات زیتون» به «طرح توسعه و اصلاح و انتقال آب باغات زیتون».

۱۳. اختصاص حداقل ۶۰ درصد اعتبارات ردیف مربوط به «تأمین و انتقال آب برای توسعه باغات در اراضی شیب‌دار»، به توسعه باغ‌های نوین و متراکم زیتون، عناب، سنجد و بادام.

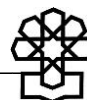
۱۴. اختصاص حداقل ۴۰ درصد از اعتبارات وزارت جهاد کشاورزی و دستگاه‌های تابعه از برنامه «پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی»، به طرح‌های تحقیق و توسعه در زمینه نهاده‌های فناورانه کشاورزی (از جمله بذور هیبرید، سموم زیستی، کودهای شیمیایی، مرغ لاین، ماشین‌آلات و اسپرم گاو). طرح‌های موضوع این بند با رویکرد بین‌رشته‌ای و بازارمحور، ظرف دو ماه از ابلاغ این قانون، به تصویب کمیته‌ای مرکب از رئیس سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، معاونان زراعت، باغبانی و امور دام وزارت جهاد کشاورزی، معاون علمی و فناوری ریاست‌جمهوری، رئیس سازمان پدافند غیرعامل، رئیس اتاق اصناف کشاورزی کشور و دو نفر عضو هیئت علمی کشاورزی و منابع طبیعی به معرفی وزیر علوم، تحقیقات و فناوری می‌رسد.

۱۵. انتقال بیست درصد (۲۰٪) از سرجمع اعتبارات «کمک به ارتقا، نوآوری و توسعه صنایع نوین»، «کمک به نوسازی و تجدید ساختار صنایع»، «کمک‌های فنی و اعتباری به صنایع لبنی»، «کمک‌های فنی و اعتباری برای ایجاد و توسعه مجتمع‌های تولیدی صادرات‌گرا در سواحل جاسک-گواتر»، «کمک‌های فنی و اعتباری به صنایع کوچک و متوسط» و «اعتبار مشوق‌ها و زیرساخت‌های صادرات غیرنفتی» به وزارت جهاد کشاورزی، به‌منظور توسعه صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی.

۱۶. تکلیف وزارت جهاد کشاورزی به راه‌اندازی ده (۱۰) خوشه کشاورزی صادرات‌گرا، موضوع بند «پ» ماده (۳۳) قانون برنامه ششم توسعه، در قالب طرح‌های مشارکت عمومی - خصوصی. سهم دولت در این طرح‌ها، تأمین رایگان زمین مورد نیاز استقرار صنایع تبدیلی و تکمیلی در قالب قراردادهای حداکثر ۵۰ ساله و هدایت تحقیقات و آموزش‌های دانشگاهی مرتبط به حل مسائل این خوشه‌ها می‌باشد (این حکم قابلیت دائمی شدن دارد).

۱۷. اختصاص ده درصد از سرجمع اعتبارات برنامه‌های افزایش محصولات زراعی، باغی و دامی فصل کشاورزی و منابع طبیعی، به عرضه مستقیم محصولات کشاورزی، تشویق تولید محصولات کشاورزی سالم و ارگانیک و ایجاد زیرساخت‌های شناسه‌گذاری، رهگیری کالا از مزرعه تا سفره و تقویت بورس کالای کشاورزی.

۱۸. افزایش نیم درصد به عوارض سلامت مربوط به نوشیدنی‌های قندی و سیگار، موضوع مواد (۴۸) و (۶۹) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و اختصاص آن به «برنامه جامع ارتقای سلامت و ایمنی غذایی کشور». وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است با همکاری سازمان ملی استاندارد ایران و

وزارت جهاد کشاورزی ظرف سه ماه از تاریخ ابلاغ این قانون، برنامه جامع ارتقای سلامت و ایمنی غذایی کشور را مشتمل بر ارتقای زیرساخت‌های ارزیابی خطر، ارتقای نظام بازرسی و نظارت بر ایمنی مواد غذایی، تقویت زیرساخت‌های سلامت و ایمنی غذایی و توانمندسازی کشاورزان در زمینه تولید محصولات سالم گواهی شده و ارگانیک، تنظیم و پس از تصویب شورای عالی سلامت و امنیت غذایی به مرحله اجرا درآورد.

۱۹. با توجه به تصریح اسناد بالادستی از جمله اصل (۴۳) قانون اساسی، لازم است عبارت «خودکفایی»، جایگزین عبارت «خوداتکایی» در عنوان طرح «حمایت از ارتقای ضریب خوداتکایی در تولید محصولات راهبردی کشاورزی»، به شماره طبقه‌بندی (۲۲-۷۵۰۰۰۰) شود.

۲۰. تکلیف وزارت جهاد کشاورزی به انجام اقدام‌های زیر به منظور افزایش تولید داخلی محصولات اساسی کشاورزی به میزان حداقل ده درصد (۱۰٪) نسبت به سال ۱۴۰۱ به‌ویژه در زمینه گندم، جو، برنج، ذرت و دانه‌های روغنی (این حکم قابلیت دائمی شدن دارد):

۱. استقرار حداقل پنج «منطقه ویژه خودکفایی در محصولات اساسی کشاورزی» در اراضی حاصلخیز کشور تحت مدیریت قراردادی شرکت‌های دانش‌بنیان و تشکل‌های ملی کشاورزان. بهره‌برداری از اراضی موضوع این بند، براساس الگوی مدیریت یکپارچه و علمی انجام می‌شود.

۲. رفع خلأ عملکرد محصولات اساسی کشاورزی با به‌کارگیری تحصیل‌کردگان کشاورزی در مزارع و پرداخت درصدی از افزایش تولید به ایشان.

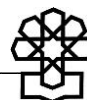
۳. تشویق تولیدکنندگان صیفی‌جات مازاد بر نیاز داخل، نسبت به اختصاص اراضی خود به کشت دانه‌های روغنی و علوفه در قالب عقد قرارداد سلف بین تشکل‌های مربوطه با رعایت ملاحظات الگوی کشت.

۴. افزایش عملکرد دیم‌زارهای کشور از طریق توسعه کشاورزی حفاظتی در سطح حداقل ده درصد از دیم‌زارها با استفاده از ظرفیت بخش غیردولتی و شرکت‌های دانش‌بنیان.

تقلیل درآمد متصوره در این بند با کاهش هزینه‌های دولت در امر واردات و تولید این محصولات از جمله در زمینه کاهش مصرف آب، انرژی، نیروی انسانی، ماشین‌آلات و نهاده‌های کشاورزی و نیز استفاده بهینه از آنها و افزایش تولید ناشی از مدیریت یکپارچه اراضی جبران می‌شود که مآلاً به کاهش هزینه‌های عمومی می‌انجامد. وزارت جهاد کشاورزی مکلف است ۴۰ درصد از تسهیلات ذیل برنامه «حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش‌های کشاورزی، منابع طبیعی و عشایری» را به اجرای این بند اختصاص دهد.

جدول ۱. اعتبارات دستگاه‌های اجرایی ذیل دستگاه اصلی سیاستگذار در بخش کشاورزی و منابع طبیعی (میلیون ریال)

شماره طبقه‌بندی	عنوان دستگاه اصلی اجرایی	هزینه‌های				تملك دارایی‌های سرمایه‌ای				جمع کل		
		مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد	سهم ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد	سهم ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد
۱۵۱۰۰۰	وزارت جهاد کشاورزی	۵۱,۹۱۴,۵۵۳	۸۴,۱۴۹,۱۸۵	۶۲/۰۹	۱۰۰/۰۰	۱۱۳,۷۳۳,۷۹۰	۷۲,۰۰۹,۰۳۳	۵۷/۹۴	۱۰۰/۰۰	۱۹۷,۸۸۲,۹۷۵	۱۲۳,۹۳۳,۵۸۶	۵۷/۹۴
۱۳۴۰۰۳	سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۱۰,۷۶۲,۵۹۳	۲۲,۴۴۷,۶۷۸	۱۰۸/۵۷	۲۶/۶۸	۲,۸۴۴,۰۰۰	۷۵۸,۳۶۲	۲۷/۰۲	۲/۵۰	۲۵,۲۹۱,۶۷۸	۱۱,۵۲۰,۹۵۵	۲۷/۰۲
۱۳۴۰۱۳	مؤسسه تحقیقات علوم باغبانی	۸۸۶,۱۳۲	۱,۴۰۳,۱۲۵	۵۸/۳۴	۱/۶۷	۱۱۷,۷۵۰	۶۵,۳۷۶	۸۰/۱۱	۰/۱۰	۱,۵۲۰,۸۷۵	۹۵۱,۵۰۸	۸۰/۱۱
۱۳۴۰۱۵	مؤسسه تحقیقات برنج کشور	۳۷۰,۴۴۲	۶۱۰,۵۵۸	۶۴/۸۲	۰/۷۳	۷۵,۰۰۰	۱۷,۴۳۵	۳۳۰/۱۷	۰/۰۷	۶۸۵,۵۵۸	۳۸۷,۸۷۸	۳۳۰/۱۷
۱۳۵۵۰۰	سازمان دامپزشکی کشور	۸,۹۶۲,۹۸۷	۱۰,۹۶۵,۳۳۴	۲۲/۳۴	۱۳/۰۳	۱,۵۰۵,۸۵۰	۸۷۱,۶۷۹	۷۲/۷۵	۱/۳۲	۱۲,۴۷۱,۱۸۴	۹,۸۳۴,۶۶۶	۷۲/۷۵
۱۳۶۰۰۰	مؤسسه رازی	۱,۲۶۰,۷۷۷	۸,۱۹۴,۷۸۳	۵۴۹/۹۸	۹/۷۴	۹,۶۷۵,۰۰۰	۵۶,۶۵۹	۱۶,۹۷۵/۸۴	۸/۵۱	۱۷,۸۶۹,۷۸۳	۱,۳۱۷,۴۳۶	۱۶,۹۷۵/۸۴
۱۳۹۰۰۰	سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری کشور	۸,۸۴۲,۸۰۱	۶,۹۵۳,۳۰۷	۲۱/۳۷-	۸/۲۶	۲۵,۳۳۶,۰۲۰	۲۱,۴۴۹,۴۱۴	۶۴/۷۴	۳۱/۰۷	۴۲,۲۸۹,۳۲۷	۳۰,۲۹۲,۲۱۵	۶۴/۷۴
۱۴۹۵۱۱	مؤسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع کشور	۹۴۷,۲۴۶	۱,۴۴۰,۳۴۶	۵۲/۰۶	۱/۷۱	۴۱۳,۵۰۰	۳۰۵,۰۸۸	۳۵/۵۳	۰/۳۶	۱,۸۵۳,۸۴۶	۱,۲۵۲,۳۳۴	۳۵/۵۳
۱۴۹۵۱۶	مؤسسه آموزش و ترویج جهاد کشاورزی	۱,۱۱۰,۰۳۱	۱,۶۱۴,۵۴۲	۴۵/۴۵	۱/۹۲	۲۲۰,۰۰۰	۹۵,۸۸۵	۱۲۹/۴۴	۰/۱۹	۱,۸۳۴,۵۴۲	۱,۲۰۵,۹۱۶	۱۲۹/۴۴
۱۴۹۵۲۰	مؤسسه تحقیقات علوم شیلاتی کشور	۱,۴۸۳,۱۹۵	۲,۳۲۸,۴۹۹	۵۶/۹۹	۲/۷۷	۴۲۸,۰۰۰	۳۰۵,۰۸۸	۴۰/۲۹	۰/۳۸	۲,۷۵۶,۴۹۹	۱,۷۸۸,۲۸۳	۴۰/۲۹
۱۴۹۶۰۰	سازمان امور عشایر ایران	۳۰,۴۴۱,۴	۸۶۵,۱۴۲	۱۸۴/۲۰	۱/۰۳	۱,۰۰۰,۰۰۰	۸۵۹,۶۶۹	۱۶/۳۵	۰/۸۸	۱,۸۶۵,۱۴۲	۱,۱۶۳,۸۸۳	۱۶/۳۵
۱۵۱۰۰۰	وزارت جهاد کشاورزی	۶,۴۸۰,۳۳۷	۹,۰۸۶,۷۴۷	۴۰/۲۲	۱۰/۸۰	۴۷,۵۸۱,۴۴۰	۳۸,۶۸۱,۶۳۵	۲۳/۰۱	۴۱/۸۴	۵۶,۶۶۸,۱۸۷	۴۵,۱۶۱,۹۷۲	۲۳/۰۱
۱۵۱۰۰۲	مؤسسه تحقیقات ثبت و گله‌ی بزر و نهال	۴۱۴,۶۵۷	۱,۴۵۴,۹۶۶	۲۵۰/۸۸	۱/۷۳	۱۵۵,۰۰۰	۴۳,۵۸۴	۲۵۵/۶۴	۰/۱۴	۱,۶۰۹,۹۶۶	۴۵۸,۲۴۱	۲۵۵/۶۴
۱۵۱۰۰۳	وزارت جهاد کشاورزی - مؤسسه پژوهش‌های برنامه‌ریزی و اقتصاد کشاورزی	۳۵۱,۷۸۴	۴۶۴,۹۴۷	۳۲/۱۷	۰/۵۵	۲۲,۰۰۰	۱۳,۰۷۵	۶۸/۲۶	۰/۰۲	۴۸۶,۹۴۷	۳۶۴,۸۵۹	۶۸/۲۶
۱۵۱۰۰۵	مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	۶۸۷,۵۷۱	۱,۲۸۴,۷۳۷	۸۶/۸۵	۱/۵۳	۲۳۲,۵۰۰	۷۴,۰۹۳	۲۱۳/۷۹	۰/۲۰	۱,۵۱۷,۳۳۷	۷۶۱,۶۶۴	۲۱۳/۷۹
۱۵۱۰۰۶	مؤسسه تحقیقات علوم دامی	۴۳۵,۱۳۴	۹۹۵,۸۵۶	۱۲۸/۸۶	۱/۱۸	۱۶۴,۷۵۰	۶۵,۳۷۶	۱۵۲/۰۰	۰/۱۴	۱,۱۶۰,۶۰۶	۵۰۰,۵۱۰	۱۵۲/۰۰
۱۵۱۰۰۷	مؤسسه تحقیقات گیاهپزشکی	۶۱۵,۱۱۸	۱,۰۲۳,۶۸۰	۶۶/۴۲	۱/۲۲	۲۷۳,۵۰۰	۱۹۱,۷۷۰	۴۲/۶۲	۰/۲۴	۱,۲۹۷,۱۸۰	۸۰۶,۸۸۸	۴۲/۶۲
۱۵۱۰۰۸	مؤسسه تحقیقات خاک و آب	۳۵۱,۸۲۸	۶۴۱,۳۶۱	۸۲/۲۹	۰/۷۶	۲۱۵,۰۰۰	۱۳۵,۱۱۰	۵۹/۱۳	۰/۱۹	۸۵۶,۳۶۱	۴۸۶,۹۳۸	۵۹/۱۳
۱۵۱۰۰۹	مؤسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	۳۱۶,۷۶۴	۳۹۲,۶۳۶	۸۱/۱۴	۰/۴۷	۵۱,۰۰۰	۳۰,۵۰۹	۶۷/۱۶	۰/۰۴	۴۴۳,۶۳۶	۲۴۷,۲۷۳	۶۷/۱۶
۱۵۱۰۱۱	سازمان حفظ نباتات کشور	۴۸۰,۲۴۵	۱,۲۱۸,۲۶۱	۱۵۳/۶۷	۱/۴۵	۱,۹۳۵,۰۰۰	۷۴۱,۱۵۸	۱۶۱/۰۸	۱/۷۰	۳,۱۵۳,۲۶۱	۱,۲۲۱,۴۰۳	۱۶۱/۰۸
۱۵۱۰۱۲	سازمان چای کشور	۲۵۲,۵۲۶	۳۶۷,۴۲۰	۴۵/۵۰	۰/۴۴	۵۰,۰۰۰	۲,۶۱۱	۹۱/۵۰	۰/۰۰	۳۷۲,۴۲۰	۲۵۵,۱۳۷	۹۱/۵۰
۱۵۱۰۱۳	پژوهشکده حفاظت خاک و آبخیزداری	۲۶۴,۱۱۳	۴۳۳,۵۷۹	۶۴/۱۶	۰/۵۲	۱۴۲,۵۰۰	۸۷,۱۶۸	۶۳/۴۸	۰/۱۳	۵۷۶,۰۷۹	۳۵۱,۲۸۱	۶۳/۴۸
۱۵۱۰۱۴	وزارت جهاد کشاورزی - نهاد نمایندگی	۱۴,۶۱۰	۱۴,۶۱۰	-	۰/۰۲	-	-	-	۰/۰۰	۱۴,۶۱۰	۱۴,۶۱۰	-

جمع کل				تملك دارایی‌های سرمایه‌ای				هزینه‌های				عنوان دستگاه اصلی/اجرایی	شماره طبقه‌بندی	
درصد رشد	سهم ۱۴۰۲	برآورد ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱	درصد رشد	سهم ۱۴۰۲	برآورد ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱	درصد رشد	سهم ۱۴۰۲	برآورد ۱۴۰۲	مصوب ۱۴۰۱			
													ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی	
۹۸/۴۴	۲/۱۰	۴,۱۴۷,۶۶۱	۲,۰۹۰,۰۹۱	۱۵۳/۴۷	۱/۴۶	۱,۶۵۴,۹۸۰	۶۵۲,۹۳۴	۷۳/۴۵	۲/۹۶	۲,۴۹۲,۶۸۱	۱,۴۳۷,۱۵۷		سازمان امور اراضی	۱۵۱۰۱۹
۵۷/۵۷	۰/۴۵	۸۱۴,۶۶۵	۵۶۱,۴۵۱	۵۲/۳۵	۰/۱۵	۱۶۶,۰۰۰	۱۰۸,۹۶۰	۵۸/۸۲	۰/۸۵	۷۱۸,۶۶۵	۴۵۲,۴۹۱		پژوهشگاه بیوتکنولوژی کشاورزی	۱۵۱۱۰۰
۷۵/۷۰	۴/۲۰	۸,۳۰۶,۴۲۹	۴,۷۲۷,۵۹۹	۷۶/۶۳	۵/۸۸	۶۶۹۰,۰۰۰	۳,۷۸۷,۵۵۴	۷۱/۹۵	۱/۹۲	۱,۶۱۶,۴۲۹	۹۴۰,۰۴۵		سازمان شیلات ایران	۱۵۱۲۰۰
-	۰/۰۳	۵۰,۰۰۰	.	-	۰/۰۰	.	.	-	۰/۰۶	۵۰,۰۰۰	.		پارک علم و فناوری کشاورزی و منابع طبیعی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی	۱۵۱۳۰۰
۳۳/۹۰	۲/۳۱	۴,۵۷۲,۱۶۴	۳,۱۷۷,۴۲۱	۷۷/۲۲	۰/۱۷	۱۹۰,۰۰۰	۱۰۷,۲۱۳	۴۲/۷۳	۵/۲۱	۴,۳۸۲,۱۶۴	۳,۰۷۰,۲۰۸		سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران	۲۰۰۱۰۰
۳۲/۳۱	۰/۳۵	۶۸۷,۱۳۲	۵۱۹,۳۴۶	-	۰/۰۰	.	.	۳۲/۳۱	۰/۸۲	۶۸۷,۱۳۲	۵۱۹,۳۴۶		شرکت مادر تخصصی خدمات کشاورزی	۲۸۶۸۰۰
۴/۱۸	۱/۳۰	۲,۵۷۰,۰۰۰	۲,۴۶۶,۹۷۰	۴/۱۸	۲/۲۶	۲,۵۷۰,۰۰۰	۲,۴۶۶,۹۷۰	-	۰/۰۰	.	.		شرکت شهرک‌های کشاورزی	۲۹۰۷۱۰
۱۰۰/۸۱	۰/۰۴	۷۰,۰۰۰	۳۴,۸۵۸	۱۰۰/۸۱	۰/۰۶	۷۰,۰۰۰	۳۴,۸۵۸	-	۰/۰۰	.	.		شرکت مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران	۲۹۴۲۱۰

مأخذ: لایحه بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور..

جدول ۲. اعتبارات برنامه‌های بخش کشاورزی و منابع طبیعی

(میلیون ریال/درصد)

شماره طبقه‌بندی	عنوان برنامه	هزینه‌های			تملك دارایی‌های سرمایه‌ای			جمع کل			
		مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	درصد رشد	مصوب ۱۴۰۱	برآورد ۱۴۰۲	سهم ۱۴۰۲	درصد رشد
۱۳۰۲۰۳۴۰۰۰	ارائه خدمات یکپارچه دولت هوشمند (الکترونیکی)	۹۵,۲۶۹	۲۱۳,۵۷۵	۰/۲۵	۰	۰	۰	۰	۲۱۳,۵۷۵	۰/۱۱	۱۲۴/۱۸
۱۳۰۳۰۱۸۰۰۰	برنامه توسعه حمل‌ونقل دریایی و بنادر	۰	۰	۰/۰۰	۲,۶۴۵,۶۵۴	۴,۰۰۰,۰۰۰	۳/۵۲	۲,۶۴۵,۶۵۴	۴,۰۰۰,۰۰۰	۲/۰۲	۵۱/۱۹
۱۳۰۴۰۱۲۰۰۰	برنامه توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی	۱۸۰,۶۲۱	۲۱۴,۳۳۲	۰/۲۵	۴۵۴,۱۳۸	۵۰۰,۰۰۰	۰/۴۴	۶۳۴,۷۵۹	۷۱۴,۳۳۲	۰/۳۶	۱۲/۵۴
۱۳۰۵۰۱۰۰۰۰	برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی	۱,۶۲۴,۱۹۵	۲,۳۱۸,۲۴۳	۲/۷۵	۰	۰	۰/۰۰	۱,۶۲۴,۱۹۵	۲,۳۱۸,۲۴۳	۱/۱۷	۴۲/۷۳
۱۳۰۵۰۵۵۰۰۰	برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی‌ها، تشکلهای و نظام‌های بهره‌برداری	۸۸۳,۰۵۶	۱,۲۶۰,۴۰۲	۱/۵۰	۲۴,۴۰۳	۵۰,۰۰۰	۰/۰۴	۱۰۴/۸۹	۱,۳۱۰,۴۰۲	۰/۶۶	۴۴/۴۰
۱۳۰۵۰۶۰۰۰۰	برنامه ساماندهی و بهبود تولید، فراوری و توسعه بازار برگ سبز چای	۲۵۲,۵۲۶	۳۶۷,۴۲۰	۰/۴۴	۲,۶۱۱,۰۰۰	۵,۰۰۰	۰/۰۰	۲۵۵,۱۳۷	۳۷۲,۴۲۰	۰/۱۹	۴۵/۹۷
۱۳۰۵۰۶۴۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی	۵۶۲,۹۵۷	۸۰۳,۵۱۹	۰/۹۵	۹۹,۳۷۰	۱۶۰,۰۰۰	۰/۱۴	۶۶۲,۳۲۷	۹۶۳,۵۱۹	۰/۴۹	۴۵/۴۷
۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰۰	برنامه حفاظت خاک و آبخیزداری	۴۳۸,۷۶۲	۵۶۶,۶۲۴	۰/۶۷	۱۵,۸۶۴,۵۷۶	۱۳,۶۶۰,۰۰۰	۱۲/۰۱	۱۶,۳۰۳,۳۳۸	۱۴,۲۲۶,۶۲۴	۷/۱۹	-۱۲/۷۴
۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰۰	برنامه حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع	۸,۳۳۱,۷۹۱	۶,۰۸۳,۳۶۸	۷/۲۳	۳,۹۸۸,۸۰۰	۱۹,۴۰۶,۰۲۰	۱۷/۰۶	۳۸۶/۵۱	۲۵,۴۸۹,۳۸۸	۱۲/۸۸	۱۰۶/۸۸
۱۳۰۶۰۰۵۰۰۰۰	برنامه حفاظت از ذخایر و منابع آبی و حمایت از افزایش تولید آبزیان	۹۴۰,۰۴۵	۱,۶۱۶,۴۲۹	۱/۹۲	۱,۱۴۱,۹۰۰	۲,۶۹۰,۰۰۰	۲/۳۷	۱۳۵/۵۷	۴,۳۰۶,۴۲۹	۲/۱۸	۱۰۶/۸۵
۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰۰	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی	۱,۶۷۲,۴۳۶	۱,۹۷۵,۶۶۲	۲/۳۵	۳,۹۱۴,۷۰۷	۴,۱۸۰,۰۰۰	۳/۶۸	۵,۵۸۷,۱۴۳	۶,۱۵۵,۶۶۲	۳/۱۱	۱۰/۱۸
۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰۰	برنامه حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور	۱,۳۲۴,۹۲۴	۲,۰۴۷,۴۹۲	۲/۴۳	۴۱۴,۰۴۸	۱,۴۹۵,۰۰۰	۱/۳۱	۱,۷۳۸,۹۷۲	۳,۵۴۲,۴۹۲	۱/۷۹	۱۰۳/۷۱
۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی	۸۵۰,۵۷۶	۱,۰۹۹,۳۲۸	۱/۳۱	۳۲,۱۱۰,۹۳۴	۳۹,۵۷۹,۴۴۰	۳۴/۸۰	۳۲,۹۶۱,۵۱۰	۴۰,۶۷۸,۷۶۸	۲۰/۵۶	۲۳/۴۱
۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰۰	برنامه پیش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبزیان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها	۳,۹۱۳,۹۸۷	۴,۲۱۵,۳۳۴	۵/۰۱	۸۷۱,۶۷۹	۱,۵۰۵,۸۵۰	۱/۳۲	۴,۷۸۵,۶۶۶	۵,۷۲۱,۱۸۴	۲/۸۹	۱۹/۵۵
۱۳۰۶۰۱۷۰۰۰۰	برنامه مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی	۷۵,۵۶۴	۵۸۹,۶۶۷	۰/۷۰	۰	۰	۰/۰۰	۷۵,۵۶۴	۵۸۹,۶۶۷	۰/۳۰	۶۸۰/۳۵
۱۳۰۶۰۲۴۰۰۰۰	برنامه حفظ کاربری و ساماندهی مالکیت اراضی کشاورزی	۱,۴۳۷,۱۵۷	۲,۴۹۲,۶۸۱	۲/۹۶	۶۵۲,۹۳۴	۱,۶۵۴,۹۸۰	۱/۴۶	۱۵۳/۴۷	۴,۱۴۷,۶۶۱	۲/۱۰	۹۸/۴۴
۱۳۰۶۰۳۱۰۰۰۰	برنامه پیش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقای سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی	۴۸۰,۲۴۵	۱,۲۱۸,۲۶۱	۱/۴۵	۷۴۱,۱۵۸,۰۰۰	۱,۹۳۵,۰۰۰	۱/۷۰	۱,۲۲۱,۴۰۳	۳,۱۵۳,۲۶۱	۱/۵۹	۱۵۸/۱۷
۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰۰	برنامه بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب‌شده	۷۲,۲۴۸	۳۰۳,۳۱۵	۰/۳۶	۱,۵۹۶,۰۳۸	۲,۲۷۰,۰۰۰	۲/۰۰	۱,۶۶۸,۲۸۶	۲,۵۷۳,۳۱۵	۱/۳۰	۵۴/۲۵
۱۳۰۶۰۴۸۰۰۰۰	برنامه بیمه کشاورزی	۲۲۵,۸۰۶	۲۳۰,۰۰۰	۰/۲۷	۰	۰	۰/۰۰	۲۲۵,۸۰۶	۲۳۰,۰۰۰	۰/۱۲	۱/۸۶
۱۳۰۶۰۵۰۰۰۰۰	برنامه حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش‌های کشاورزی، منابع طبیعی و عشایری	۸۹۵,۵۵۴	۱,۷۰۰,۰۰۰	۲/۰۲	۰	۰	۰/۰۰	۸۹۵,۵۵۴	۱,۷۰۰,۰۰۰	۰/۸۶	۸۹/۸۳

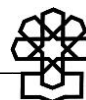

جمع کل				تملك دارایی‌های سرمایه‌ای				هزینه‌های				عنوان برنامه	شماره طبقه‌بندی
درصد	سهم	برآورد	مصوب	درصد	سهم	برآورد	مصوب	درصد	سهم	برآورد	مصوب		
رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۲	۱۴۰۱	رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۲	۱۴۰۱	رشد	۱۴۰۲	۱۴۰۲	۱۴۰۱		
۵۰/۰۷	۰/۷۸	۱,۵۳۷,۳۱۵	۱,۰۲۴,۴۰۱	۱۲۹/۴۴	۰/۱۹	۲۲۰,۰۰۰	۹۵,۸۸۵	۴۱/۸۷	۱/۵۷	۱,۳۱۷,۳۱۵	۹۲۸,۵۱۶	برنامه آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی	۱۳۰۶۰۶۰۰۰
۲۰/۳۴	۰/۶۷	۱,۳۳۵,۱۴۲	۱,۱۰۹,۴۳۳	۱۶/۳۵	۰/۸۸	۱,۰۰۰,۰۰۰	۸۵۹,۴۶۹	۳۴/۰۸	۰/۴۰	۳۳۵,۱۴۲	۲۴۹,۹۶۴	برنامه توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر	۱۳۰۶۰۶۸۰۰۰
۴/۱۸	۱/۳۰	۲,۵۷۰,۰۰۰	۲,۴۶۶,۹۷۰	۴/۱۸	۲/۲۶	۲,۵۷۰,۰۰۰	۲,۴۶۶,۹۷۰	-	۰/۰۰	۰	۰	برنامه توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی	۱۳۰۶۰۸۹۰۰۰
۵/۹۳	۰/۹۶	۱,۸۹۲,۶۲۸	۱,۷۸۶,۷۵۴	۴/۳۳	۱/۴۶	۱,۶۵۷,۰۰۰	۱,۵۸۸,۱۸۶	۱۸/۶۶	۰/۲۸	۲۳۵,۶۲۸	۱۹۸,۵۶۸	برنامه ارتقای شاخص‌ها و رشد اقتصادی	۱۳۰۶۰۹۵۰۰۰
۱۳۸/۰۷	۰/۱۲	۲۳۷,۸۷۸	۹۹,۹۱۸	۱۴/۷۲	۰/۰۲	۲۰,۰۰۰	۱۷,۴۳۴	۱۶۴/۱۵	۰/۲۶	۲۱۷,۸۷۸	۸۲,۴۸۴	برنامه پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی	۱۳۰۶۰۹۶۰۰۰
۱۴/۷۳	۰/۵۶	۱,۱۰۴,۶۲۲	۹۶۲,۸۲۴	۰/۲۴-	۰/۱۸	۲۰۰,۰۰۰	۲۰۰,۴۸۶	۱۸/۶۶	۱/۰۸	۹۰۴,۶۲۲	۷۶۲,۳۳۸	برنامه برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت	۱۳۰۶۰۹۷۰۰۰
۱۵۵/۹۸	۱/۰۳	۲,۰۲۹,۹۱۷	۷۹۲,۹۹۹	-	۰/۰۰	۰	۰	۱۵۵/۹۸	۲/۴۱	۲,۰۲۹,۹۱۷	۷۹۲,۹۹۹	برنامه حفاظت و مدیریت منابع ژنتیکی و تنوع زیستی	۱۳۰۶۰۹۸۰۰۰
۳۲/۳۱	۰/۳۵	۶۸۷,۱۳۲	۵۱۹,۳۴۶	-	۰/۰۰	۰	۰	۳۲/۳۱	۰/۸۲	۶۸۷,۱۳۲	۵۱۹,۳۴۶	برنامه ساماندهی شرکت‌ها و انجام عملیات صید، فرآوری و فروش ماهیان خاویاری	۱۳۰۶۰۹۹۰۰۰
۳۳/۶۹	۳/۴۱	۶,۷۵۰,۰۰۰	۵,۰۴۹,۰۰۰	-	۰/۰۰	۰	۰	۳۳/۶۹	۸/۰۲	۶,۷۵۰,۰۰۰	۵,۰۴۹,۰۰۰	برنامه خرید واکسن، مواد بیولوژیک و نهاده‌های عملیاتی و واکسیناسیون دام	۱۳۰۶۱۰۰۰۰۰
۶۵۱/۵۰	۳/۵۹	۷,۱۰۶,۰۸۸	۹۴۵,۵۸۳	-	۰/۰۰	۰	۰	۶۵۱/۵۰	۸/۴۴	۷,۱۰۶,۰۸۸	۹۴۵,۵۸۳	برنامه افزایش تولید فرآورده‌های بیولوژیک	۱۳۱۰۰۰۹۰۰۰
۱۴۷/۸۴	۲۵/۱۷	۴۹,۷۹۹,۵۶۵	۲۰,۰۹۳,۵۷۱	۵۶۳/۳۲	۱۳/۱۷	۱۴,۹۷۵,۵۰۰	۲,۲۵۷,۶۵۳	۹۵/۲۵	۴۱/۳۸	۳۴,۸۲۴,۰۶۵	۱۷,۸۳۵,۹۱۸	برنامه پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی	۱۳۱۰۰۲۱۰۰۰
۰/۰۰	۰/۰۱	۱۴,۶۱۰	۱۴,۶۱۰	-	۰/۰۰	۰	۰	۰/۰	۰/۰۲	۱۴,۶۱۰	۱۴,۶۱۰	برنامه ساماندهی و ارتقای فعالیت‌های فرهنگی-دینی	۱۷۰۱۰۰۷۰۰۰
۴۸/۱۵	۰/۲۱	۴۱۱,۱۳۶	۲۷۷,۵۰۸	-	۰/۰۰	۰	۰	۴۸/۱۵	۰/۴۹	۴۱۱,۱۳۶	۲۷۷,۵۰۸	برنامه راهبری یاددهی - یادگیری دوره اول و دوم متوسطه هنر، فنی و حرفه‌ای و کار دانش	۱۸۰۱۰۴۳۰۰۰
۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۹۷,۸۸۲,۹۷۵	۵۷/۹۴	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۱۱۳,۷۳۳,۷۹۰	۶۲/۰۹	۱۰۰/۰۰	۱۰۰/۰۰	۸۴,۱۴۹,۱۸۵	۵۱,۹۱۴,۵۵۳	جمع کل	

مأخذ: همان

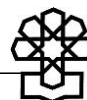
جدول ۳. وضعیت اختصاص اعتبار تکالیف قانون برنامه ششم توسعه در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
(۳۱)	بند «الف»	توسعه کشاورزی حفاظتی، توسعه کشت نشایی، به‌نژادی و به‌زراعی، تولید و تأمین و به‌کارگیری ارقام مقاوم، خودتکایی در تولید بذر و نهال، افزایش ضریب ماشینی کردن سالانه حداقل دوازده صدم (۰/۱۲) اسب بخار در هکتار	به‌منظور تحقق اهداف قانونگذار، اعتباری از محل طرح‌های ذیل برنامه‌های «حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰)»، «برنامه‌ریزی، راهبری و نظارت (۱۳۰۶۰۹۷۰۰۰)» و «توسعه زیرساخت‌ها و خدمات‌رسانی به عشایر (۱۳۰۶۰۶۸۰۰۰)»، «پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۰)» به‌شرح زیر دیده شده است: «توسعه و اصلاح باغات زیتون کشور (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۲)»، «اصلاح باغات انگور و اصلاح باغات گردو (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۳)»، «افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی حفاظتی (۱۳۰۶۰۰۹۰۱۱) و (۱۳۰۶۰۱۱۰۰۷)»، «تعمیرات اساسی ماشین‌آلات وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۰۶۰۹۷۰۰۲)»، «تأمین ماشین‌آلات باغ‌های گیاه‌شناسی (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۳)»، «تجهیز تحقیقات تکنولوژی تولید بذر (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۷)»، «تجهیز مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۸)» و «تجهیز و تأمین ماشین‌آلات ایستگاه‌ها، مؤسسات تحقیقاتی وابسته (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۱)» و «توسعه مکانیزاسیون کشاورزی (۱۳۰۶۰۹۵۰۰۲ و ۱۳۰۶۰۰۷۰۰۱)» همچنین ردیف‌های مترقیه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد با عنوان حمایت از ارتقای ضریب خودتکایی در تولید محصولات راهبردی کشاورزی (۲۲ - ۷۵۰۰۰۰) نیز اعتباری دیده شده است.
	بند «ب»	انجام بموقع خرید تضمینی محصولات کشاورزی و در صورت وقفه در پرداخت خرید تضمینی، پرداخت طبق تبصره بند «الف» ماده (۱۰) این قانون به‌عنوان جبران خسارت ناشی از تأخیر در نظام بانکی	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	بند «پ»	افزایش تولید محصولات راهبردی و تبدیل پانصد هزار هکتار از اراضی شیب‌دار به باغات	در برنامه‌ها و طرح‌های زیر اعتباراتی به‌شرح زیر پیش‌بینی شده است: «حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۰)»، «ساماندهی و بهبود تولید، فراوری و توسعه بازار برگ سبز چای (۱۳۰۵۰۶۰۰۰۰)»، «حمایت از افزایش تولید محصولات دام و طیور (۱۳۰۶۰۱۰۰۰۰)»، «توسعه کشت دانه‌های روغنی (۳۱ - ۵۵۰۰۰۰)»، «مشارکت در تبدیل اراضی زراعی شیب‌دار استان گلستان به باغات مثمر (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۵)»، «تأمین و انتقال آب برای توسعه باغات در اراضی شیب‌دار (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۱)» و ردیف‌های مترقیه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد با عنوان حمایت از ارتقای ضریب خودتکایی در تولید محصولات راهبردی کشاورزی (۲۲ - ۷۵۰۰۰۰)
بندهای «ت» و «ج»	ت فراهم نمودن امکانات مصرف بهینه سموم، دفع آفات نباتی و کودهای شیمیایی و استفاده بیشتر از کود آلی (کمپوست) و مبارزه زیستی و تدوین ضوابط ورود، ساخت و ترکیب ساخت (فرمولاسیون) کود و سم. ج) توسعه کشت محصولات سالم و محصولات زیستی (ارگانیک)، اعمال استانداردهای ملی کنترل کیفی تولیدات و فرآورده‌های کشاورزی گسترش مبارزه تلفیقی با آفات و بیماری‌های گیاهی، مصرف بهینه نهاده‌ها از جمله انواع سم و کود و	به‌منظور تحقق اهداف بندهای «ت» و «ج» قانون برنامه توسعه ششم اعتباراتی در نظر گرفته شده است که به‌شرح زیر است: برنامه‌های «پایش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقای سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی (۱۳۰۶۰۳۱۰۰۰)» و «پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۰)» و طرح‌های ذیل آن شامل: «توسعه و تجهیز قرنطینه نباتی کشور (۱۳۰۶۰۳۱۰۰۱)»، «مبارزه تلفیقی علیه آفات نباتی (۱۳۰۶۰۳۱۰۰۲)» و «تکمیل و تجهیز مؤسسه تحقیقات گیاه‌پزشکی (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۶)» همچنین اعتباراتی با عناوین «تدوین برنامه اصلاح الگوی کشت (۱۳۰۶۰۹۶۰۰۱) و (۱۳۰۶۰۱۱۰۰۵)»، «سازمان حفظ نباتات- موضوع درآمدحاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و سبزیجات و سموم کشاورزی (۸۸ - ۷۳۰۰۰۰)» و کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی حفاظتی (۱۳۰۶۰۰۹۰۱۱ و ۱۳۰۶۰۱۱۰۰۷)»	

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
		حمایت از درمانگاه‌های گیاه‌پزشکی در راستای ارتقای سلامت انسان و جامعه	
	بند «ث»	سرمایه‌گذاری مورد نیاز جهت انجام امور تحقیقاتی و نظام نوین ترویج و انتقال فناوری، تقویت شرکت‌های دانش‌بنیان، استقرار مدیریت دانش و تجهیز مراکز جهاد کشاورزی	اعتباراتی به منظور اجرای طرح‌های ذیل برنامه «پژوهش‌های علمی، فناوری و فن‌آفرینی» (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۰) دیده شده است که به شرح زیر است: «اجرای طرح توسعه و تولید گاو نژاد سیستانی (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۲)»؛ «تکمیل و تجهیز مؤسسه‌های تحقیقاتی با شماره‌های طبقه‌بندی (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۷)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۵)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۶)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۸)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۰۹)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۰)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۱)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۷)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۸)، (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۲)»؛ «تحقیقات کاربردی و مطالعات راهبردی حوضه‌های آبریز (۱۳۱۰۰۲۱۰۲۳) و (۱۳۱۰۰۲۰۰۰۴)» «احداث و تجهیز دانشکده علوم زراعی و فاز ۲ علوم پایه (۵۰ درصد در استان) و تکمیل سازمان مرکزی (۱۸۰۳۰۰۱۱۵۶)»
	بند «ج»	آزمایش مواد غذایی وارداتی و فرآورده‌های غذایی وارداتی جهت تشخیص مواد تراریخته و اطلاع‌رسانی مردم	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	بند «ح»	اخذ عوارض از انواع چربی‌های وارداتی دارای اسیدهای چرب اشباع و غیراشباعی (ترانس) بیش از حد مجاز و نوشابه‌های گازدار مصرفی و صرف منابع حاصل از آنها در بودجه سالانه در جهت افزایش سرانه شیر	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	بند «خ»	انجام ایمن‌سازی (واکسیناسیون) دام‌های سبک و سنگین و پرداخت یارانه مورد نیاز آنها طبق قانون بودجه سالانه	در راستای ایمنی‌سازی دام‌ها اعتباراتی از محل برنامه‌های ذیل پیش‌بینی شده است: و «برنامه پایش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبریان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها (۱۳۰۶۰۱۵۰۰۰)». همچنین در ردیف‌های اعتبارات متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده واحده تحت عناوین «کنترل واردات دام زنده و گوشت و اپیدمی‌های دامی و اجرای ماده (۱۷) قانون نظام جامع دامپروری کشور و جزء «ب» ماده (۱۴) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی (۶۲ - ۷۳۰۰۰۰)» و «پوشش بیمه اجباری کلیه دام‌ها در مقابل بیماری‌های مشترک و واگیر - موضوع بند «ث» ماده (۳۳) قانون برنامه ششم توسعه (۲۳ - ۷۵۰۰۰۰)» اعتباراتی در نظر گرفته شده است.
	بند «د»	راه‌اندازی زیرساخت شناسه‌گذاری، بارنامه الکترونیکی و رهگیری کالا و نهاده کشاورزی و دامی صنعتی و نیمه‌صنعتی تا رسیدن به مصرف‌کننده نهایی در روزآمد کردن شناسه این کالاها	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	بند «ذ»	حمایت از توسعه ظرفیت صادراتی صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی مانند کارخانجات خوراک دام، طیور و آبریان و صنایع بسته‌بندی محصولات کشاورزی با توجه به مزیت‌های طبیعی، نسبی و رقابتی این صنایع	اعتباراتی در طرح‌های ذیل برنامه‌های «ساماندهی و بهبود تولید، فراوری و توسعه بازار برگ سبز چای (۱۳۰۵۰۶۰۰۰)»، «توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی (۱۳۰۴۰۱۲۰۰۰)» و «برنامه توسعه زیرساخت‌های نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی (۱۳۰۵۰۶۴۰۰۰)» دیده شده است که به شرح زیر است: «کمک به صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی (۱۳۰۴۰۱۲۰۱۰)»، «احداث تأسیسات نگهداری، فراوری، بسته‌بندی و مراکز عرضه محصولات کشاورزی (۱۳۰۵۰۶۴۰۰۲)». همچنین در ردیف متفرقه «تأمین یارانه حمل‌ونقل هوایی، بابت صادرات کالا با اولویت اقلام کشاورزی (۴۱ - ۵۵۰۰۰۰)» و نیز در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده واحده

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
			با عنوان ساماندهی وضعیت تولید، فراوری، بازار و مصرف شیر و تشکیل صندوق حمایت از توسعه زنجیره صنعت شیر کشور (۳۹ - ۷۵۰۰۰۰) نیز اعتباراتی دیده شده است. با وجود این درخصوص بازاریابی در کشورهای هدف و اعمال سیاست‌های تشویقی صادراتی برای محصولات فراوری‌شده، اعتبار مشخصی ذکر نشده است.
	بند «و»	تکمیل زنجیره تولید محصولات کشاورزی از طریق اعطای کمک‌های فنی - اعتباری به تشکل‌های فراگیر کشاورزی و روستایی	دارای اعتبار از محل برنامه‌های «توسعه زیرساخت‌های نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی (۱۳۰۵۰۶۴۰۰۰)»، «توسعه صنایع، معادن و زیرساخت‌های صنعتی و معدنی (۱۳۰۴۰۱۲۰۰۰)»، «توسعه و توانمندسازی تعاونی‌ها، تشکل‌ها و نظام‌های بهره‌برداری (۱۳۰۵۰۵۵۰۰۰)» و همچنین اجرای طرح‌های «نگهداری، فراوری، بسته‌بندی و مراکز عرضه محصولات کشاورزی (۱۳۰۵۰۶۴۰۰۲)»، «اعطای کمک‌های فنی و اعتباری به طرح‌های صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی (۱۳۰۴۰۱۲۰۱۰)»، «تجهیز، تکمیل و راه‌اندازی شرکت‌های تعاونی تولید (۱۳۰۵۰۵۵۰۰۱)» و «کمک‌های فنی و اعتباری به صنایع لبنی (۱۳۰۴۰۱۲۰۲۵)» در نظر گرفته شده است. ازسوی دیگر در ردیف‌های مترفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد با عنوان ساماندهی وضعیت تولید، فراوری، بازار و مصرف شیر و تشکیل صندوق حمایت از توسعه زنجیره صنعت شیر کشور (۳۹ - ۷۵۰۰۰۰) نیز اعتباراتی دیده شده است. با وجود این در برنامه‌ها و طرح‌های ذکر شده مشخصاً نامی از تشکل‌های فراگیر کشاورزی و روستایی وجود ندارد. زیرا منظور قانونگذار اتحادیه‌ها و تشکل‌هایی بوده است که تحت مدیریت کشاورزان، روستاییان و عشایر بوده و منافع مستقیم آنها را تأمین می‌کند. در مورد این بند نیز که ضرورتاً باید برنامه‌های کوتاه، میان و بلندمدت پیش‌بینی می‌شد، هیچ هدفگذاری دقیقی وجود ندارد که بتوان الگوی پیش‌رونده‌ای برای این حوزه مهم از زیربخش‌های کشاورزی متصور بود.
	جزء «۱» بند «ب»	ایجاد ردیف مستقل پرداخت خسارت به بیمه‌گذاران محصولات کشاورزی و صندوق بیمه کشاورزی در لویج بودجه سالیانه	واجد اعتبار از محل اعتبار برنامه «بیمه کشاورزی (۱۳۰۶۰۴۸۰۰۰)»؛ همچنین در ردیف‌های مترفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد با عنوان صندوق بیمه محصولات کشاورزی - پرداخت سهم دولت در پوشش بیمه محصولات کشاورزی (۲۱ - ۷۵۰۰۰۰) اعتباری دیده شده است.
	جزء «۲» بند «ب»	اصلاح و بهبود خاک کشاورزی و افزایش کربن (ماده آلی) خاک	دارای اعتبار از محل برنامه «حفاظت خاک و آب‌خیزداری (۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰)» و نیز طرح‌های «اجرای عملیات آب و خاک در عرصه تشکل‌های کشاورزی (۱۳۰۶۰۱۲۰۰۱)»، کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی حفاظتی (۱۳۰۶۰۱۱۰۰۷ و ۱۳۰۶۰۰۹۰۱۱)».
(۳۲)	جزء «۳» بند «ب»	ارائه کمک‌های فنی و اعتباری برای نوسازی باغ‌های فرسوده	دارای اعتبار در قالب طرح‌های «کمک‌های فنی و اعتباری برای اصلاح و توسعه باغات به روش‌های نوین و باغات انگور به روش داربستی و اصلاح و سرشاخه‌کاری باغات گردو (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۳)» و «توسعه و اصلاح باغات زیتون کشور (۱۳۰۶۰۰۹۰۰۲)» این درحالی است که با عنوان خاص نوسازی باغ‌های فرسوده اعتباری موجود نیست.
	جزء «۴» بند «ب»	اختصاص معادل ریالی ده درصد (۱۰٪) ورودی سالانه صندوق توسعه ملی نزد بانک عامل مطابق ضوابط صندوق جهت پرداخت تسهیلات به متقاضیان غیردولتی سرمایه‌گذار بخش کشاورزی، صنایع تبدیلی و تکمیلی این بخش، محیط‌زیست مرتبط با بخش کشاورزی و منابع طبیعی و احداث بندهای انحرافی و سدهای کوچک	در این راستا اعتباری منظور نشده است.

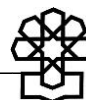
ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
(۳۳)	بند «الف»	گسترش و تکمیل زنجیره‌های ارزش، صنایع تبدیلی، تکمیلی و نگهداری محصولات اساسی کشاورزی	دارای اعتبار از محل برنامه‌های «توسعه زیرساخت‌های نگهداری و عرضه محصولات کشاورزی (۱۳۰۵۰۶۴۰۰۰)»، «برنامه توسعه و توانمندسازی تعاونی‌ها، تشکل‌ها و نظام‌های بهره‌برداری (۱۳۰۵۰۵۵۰۰۰)»، «برنامه ساماندهی و بهبود تولید، فراوری و توسعه بازار برگ سبز چای (۱۳۰۵۰۶۰۰۰)» و «برنامه توسعه زیرساخت‌های مجتمع‌ها و شهرک‌های کشاورزی (۱۳۰۶۰۸۹۰۰۰)» و طرح‌های ذیل آنها. همچنین اعتباراتی برای طرح‌های زیر در نظر گرفته شده است: «تجهیز و نگهداری تأسیسات ذخیره‌ای گندم موجود کشور (۱۳۰۵۰۴۴۰۰۲ و ۱۳۰۵۰۶۴۰۰۳)»، «استقرار سامانه‌های اطلاعات تولید، عرضه و فراوری، هوشمندسازی و ترویج کشاورزی (۱۳۰۶۰۹۵۰۰۱ و ۱۳۰۶۰۴۰۰۱)»، «کمک‌های فنی و اعتباری به صنایع لبنی (۱۳۰۴۰۱۲۰۲۵)» و «اعطای کمک‌های فنی و اعتباری به طرح‌های صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی (۱۳۰۴۰۱۲۰۱۰)».
(۳۳)	بند «ب»	تخصیص حداقل بیست درصد منابع صندوق‌های حمایت از بخش کشاورزی جهت تسهیلات برای صادرات این بخش	با وجود در نظر گرفتن اعتباراتی با عنوان «برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت بر صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه بخش کشاورزی (۱۳۰۶۰۵۰۰۰۹)» اما به‌طور مشخص اعتباری برای صادرات بخش کشاورزی پیش‌بینی نشده است.
	بند «پ»	ایجاد خوشه‌های صادراتی، نشان‌های تجاری و اختصاص مشوق‌های صادراتی به صادرات محصولات کشاورزی	همچنین در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد با عنوان «اعتبار مشوق‌ها و زیرساخت‌های صادرات غیرنفتی و غیرپتروشیمی، یارانه سود تسهیلات واحدهای تولیدی با اولویت تولیدات صادراتی، افزایش سرمایه صندوق توسعه صادرات (۱۸-۷۵۰۰۰۰)» اعتباراتی در نظر گرفته شده است؛ اما به‌صورت مشخص به صادرات محصولات کشاورزی نپرداخته است.
	تبصره بند «پ»	پرداخت مشوق‌های صادراتی به کالاهای کشاورزی به اندازه مابه‌التفاوت قیمت تولید داخل با قیمت صادراتی این کالاها در بازارهای هدف با استفاده از منابع هدفمندی یارانه‌ها	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
(۳۳)	بند «ت»	کاهش حداقل ده‌درصدی (۱۰٪) شکاف قیمت دریافتی تولیدکنندگان و قیمت پرداختی مصرف‌کنندگان نهایی این محصولات در طول اجرای قانون برنامه	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	بند «ث»	پوشش بیمه اجباری کلیه دام‌ها در مقابل بیماری‌های مشترک و واگیر موضوع بند «ث» ماده (۳۳) برنامه ششم توسعه (۲۳ - ۷۵۰۰۰۰)	واجد اعتبار در برنامه پوشش بیمه اجباری کلیه دام‌ها در مقابل بیماری‌های مشترک و واگیر موضوع بند «ث» ماده (۳۳) برنامه ششم توسعه (۲۳ - ۷۵۰۰۰۰)
	بند «ج»	افزایش سرمایه صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی به هفت درصد از ارزش سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی و افزایش سرمایه بانک کشاورزی مطابق با استانداردهای بین‌المللی از محل فروش املاک مازاد وزارت جهاد کشاورزی و	در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد نیز اعتبارات زیر دیده شده است: سازمان امور عشایری- افزایش سهم دولت در صندوق‌های حمایت از توسعه بخش کشاورزی عشایری (۸۴ - ۷۳۰۰۰۰) افزایش سرمایه صندوق‌های غیردولتی حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری بخش کشاورزی (۱ - ۷۲۰۰۰۰) وزارت جهاد کشاورزی- سرمایه اولیه صندوق‌های حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
		بازپرداخت تسهیلات پرداخت شده از محل حساب ذخیره ارزی و سهم دولت در قالب بودجه سنواری	کشاورزی (۸۵ - ۷۳۰۰۰۰)
	بند «ج»	افزایش سهم سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی در کل سرمایه‌گذاری‌ها به میزان سالانه حداقل دو درصد (۰/۲)	هرچند کلیه ردیف‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بخش کشاورزی به‌نحوی منجر به افزایش سرمایه‌گذاری در این بخش می‌شود، ولی برنامه مشخصی با عنوان «حمایت از توسعه سرمایه‌گذاری در بخش‌های کشاورزی، منابع طبیعی و عشایری (۱۳۰۶۰۵۰۰۰)» نیز ذیل فصل کشاورزی و منابع طبیعی به این منظور تعریف شده است.
	بند «ح»	ارتقای سطح کلی حمایت از کشاورزی، سالانه تا دو درصد (۰/۲) ارزش تولید این بخش	اعتباراتی در راستای افزایش حمایت‌ها در برنامه‌های «بیمه کشاورزی (۱۳۰۶۰۴۸۰۰۰)» و «مدیریت خرید محصولات اساسی کشاورزی (۱۳۰۵۰۱۰۰۰)» دیده شده است.
	بند «خ»	بخشودگی سود و کارمزد و جریمه وام‌های دریافتی کشاورزان خسارت‌دیده از حوادث غیرمترقبه و امهال اصل وام آنان به مدت سه سال و تعیین میزان خسارت	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	بند «د»	تولید و پخش برنامه‌های آموزشی، ترویجی، مدیریت مصرف آب، بهبود کمی و کیفی محصولات کشاورزی و فراوری تولیدات، حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور	دارای اعتبار از محل طرح‌های «تدوین و اجرای برنامه آموزشی و پیام‌رسانی زیست‌محیطی (۱۴۰۳۰۳۰۳۰۲ و ۱۴۰۵۰۱۰۰۲)» و «تأمین فضاهای آموزشی و کمک آموزشی (۱۴۰۳۰۳۰۳۰۱ و ۱۴۰۳۰۰۱۰۰۹)».
	بند «الف»	افزایش عملکرد در واحد سطح و افزایش بهره‌وری در تولید محصولات کشاورزی با اولویت محصولات دارای مزیت نسبی و ارزش صادراتی بالا و ارقام با نیاز آبی کمتر و سازگار با شوری، مقاوم به خشکی و رعایت الگوی کشت مناسب با منطقه	دارای اعتبار از محل برنامه‌های «پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی (۱۳۰۶۰۹۶۰۰۰)»، «حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی (۱۳۰۶۰۹۰۰۰)» و طرح‌هایی از قبیل: «کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه روش‌های نوین آبیاری و کم‌فشار (۱۳۰۶۰۱۲۰۰۸)، (۱۳۰۶۰۹۰۰۳) و «و «احیا و توسعه کشاورزی (۱۳۰۶۰۱۲۰۰۹)، (۱۳۰۶۰۱۲۰۲۴)».
(۳۵)	بند «ب»	توسعه روش‌های آبیاری نوین، اجرای عملیات آب و خاک (سازه‌ای و غیرسازه‌ای)، توسعه آب‌بندها و سامانه (سیستم)‌های سطوح آبیگر حداقل به میزان ششصد هزار هکتار در سال	اعتباراتی برای اجرای طرح‌های ذیل برنامه‌های «عرضه آب (۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰)» و «برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی (۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰)» در نظر گرفته شده است.
	تبصره بند «ب»	برای توسعه روش‌های آبیاری نوین حداقل هشتادوپنج درصد (۸۵٪) هزینه‌ها به‌عنوان کمک بلاعوض توسط دولت در قالب بودجه سالانه تأمین و پرداخت می‌شود.	اعتبارات در نظر گرفته شده جهت اجرای طرح‌های ذیل برنامه‌های «عرضه آب (۱۳۰۷۰۰۲۰۰۰)» و «برنامه توسعه زیرساخت‌های آب و خاک کشاورزی (۱۳۰۶۰۱۲۰۰۰)».
	بند «پ»	حمایت از توسعه گلخانه‌ها و انتقال کشت از فضای باز به فضای	به‌منظور حمایت از توسعه گلخانه‌ها اعتباری در قالب طرح «کمک‌های فنی و اعتباری برای افزایش تولید محصولات زراعی گلخانه‌ای، کودهای زیستی و اجرای کشاورزی

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
		کنترل شده و بازچرخانی پسابها، مدیریت آب‌های نامتعارف و مدیریت آب مجازی	حفاظتی (۱۳۰۶۰۹۰۱۱ و ۱۳۰۶۰۱۱۰۰۷) در نظر گرفته شده است. همچنین اعتباری برای طرح «تأمین آب مشهد از طریق جایگزینی پساب تصفیه شده با آب کشاورزی (۱۳۰۷۰۰۳۰۱۸)» به منظور بازچرخانی پسابها در شهر مشهد در نظر گرفته شده است، اما در سایر نقاط کشور اعتباری پیش‌بینی نشده است.
	بندهای «ت» و «ر»	طراحی و اجرای الگوی کشت با تأکید بر محصولات راهبردی و ارتقای بهره‌وری آب در چارچوب سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و تأمین منابع و الزامات مورد نیاز در قالب بودجه سالیانه و اعمال حمایت و مشوق‌های مناسب فقط در چارچوب الگوی کشت	در قالب برنامه‌هایی تحت عنوان «پیاده‌سازی الگوی کشت محصولات کشاورزی (۱۳۰۶۰۹۶۰۰۰)» و «حمایت از افزایش تولید محصولات زراعی و باغی (۱۳۰۶۰۹۰۰۰)» و طرح‌هایی همچون «تدوین برنامه اصلاح الگوی کشت (۱۳۰۶۰۹۶۰۰۱)» و «حمایت از ارتقای ضریب خوداتکایی در تولید محصولات راهبردی کشاورزی (۲۲- ۷۵۰۰۰۰)» اعتباراتی در نظر گرفته شده است.
	بند «ث»	احیا، مرمت و لایروبی قنوت به میزان سالانه پنج درصد (۵٪) وضع موجود در طول اجرای قانون برنامه با تأکید بر فعالیتهای آبخیزداری و آبخوانداری برای احیای قنوت	اعتباری با عنوان طرح‌های «کمک‌های فنی و اعتباری بازسازی و نوسازی قنوت (۱۳۰۶۰۱۲۰۰۷)» و «مطالعه کاربردی توسعه و حفظ قنوت (۱۳۰۷۰۰۳۱۲۳)» در نظر گرفته شده است، ولی به‌طور مشخص تأکیدی بر فعالیتهای آبخیزداری و آبخوانداری برای احیای قنوت نشده است.
	بند «ج»	ایجاد زیرساخت مورد نیاز برای پرورش دویست هزارتن ماهی در قفس تا پایان اجرای قانون برنامه و توسعه فعالیتهای شیلاتی و ایجاد تأسیسات زیربنایی در سواحل کشور	در ردیف متفرقه انتقال یافته به جدول ۷ و ۱۰ ماده واحد اعتباری با عنوان پرورش ماهی در قفس (۲۵ - ۷۵۰۰۰۰) در نظر گرفته شده است.
	بند «چ»	برق‌دار کردن چاه‌های کشاورزی دارای پروانه بهره‌برداری	در این راستا اعتبار زیر پیش‌بینی شده است: احداث و تقویت شبکه برق چاه‌های کشاورزی (۱۳۰۱۰۴۳۰۱۷ و ۱۳۰۱۰۱۴۰۰۱) وزارت نیرو- ایجاد زیرساخت‌های توسعه برق کشاورزی و کمک‌های فنی اعتباری برای تهیه و نصب کنتورهای هوشمند حجمی آب (۷۱ - ۷۳۰۰۰۰)
	بند «ح»	نصب کنتور هوشمند و حجمی آب با اعطای تسهیلات از وجوه اداره‌شده بر روی چاه‌های دارای پروانه بهره‌برداری تا پایان اجرای قانون برنامه	اعتبار پیش‌بینی شده از ردیف متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده واحد با عنوان «ایجاد زیرساخت‌های توسعه برق کشاورزی و کمک‌های فنی اعتباری برای تهیه و نصب کنتورهای هوشمند حجمی آب (۷۱- ۷۳۰۰۰۰)»
	بند «د»	تأمین حبابه کشاورزان از رودخانه‌ها، چشمه‌ها و قنات‌ها از آب سدهای احداثی بر روی این رودخانه‌ها، قنات‌ها و چشمه‌ها	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
(۳۸)	بند «ح»	تهیه و اجرای طرح جامع پیشگیری و اطفای حریق در عرصه تحت مدیریت سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری و سازمان حفاظت محیط‌زیست با همکاری دستگاه‌های اجرایی، نظامی (در زمان صلح) و انتظامی	اعتباراتی در نظر گرفته شده است که به شرح زیر است: «حفاظت، پایش و کمک به احیای مراتع کشور (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۸ و ۱۳۰۶۰۰۳۰۰۱)»، «تأمین تجهیزات یگان حفاظت و اطفای حریق (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۴ و ۱۳۰۶۰۰۶۰۰۴)»، «تأمین تجهیزات یگان حفاظت و اطفای حریق مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست (۱۴۰۳۰۰۲۰۱۰)». همچنین در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده واحد اعتباری با عنوان «سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور- هزینه‌های اطفای حریق جنگل‌ها و مراتع (۱۴ - ۷۵۰۰۰۰۰) دیده شده است.
	بند «ح»	احیا، توسعه و غنی‌سازی جنگل‌ها در سطح هشتصد و پانزده هزار هکتار	اعتباراتی جهت اجرای طرح‌های ذیل برنامه «حفاظت، احیا، و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع (۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰)» در نظر گرفته شده است. همچنین در ردیف متفرقه‌های انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ اعتبارات زیر پیش‌بینی

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
			شده است: «سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور - احیا و بازسازی عرصه منابع طبیعی موضوع ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن (۶۳ - ۷۳۰۰۰۰)» و «سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور - هزینه توقف بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور (۱۵ - ۷۵۰۰۰۰)».
	بند «خ»	اجرای عملیات آبخیزداری و حفاظت از خاک و آبخوان حداقل در سطح ده میلیون هکتار	اعتباراتی به شرح زیر در نظر گرفته شده است: «کمک‌های فنی و اعتباری برای اجرای طرح‌های منابع طبیعی و آبخیزداری (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۱)»، طرح‌های ذیل برنامه «حفاظت خاک و آبخیزداری (۱۳۰۶۰۰۱۰۰۰)»، «تأمین تجهیزات و تعمیرات اساسی ساختمان‌ها و پایش ایستگاه‌های آبخوان‌داری (۱۳۱۰۰۲۱۰۱۴)» و «مطالعه و اجرای طرح‌های تعادل‌بخشی، تغذیه مصنوعی و پخش سیل در محدوده استان‌ها (۱۳۰۷۰۰۶۱۱۴)»
	بند «د»	بیابان‌زدایی و کنترل کانون‌های بحرانی آن حداقل در سطح یک میلیون و یکصد و چهل هزار هکتار	دارای اعتبار از محل طرح‌های ذیل برنامه «بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب شده (۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰)».
	بند «ذ»	تهیه نقشه‌های حدنگاری (کاداستر) منابع طبیعی حداقل یکصد و چهارده میلیون هکتار و اراضی کشاورزی حداقل بیست میلیون هکتار با رعایت قانون حدنگار (کاداستر)	اعتباراتی در طرح «حدنگاری (کاداستر) و پایش اراضی کشاورزی (۱۳۰۶۰۲۴۰۰۲)» و «ممیزی اراضی و تفکیک مستثنیات (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۶) و ۱۳۰۶۰۰۲۸۰۰۲» در نظر گرفته شده است. همچنین در ردیف‌های متفرقه‌های انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد اعتبارات زیر در نظر گرفته شده است: «تهیه نقشه و اطلاعات مکانی برای حدنگاری اراضی کشاورزی (۱۹ - ۷۳۰۰۰۰)»، «اعتبار موضوع ماده (۵) قانون اصلاح قانون حفظ کاربری اراضی زراعی و باغ‌ها و هزینه‌های سنددار کردن اراضی کشاورزی (۸۹ - ۷۳۰۰۰۰)»، «سازمان ثبت اسناد و املاک کشور - اجرای طرح جامع حدنگار (۴۳ - ۷۳۰۰۰۰)» و «سازمان ثبت اسناد و املاک کشور - توسعه، تکمیل، تجهیز و پشتیبانی از نظام جامع حدنگاری (کاداستر) کشور (۱۰۷ - ۷۳۰۰۰۰)».
	بند «ر»	ارتقای پوشش صددرصد (۱۰۰٪) حفاظت از جنگل‌ها، مراتع و اراضی ملی و دولتی با مشارکت جوامع محلی و ارتقای ضریب حفاظت از جنگل‌ها و مراتع کشور به‌منظور پایداری جنگل‌ها و همچنین تعادل‌بخشی دام و مراتع سالانه حداقل ده‌درصد (۱۰٪).	واجد اعتبار از محل برنامه‌های «حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع (۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰)»، «برنامه آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی (۱۳۰۶۰۰۶۰۰۰)» و طرح‌های «حفاظت، پایش و کمک به احیا مراتع کشور (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۸) و ۱۳۰۶۰۰۳۰۰۱» و «ترویج و توانمندسازی تشکلهای و جوامع محلی در حفظ و احیای منابع طبیعی (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۷) و ۱۳۰۶۰۰۴۰۰۲» است. همچنین در ردیف‌های متفرقه‌های انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد نیز «هزینه توقف بهره‌برداری از جنگل‌های شمال کشور (۱۵ - ۷۵۰۰۰۰)» دیده شده است.
	بند «ژ»	احیای رویشگاه‌های مرتعی و توسعه و فراوری گیاهان دارویی به میزان حداقل نه میلیون و ششصد هزار هکتار و افزایش حداقل یکصد هزار هکتار به سطح زیرکشت گیاهان دارویی به‌نحوی که در پایان اجرای قانون برنامه به دوپست و پنجاه هزار (۲۵۰,۰۰۰) هکتار برسد.	اعتبارات در نظر گرفته شده در قالب برنامه و طرح‌های زیر است: «برنامه حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع (۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰)» «حمایت از توسعه کشت گیاهان دارویی و باغات مادری (۲۴ - ۷۵۰۰۰۰)»
	بند «س»	ارائه برنامه جامع مقابله با ریزگردها حداکثر تا پایان سال اول اجرای قانون برنامه ششم و اجرای عملی و مؤثر آن از سال دوم اجرای این قانون	اعتباراتی از محل برنامه «بیابان‌زدایی و احیای عرصه‌های تخریب شده (۱۳۰۶۰۳۳۰۰۰)» دیده شده است، اما مشخصاً اعتباری به‌منظور مقابله با ریزگردها پیش‌بینی نشده است.

ماده	جزء / بند / تبصره	مفاد تکلیف قانونی	وضعیت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۲
	جزء «۲» بند «ف»	اصلاح و پرداخت خسارت به آن دسته از طرح‌های جنگلداری که مدت اجرای آن تا پایان سال سوم اجرای قانون برنامه به اتمام نمی‌رسد در راستای ممنوعیت برداشت از این جنگل‌ها	در این راستا اعتباری منظور نشده است.
	جزء «۳» بند «ف»	پیش‌بینی اعتبارات و امکانات با اختصاص ردیف اعتباری مستقل در بودجه‌های سنواری جهت ارتقای پوشش کامل و مؤثر حفاظت از جنگل‌های کشور، مهار عوامل ناپایداری، جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز و تصرف، مبارزه با قاچاق چوب، استقرار مدیریت پایدار جنگل و اجرای تعهدات	اعتباراتی در قالب برنامه و طرح‌های زیر در نظر گرفته شده است: «برنامه حفاظت، احیا و بهره‌برداری پایدار جنگل‌ها و مراتع (۱۳۰۶۰۰۲۰۰۰)»؛ «کمک‌های فنی و اعتباری برای اجرای طرح‌های منابع طبیعی و آبخیزداری (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۱)»؛ «تأمین تجهیزات یگان حفاظت و اطفای حریق (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۴) و بودجه‌های سنواری جهت ارتقای پوشش کامل و مؤثر حفاظت از جنگل‌های کشور، مهار عوامل ناپایداری، جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز و تصرف، مبارزه با قاچاق چوب، استقرار مدیریت پایدار جنگل و اجرای تعهدات (۱۳۰۶۰۰۶۰۰۴)»؛ «ترویج و توانمندسازی تشکل‌ها و جوامع محلی در حفظ و احیای منابع طبیعی (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۷ و ۱۳۰۶۰۰۴۰۰۲)»؛ «حفاظت، پیش و کمک به احیای مراتع کشور (۱۳۰۶۰۰۲۰۱۸ و ۱۳۰۶۰۰۳۰۰۱)»؛ «برنامه آموزش‌های مهارتی، ترویج کشاورزی و منابع طبیعی و توانمندسازی بهره‌برداران و جوامع محلی (۱۳۰۶۰۰۶۰۰۰)». همچنین در ردیف‌های متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ ماده‌واحد نیز اعتباراتی با عنوان احیا و بازسازی عرصه منابع طبیعی موضوع ماده (۱۷) قانون اصلاح قانون معادن (۶۳ - ۷۳۰۰۰۰) در نظر گرفته شده است. اما به‌طور مشخص درباره مهار عوامل ناپایداری، جلوگیری از تغییر کاربری، تجاوز و تصرف، مبارزه با قاچاق چوب اعتباری دیده نشده است.
	تبصره جزء «۳» بند «ف»	تأمین تسهیلات لازم جهت توسعه زراعت چوب و واردات مواد اولیه صنایع مرتبط با چوب (سلولزی) برای صاحبان صنایع و کشاورزان طرف قرارداد آنان.	اعتباری با عنوان طرح «کمک‌های فنی و اعتباری برای توسعه زراعت چوب (۱۳۰۶۰۰۲۰۰۸)» در نظر گرفته شده است. مشخصاً اعتباری با عنوان واردات مواد اولیه صنایع مرتبط با چوب (سلولزی) برای صاحبان صنایع و کشاورزان طرف قرارداد آنان پیش‌بینی نشده است.
(۷۲)	بند «ت»	تعیین مقدار مجاز سموم باقی‌مانده در مواد غذایی و فرآورده‌های غذایی و نیز مصرف کود شیمیایی برای محصولات مذکور، ممنوع کردن عرضه محصولاتی که به‌صورت غیرمجاز از سموم و کودهای شیمیایی استفاده کرده‌اند، اطلاع‌رسانی و فرهنگ‌سازی و اقدام برای کاهش استفاده از سموم و کودهای شیمیایی، فراهم‌سازی امکان دسترسی مردم به محصولاتی که از سلامت لازم برخوردارند و اعلام فهرست مواد فرآورده‌های غذایی سالم و ایمن و سبد غذایی مطلوب برای گروه‌های سنی مختلف در سال اول اجرای قانون برنامه نپرداخته است.	اعتباراتی در قالب برنامه‌های زیر در نظر گرفته شده است: «برنامه پیش و کنترل آفات و بیماری‌های گیاهی و ارتقای سلامت و بهداشت محصولات کشاورزی (۱۳۰۶۰۰۳۱۰۰۰)»؛ «برنامه پیش و کنترل بیماری‌های دام و طیور و آبزیان و بهداشت و سلامت نهاده‌ها و فرآورده‌های آنها (۱۳۰۶۰۰۱۵۰۰۰)» و «تدوین برنامه اصلاح الگوی کشت و معیارهای فنی تولید محصولات ارگانیک و سالم (۱۳۰۶۰۰۹۶۰۰۱ و ۱۳۰۶۰۰۱۱۰۰۵)». با وجود این صراحتاً به طرح‌های مربوط به اعلام فهرست مواد فرآورده‌های غذایی سالم و ایمن و سبد غذایی مطلوب برای گروه‌های سنی مختلف در سال اول اجرای قانون برنامه نپرداخته است.

مآخذ: قانون برنامه ششم توسعه و لایحه بودجه سال ۱۴۰۲.

منابع و مأخذ

۱. سیاست‌های کلی نظام در بخش کشاورزی، ابلاغی ۱۳۹۱/۰۹/۲۹.
۲. سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، ابلاغی ۱۳۹۲/۱۱/۲۹.
۳. سند چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۰۴، ابلاغی ۱۳۸۲/۰۸/۱۳.
۴. سیاست‌های کلی نظام در دوره چشم‌انداز، مصوب ۱۳۸۲/۰۸/۱۲.
۵. سیاست‌های کلی برنامه پنج‌ساله هفتم، ابلاغی ۱۴۰۱/۰۶/۲۱.
۶. قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهارم قانون اساسی، مصوب ۱۳۸۶/۱۱/۰۸.
۷. قانون احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور، مصوب ۱۳۹۵/۱۱/۱۰.
۸. قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مصوب ۱۳۵۸/۰۹/۱۲.
۹. قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی، مصوب ۱۳۸۹/۰۴/۲۳.
۱۰. قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، مصوب ۱۳۹۳/۱۲/۰۴.
۱۱. قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور، مصوب ۱۳۹۵/۱۲/۱۴.
۱۲. قانون بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور (ماده واحد و پیوست‌ها)، مصوب ۱۴۰۰/۱۲/۲۵.
۱۳. قانون تأمین منابع مالی برای جبران خسارات ناشی از خشکسالی و یا سرمازدگی، مصوب ۱۳۸۳/۰۷/۱۴.
۱۴. قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۹۷/۱۰/۰۶.
۱۵. قانون تضمین خرید محصولات اساسی کشاورزی، مصوب ۱۳۶۸/۰۶/۲۱.
۱۶. قانون تمرکز وظایف و اختیارات مربوط به بخش کشاورزی در وزارت جهاد کشاورزی، مصوب ۱۳۹۱/۱۱/۲۴.
۱۷. قانون توزیع عادلانه آب، مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶.
۱۸. قانون جلوگیری از خرد شدن اراضی کشاورزی و ایجاد قطعات مناسب فنی، اقتصادی، مصوب ۱۳۸۵/۱۲/۱۳.
۱۹. قانون حمایت از توسعه و ایجاد اشتغال پایدار در مناطق روستایی و عشایری با استفاده از منابع صندوق توسعه ملی، مصوب ۱۳۹۶/۰۶/۱۴.
۲۰. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی. بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۱ کل کشور ۵۴. بخش کشاورزی و منابع طبیعی. شماره مسلسل ۱۸۰۴۴، ۱۴۰.

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی

تهران، خیابان پاسداران، روبروی پارک نیاوران (ضلع جنوبی، پلاک ۸۰۲)

تلفن: ۷۵۱۸۳۰۰۰ صندوق پستی: ۱۵۸۷۵-۵۸۵۵ پست الکترونیک: mrc@majles.ir

وبسایت: rc.majles.ir